

СРПСКО КОЛО

● ЛИСТ САВЕЗА СРБА ИЗ РЕГИОНА ● ПИСАН ИЈЕКАВСКИМ ИЗГОВОРМ ● ГОДИНА XI ● БРОЈ 117 ● ОКТОБАР – НОВЕМБАР 2025. ● БЕСПЛАТАН ПРИМЈЕРАК

ПЕТАР ЂОКИЋ, МИНИСТАР ЕНЕРГЕТИКЕ
И РУДАРСТВА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Енергетска политика
у служби стабилног
и одрживог развоја

СТАША КОШАРАЦ, ЗАМЈЕНИК ПРЕДСЈЕДАВАЈУЋЕ САВЈЕТА МИНИСТАРА
БИХ И МИНИСТАР СПОЉНЕ ТРГОВИНЕ И ЕКОНОМСКИХ ОДНОСА

Не само Европа – Република
Српска гради економске
мостове ка свијету

СЈЕЋАЊЕ НА ЗЛОЧИН У КОМЕ ЈЕ ПОБИЈЕНО 2.214 И ПРОТЈЕРАНО 120.000 СРБА

30 година од агресије на 13 западнокрајишких општина

ДЈЕЦА ИЗ КОЛОНЕ –
НИКОЛА ВУЧИЊИЋ

Кад је отац погинуо, фудбал је постао спас

РЕПУБЛИКА СРПСКА НА 68.
БЕОГРАДСКОМ САЈМУ КЊИГА

ТРЕЋИ ЗБОР
КРАЈИШНИКА
У КОВИЛОВУ
ОКУПИО
ВИШЕ ОД СТО
УДРУЖЕЊА

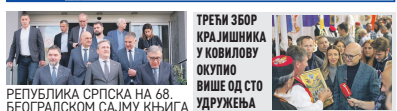

30 година од агресије на 13 западнокрајишких општина

КАД ЈЕ ОТАЦ ПОГИНУО, ФУДБАЛ ЈЕ ПОСТАО СПАС

РЕПУБЛИКА СРПСКА НА 68. БЕОГРАДСКОМ САЈМУ КЊИГА

ЛИСТ САЗЕДАН СРБА ИЗ РЕГИОНА

ЗА ИЗДАВАЧА:
Миодраг Линта

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:
Трифко Ђоровић

ЛЕКТОР:
Драгана Бокун

ВЕБ АДМИНИСТРАТОР:
Милисав Шапић

РЕДАКЦИЈА:
Драгана Бокун
Драгана Шиповац
Весна Пешић
Татјана Рађеновић
Наташа Деветак
Миле Шапић
Милан Гомирац

ФЕЉТОН:
др Милан Мицић

ЕНИГМАТИКА:
Милорад Мишо Живанић

ПРАВНИ САВЈЕТИ:
Ратко Бубало
Шпиро Лазиница

АДРЕСА:
Отана Жупанчича 14,
Нови Београд

МЕЈЛ: srpskokolo@ssr.org.rs
ТЕЛЕФОН: 011/2270701
САЈТ: www.ssr.org.rs

ТИРАЖ: **7.400 примјерака**

ПРИПРЕМА ЗА ШТАМПУ:
СТУДИО ХУМ, Барајево

ШТАМПА:
АПМ ПРИНТ, Београд

СРПСКО КОЛО је лист
уписан у регистар медија
под бројем NV000809
Месечно. - ISSN 2466-3476
COBISS.SR-ID 219818764

**ПРОИЗВОДЊУ МЕДИЈСКОГ
САДРЖАЈА ПОМОГЛИ СУ:**

- Министарство информисања и телекомуникација
- Град Лозница
- Општина Кладово
- Општина Рашка
- Градска општина Чукарица

НАПОМЕНА: Ставови изнијети
у подржаном медијском пројекту
нужно не изражавају ставове
органа који је додијелио средства

» Три деценије након највећег прогона у новијој српској историји, серијал *Дјеца из колоне* подсећа да иза сваког броја стоји име, лице и прекинуто дјетињство. Умјесто статистике и испразних фраза, доносимо лична свједочанства о страху и губитку, али и о снази да се из колоне крене ка новом животу.

» Некадашња дјеца, данас зрели људи, постали су стубови заједница у којима живе — љекари, професори, умјетници, спортисти, новинари, укратко: ствараоци. Наша је обавеза да њихове приче пренесемо достојанствено — као опомену, али и као доказ да ниједан прогон не може угасити људски потенцијал.

» Редакција *Српског кола* овај серијал објављује да би се памтило, да би се уважила жртва, и показало да су прогнаници једне земље постали богатство друге.

» Из колоне страха израсли су људи који данас носе снагу једног народа.

5.

ПРИЧА НИКОЛЕ ВУЧИНИЋА — ИСКОЧИО ИЗ МАЈЧИНИХ КОЛА ДА БИ ВОЗИО КОМШИЈИН ТРАКТОР

КАД ЈЕ ОТАЦ ПОГИНУО, ФУДБАЛ ЈЕ ПОСТАО СПАС

Судбине дјеце која су деведесетих година кренула у колони, без разумевања шта значи рат, а са прераном зрелашћу, данас су свједочанство једног времена. Наш саговорник, Никола Вучинић, је једно од те дјеце. Данас живи у Земуну, породичан је човјек, ожењен је Јасмином поријеклом из Крајине, Далмације, отац троје дјеце Милене, Ирис и Вукана. Иза њега су дјетињство прекинуто ратом, избјеглиштво, губитак оца, године адаптације, али и људи који су му помогли да израсте у човјека који данас помаже другима.

Рођен је на Светог Николу, по коме је добио име, али и на Дан оснивања Републике Српске Крајине. До 1991. године живио је са родитељима Милом и Миљевом у Карловцу, а од 1991. године у Славском Пољу, на Кордуну.

Живот прије рата памти као веома лијеп период. Радним данима је живио у Карловцу и ишао у вртић, кренуо у школу, а викендом је долазио код баке и дједа на село.

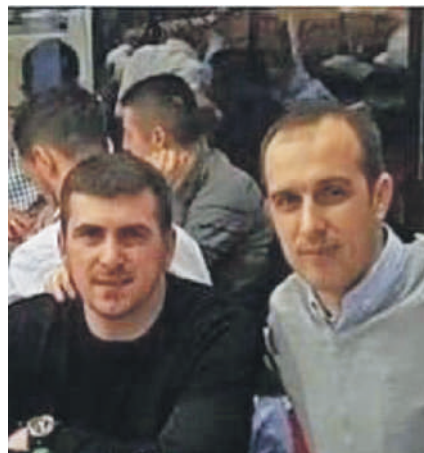
Славско Поље заузима важно мјесто у његовом срцу гдје проводи много време на са баком помажући јој око животиња. Из Славског Поља су му обоје родитеља, рођени у кући поред куће. Након завршеног другог разреда у Карловцу, 1991. године основно образовање наставља у Славском Пољу, све до 6. разреда и несрећне 1995. године. Сјећа се свог најбољег другара из дјетињства Николе Шимулије и учитеља Владе Габрића са којима се и данас радо сретне и исприча.

Те године дјетињства памти као најљепше, иако је ратни период, све док није изгубио оца Милу 1993. године. Таман када су се ране бар мало зацјелиле, његово дјетињство прекида злочиначка акција Олуја и пут пун неизвјесности и страха, пут у непознато.

Данас му мајка Милева и бака Мика живе у Славском Пољу, вратиле су се на

БУЊИ У ЧАСТ

Сваке године се одржава Меморијани турнир посвећен прерано преминулом Горану Буњевчевићу у Славском Пољу. Тада не само да се присјетимо Буње, већ ми је то прилика да се видим и са многим пријатељима са којима сам се дружио и играо фудбал у младости. Иако није физички са нама, Буња нас све окупи у нашем вољеном Славском Пољу које тих дана посебно оживи. Свима нам значе такви сусрети, посебно нашим пријатељима и рођацима који и даље тамо живе. На прави начин промовишемо другарство и спорт.

огњиште, на које и Никола радо одлази. Тамо му је и отац Миле сахрањен. Своју дјецу је од малих ногу водио на Кордун и причао им о свом дјетињству, тако да и они данас радо своје вријеме проводе на очевом Кордуну.

• **Сјећате ли се тренутка када сте морали да напустите свој дом?**

— Пети август ће ми остати у сјећању за цијели живот. Сећам се као да је јуче било када је дошао комшија и рекао да морамо

одмах да бјежимо и напустимо кућу. Мајка Милева ми је кроз сузе рекла: „Сине, узимај ствари и крећемо.“ Када сам је питао за објашњење, само ме је погледала и рекла: „Готово је, морамо што брже да кренемо.“ Нисам у том тренутку разумио ништа је готово, ни гдје ми то идемо.

• **Како памтите дан када сте кренули у колони?**

— Сјели смо у кола и кренули. На цести је већ била огромна колона аутомобила и трактора. Људи су плакали. Тај дан ћу заувјек памтити. Око нас су биле животиње које су људи ослобађали — краве, свиње, пси. Моје сузе су саме текле јер сам и ја морао да ослободим свог пса и да га заувјек оставим.

• **Имате ли неку слику која Вам се заувјек урезала у сјећање?**

— Та слика — плач људи, дјеце, пси који завијају и лају, животиње које трче унезврене — урезана је у мене.

• **Да ли се сјећате неког тренутка када сте се заиста забринули за свој и мајчин живот?**

— У једном тренутку су нам Хрвати прејекли пут и морали смо неколико дана да спавамо у шуми. Мајка се није одвајала од мене. Није ми дала да спавам јер су, како је говорила, непријатељи ишли и клали дјецу пред родитељима. У руци је држала бомбу и рекла да неће дозволити да се мени нешто деси пред њеним очима. Био сам гладан, жедан и неспаван. Сјећам се да сам ишао према некој бари само да попијем мало воде.

• **Посебно сте истакли један чин у колони који Вас и данас прати?**

— Да. Када је колона кренула, наишли смо на комшиницу са троје дјеце која је стајала на путу и плакала јер није имала ко да јој вози трактор. То је иначе био чест случај, јер су многе жене са старчади и дјецом биле саме код куће, док су мушкарци били на положају. Без размишљања сам из-

летио из маминог аута и рекао: „Ја ћу да вас возим.“ Имао сам 13 година. Мама је ишла иза мене аутом и тако ме пратила све док није остала без горива. Ја као тринаестогодишњак био сам у једном тренутку преморен и нисам могао да наставим да возим комшиничин трактор. Моја мајка Милева је зауставила војнике и молила их да помогну комшиници са троје дјеце. За себе није тражила помоћ, загрлила ме је и узела за руку и нас двоје, заједно са баком, мајчином мајком, смо кренули даље пјешке. Поносан сам на своју мајку. Ујна Радојка која је била у другом аутомобилу, такође је у једном тренутку морала да га напусти и са њом смо се нашли у Босни. Ујака Милу смо нашли тек у Србији.

● Како је изгледао Ваш долазак у Србију?

— Прва станица била нам је Инђија. Спавали смо 4-5 дана у физкултурној сали основне школе. За те дане ме везује велика туга којом сам био окружен. Људи су били ван себе, плакали, тражили своје најближе и стрепили да ли ће се појавити живи. У Панчеву смо били у прихватном центру за избјеглице и тамо сам кренуо у 7. разред и завршио прво полугодиште, јер смо се након неколико мјесеци преселили у Врдник.

● Десила Вам се велика трагедија. Ваш отац је погинуо 1993. године. Како памтите тај тренутак?

— Било је поподне као и свако друго. Скупили смо се на игралишту и играли фудбал. У једном тренутку се појављује моја мајка, плаче и каже ми да је тата погинуо. То је тренутак који никада нећу заборавити. Радио је у полицији у Војнићу. Током гранатирања, једна граната је пала поред полицијске станице и гелер га је погодио. Први пут је био рањен на граници, други пут на ослобађању Коридора. Нажалост, трећи пут није преживио.

● Како памтите оца?

— Као врло доброг и насмијаног човјека, увијек расположеног. Био сам син јединац и испуњавао ми је сваку жељу. Његов губитак је оставио огромну празнину.

● Како сте се снашли у школи и новој средини?

— Тешко. Дјеца су ми се смијала и задикивала ме јер сам причао ијекавицом. Исправљали су ме када кажем „млијеко“, „крув“, „ђе си“. Недостајао ми је отац, али сам патио и због тога што нисам могао да одлазим на његов гроб. Недостајали су ми другари са којима сам се сваки дан играо. Сјећам се да сам патио и за својим псом, али и осталим животињама које сам заједно са својом баком хранио.

● Какви су били услови живота у Врднику?

— Живјели смо у кући са двије просторије, а било нас је седморо — мајка Милева, бака, ујак Миле, ујна Радојка, сестра од ујака Николина, брат од ујака Радомир и ја. Био је то веома тежак период. Од ствари сам понио само неколико мајица, панталоне и патике. Дошли смо у Србију без потпуно ичега јер су све ствари које смо понијели остале у ауту, који смо оставили у колони јер смо остали без горива. У Врднику сам живио 17 година, завршио Економску школу, и 2012. одлазим у Земун. Данас у Врднику још увијек живи мој ујак Миле звани Пеле и ујна Радојка. Сестра Николина се удала, а брат Радомир је отишао Њемачку да ради.

● Фудбал је био важан дио Вашег живота?

— Фудбал ми је био спас. Прве кораке направио сам у ФК *Петрова Ђора* из Војнића. Како сам био дијете без оца, ишао сам пјешке на тренинге који су били удаљени 7–8 километара. Фудбал сам више играо рекреативно, него професионално, али сам у фудбалу више од 20 година и јако га волим.

● Ко је имао највећи утицај на Ваш животни пут?

— Моја мајка Милева прије свега. На њој је био огроман терет. Поред ње, највећи утицај имао је покојни Горан Буњевчевић — мој најбољи пријатељ, брат и други отац. Они су ме извели на прави пут.

● Како је изгледала сарадња са Гораном Буњевчевићем?

— Горан ме је 2012. године позвао да дођем у ФК *Земун*. Од тада живим у Земуну. Радио сам четири године као директор стадиона, а потом ме је, када је постао спортски директор Фудбалског савеза Србије, позвао да поново радим са њим. Све што сам постигао дугујем њему. Његова изненадна смрт ми је јако тешко пала. Колико патим за оцем, толико патим и за мојим Буњом.

● Колико Вам је било важно да кроз своју професију помогнете другима?

— Много ми је било важно да помогнем другим људима, и дан-данас помажем колико год могу јер ја најбоље знам како је када немаш могућност да купиш копаčke, лопту или дрес. И колико ти значи да ти неко укаже повјерење и да прилику када си млад и када ти највише треба подршка.

● Да ли се сјећате првог одласка на Кордун?

— Мој први одлазак на Кордун је био много стресан за мене, вратиле су ми се све емоције из дјетињства, пролазиле су ми разне слике кроз главу, од играња са другарима који више нису били ту, па до колоне када смо морали да напустимо своје родно мјесто. Кордун је мјесто коме ћу се увијек враћати. Тамо ми живе мајка Милева и бака Мика и сваке године сам више пута на Кордуну у Славском Пољу. Тамо почива и мој отац Миле.

● Како би оцијенили однос Србије према дјечи колоне?

— Србија ми је дала прилику за нови живот, мени и свим људима који су били у колони. Као дијете нисам разумио шта се дешава, али сам осјећао немир. Данас знам да је живот у Хрватској био лијепо све до 1991. године, а онда су се ствари постепено мијењале, све док није дошло до коначног слома 1995. године.

ДРАГАНА БОКУН

» ОВАЈ МЕДИЈСКИ САДРЖАЈ СУФИНАНСИРАН ЈЕ ОД СТРАНЕ МИНИСТАРСТВА ИНФОРМИСАЊА И ТЕЛЕКОМУНИКАЦИЈА

Ставови изнијети у подржаном медијском пројекту нужно не изражавају ставове органа који је додијелио средства

АКЦИЈА ЗА ИЗГРАДЊУ СПОМЕН БИСТЕ И СПОМЕН ЧЕСМЕ ДАРКА ВЛАХОВИЋА

Покренута је акција на иницијативу и подлукку братства Влаховића за изградњу спомен бисте и спомен чесме младом деветнаестогодишњем војнику ЈНА који је својим подвигом спасао саборце у Мекушју 1991. године на Кордуну.

Дарко Влаховић је био млади припадник ЈНА на редовном служењу војног рока у касарни Мекушје у Карловцу, из Црне Горе, у ратним сукобима 1991. године гдје јуначки положи свој живот у одбрани заклетве и српског народа.

Послије погибије, у знак признања за његов подвиг, постхумно је унапријеђен у чин млађег водника и одликован Орденом за храброст и Орденом Милош Обилић

Његово име је, такође, уклесано на споменик у касарни Маслине у Подгорици.

Недавно је Скупштина града Подгорице једној од градских улица додијелила име по храбром јунаку Дарку Влаховићу.

Према свједочењима сабораца, ситуација у касарни Мекушје била је критична — јединице ЈНА су биле под жестоцима нападама и гранатирањима од стране хрватских паравојних оружаних снага.

У једном моменту, поред свих осталих, само Влаховић је остао на борбеном положају. Како је испричано, маневарима — без одобрења старјешина — организо-

вао је дејство против непријатељског тенка: притиснуо је пројектил ручног противтенковског наоружања у цијев тенка видјевши да је тенк кроз мали отвор зида гађао српске положаје.

У том тренутку није било гаранција да ће преживјети — тенк је био активан, ватра жестока, а маневар опасан.

Међутим, послје акције дошло је до експлозије у тенку — и, како се прича, то је био кључан удацац који је, барем дјелимично, одбранио касарну и наше борце.

Када је покушао да се повуче у безбједну зону (кантину) са саборцима — успиједио је удар минобачачких мина. Тада је Влаховић 28. децембра 1991. године погинуо.

Спомен-биста ће бити направљена у мјесту Сретешка Гора — Ровца, код Колашина.

У складу са својим могућностима укључите се у реализацију ове племените идеје.

Подаци за уплату:

- Војислав Влаховић
- Улица Ловћенска ББ.
- 81000 Подгорица
- НЛБ Банка АД Подгорица
- За уплате у Црној Гори,
- Жиро-рачун: 530-0000100227576-19,
- За уплате из иностранства
- IBAN CODE: ME 25530003050038641605

ДРАГАНА БОКУН

СТРАЗБУР: ХРВАТСКА ПРЕКРШИЛА ПРАВО НА ЖИВОТ У ПРЕДМЕТУ УБИСТВА СРПКИЊЕ

Европски суд за људска права у Стразбуру пресудио је да је Хрватска прекршила поступовни аспект члана 2. Европске конвенције о људским правима, јер није спровела дјелотворну истрагу убиства српске жртве из рата 1991. године, пише загребачки портал *Новости*.

Ријеч је о убиству Љубе Мамузић, која је 29. августа 1991. године убијена у селу Мала Врановина код Топуског.

Суд је утврдио да истрага није вођена благовремено и темељно, да кључни свједоци нису саслушани, те да у појединим периодима годинама није било никаквих истражних радњи.

У пресуди се наводи да хрватске институције нису предузеле све неопходне мјере ради утврђивања околности злочина и одговорности починилаца, као ни да нису затражиле сарадњу Србије, иако су поједини докази били доступни српској страни.

Суд је указао и на пропусте Уставног суда Хрватске, који је одбацио тужбу породице жртве без увида у списе кривичне истраге.

Члановима породице жртве додијељено је 3.100 евра на име трошкова поступка, док одштета није додијељена.

АПЕЛ ЉУДИМА ДОБРЕ ВОЉЕ: ПОМОЗИМО ЗЕМЉАКИЊИ ЗОРКИ КУНОВАЦ

Удружење Мостараца у Београду позива и апелује на све људе добре воље да помогну нашој земљакињи Зорки Куновац из Мостара, рођеној 1998. године, која се тренутно налази у Београду и чека операцију тумора на мозгу.

Зорка у Београду живи са оцем. Мајку је, нажалост, изгубила. Ријеч је о изузетној младој жени, дипломираној инжењерки Електротехничког факултета, која је студије завршила са високом просјечком. Радиле је 14 мјесеци у Сарајеву, али је због тешке болести била приморана да напусти посао.

Данас је суочена са великим финансијским трошковима лијечења и боравка, због чега апелујемо на све људе добре воље да, у складу са својим могућностима, помогну Зорки и покажу да заједништво и солидарност нису изгубљене вриједности.

● Средства се могу уплатити код УК Банке

на жиро-рачун:
170-0010920239000-61
на име: Куновац Зорка

адреса: Лука Војводића 69, Београд

Свако добро дјело, свака подјела овог апела и свака ријеч подршке имају немјерљиву вриједност за ону којој је данас најпотребније.

СТАША КОШАРАЦ, ЗАМЈЕНИК ПРЕДСЈЕДАВАЈУЋЕ САВЈЕТА МИНИСТАРА БиХ И МИНИСТАР СПОЉНЕ ТРГОВИНЕ И ЕКОНОМСКИХ ОДНОСА

Не само Европа – Република Српска гради економске мостове ка свијету

У времену регионалних и глобалних економских изазова, Министарство спољне трговине и економских односа БиХ на челу са Сташом Кошарацем настоји да Републику Српску и БиХ позиционира као стабилног и предвидивог партнера. Од регионалне интеграције преко СЕФТА и иницијативе *Отворени Балкан*, до развоја обновљивих извора енергије, дигитализације и подршке малим и средњим предузећима – министарство гради економију конкурентну, одрживу и глобално повезану. Јачање руралних средина, задругарства и иновативног предузетништва само је дио стратегије која тражи одговорну координацију, унутрашњи дијалог и доследно поштовање Дејтонског оквира, као темеља стабилног и просперитетног развоја. Министар Кошарац у разговору за *Српско коло* осликава визију и конкретне кораке ка економском јачању нашег народа и земље.

– Као надлежно министарство за имплементацију СЕФТА Споразума, Министарство спољне трговине и економских односа БиХ у оквиру своје надлежности проводи и координира процесима који су у вези са имплементацијом овог споразума, али су у надлежности других институција у БиХ. До сада је постигнута потпуна либерализација трговине робом и стварање заједничког тржишта у области слободног протока производа међу потписницима, али је примјена нових процеса (дигитализација, изградња инфраструктуре, административни капацитети за примјену нових процеса) и даље отежана.

● **Колики су домети иницијативе Отворени Балкан?**

– Иницијатива *Отворени Балкан*, није замјена за СЕФТА Споразум, већ одраз потребе за надоградњом постојећег уговорног оквира у оквиру овог споразума који регулише слободну трговину ка ширем и дубљем облику економске интеграције, усклађеном с будућим приступањем јединственом тржишту Европске уније. Република Српска и ми, њени представници у институцијама БиХ, снажно подржавамо сваку регионалну иницијативу за економско повезивање кроз заједничке

– **Република Српска жели да буде дио нових глобалних платформи, попут БРИКС-а, који је по паритету куповне моћи већ надмашио Г7 – групу седам најразвијенијих земаља свијета**

активности као што су: укидање непотребних економских баријера, нарочито у царинском поступку, слободно кретање радне снаге, инвестициони пројекти, стратегије у области транспорта, енергетике, туризма, пољопривреде и прехранбене индустрије. Нажалост, БиХ се није придружила овој иницијативи због опструкција дијела политичких структура из ФБиХ. То је политика, због које, нажалост, трпе привредници и из Републике Српске и ФБиХ.

● **Планира ли се ширење сарадње са тржиштима Азије и Африке?**

– Логично је да са тржиштем ЕУ имамо највећу спољнотрговинску размјену, али нико не може оспорити потребу отварања нових тржишта и бенефите које би имали наши привредници. Увijek наглашавамо чињеницу да Република Српска жели да буде дио нових глобалних платформи, попут БРИКС-а. Чланице БРИКС-а су међу 10 највећих земаља свијета по броју становника, обиму ресурса, површини и БДП-у. У овој асоцијацији је 45 одсто свјетског становништва, односно 3,6 мили-

ПОЛИТИКА СУВЕРЕНИТЕТА

Сташа Кошарац је више од половине свог живота активно присутан у политици. Његов политички ангажман започео је 1998. године, када је као одборник СНСД-а изабран у Скупштину општине Вишеград. Током дугогодишње политичке каријере обављао је низ значајних функција: био је посланик у Народној скупштини Републике Српске, шеф Клуба Срба у Вијећу народа и у Дому народа Парламентарне скупштине БиХ, предједавајући Дома народа, као и шеф Клуба посланика СНСД-а у Представничком дому Парламентарне скупштине БиХ. Од 2018. године обавља функцију министра спољне трговине и економских односа БиХ, а након избора 2022. године и дужност замјеника предједавајућег Савјета министара БиХ. Кошарац истиче да га у политичком и институционалном дјеловању води досљедна лојалност политикама предједника СНСД-а Милорада Додика. – То су суверене политике које значе очување и даљи развој Републике Српске, као и заштиту српског националног интереса. Република Српска и српски народ увијек и у свему су на првом мјесту. То су политике мира, стабилности, регионалне сарадње и укупног напретка, засноване на договору два ентитета и три равноправна конститутивна народа у БиХ, уз пуно поштовање Дејтонског мировног споразума и Устава. Те политике се снажно супротстављају међународном интервенционизму и настојањима недобронамјерних странаца да од БиХ направе колонију у 21. вијеку.

јарди људи. Званични подаци кажу да је БРИКС већ надмашио Г7, групу од седам најразвијенијих земаља, по паритету куповне моћи. БРИКС производи 35,6 одсто свјетског БДП-а, док Г7 производи 30,3 одсто. Укупна тежина земаља БРИКС-а у свјетској привреди износи 58,9 трилиона долара. БРИКС је дом највећих свјетских минералних ресурса и главни покретач развоја реалне економије. Република Српска жели да буде дио новог међународног поретка, који отвара огромне политичке и економске могућности и сарадњу на равноправним основама, која ојачава мир, стабилност и просперитет. Сулудо је што ФБиХ зарад западних интереса онемогућава нова тржишта за домаћи привредни сектор.

● **Како БиХ може проширити извоз на тржишта ван ЕУ, попут САД-а и Кине?**

– Иако је ЕУ тренутно најважније извозно тржиште БиХ са 73,1% укупног извоза, неопходно је омогућити домаћим привредницима пласман на нова тржишта, укључујући Русију, земље БРИКС-а, САД, Кину и сјеверну Африку. Република Српска активно подржава ову политику, укључујући иницијативу усвајања Одлуке о привременој суспензији царинских тарифа на увоз из САД-а и припрему преговора о слободној трговини са америчком администрацијом, што представља први корак ка постизању дугорочног уговора. Што се тиче Кине, БиХ ове године обиљежава три деценије дипломатских односа, с циљем јачања билатералне трговине

и повећања извоза, пратећи примјер Србије која има уговор о слободној трговини са Кином. На овај начин, поред ЕУ, Министарство ствара предуслове за нове економске могућности и повећава конкурентност домаће привреде.

● **Како се приближити европским стандардима и сачувати интересе домаћих произвођача?**

– Министарство спроводи Споразум о стабилизацији и придруживању (ССП) усклађујући трговинске прописе БиХ са правилима ЕУ и прати њихову примјену. Кроз Одбор за стабилизацију и придруживање, Пододборе за трговину, индустрију, царину и опорезивање, те радне консултације с ЕУ директоратима (DG Trade, DG Taxud, DG Grow) Министарство прати укидање царина, уклањање трговинских препрека и олакшава приступ робе БиХ, тржишту ЕУ. Овај процес јача извоз, повећава конкурентност домаће привреде.

● **Које подстицајне мјере Министарство спроводи ради подршке малим и средњим предузећима?**

– Министарство координира подршку кроз више пројеката, при чему је водећи ЕУ4PSD (Развој приватног сектора). Ови пројекти помажу економском опоравку након COVID-19, унапређују конкурентност и иновативност микро, малих и средњих предузећа, те подстицају дигиталну и зелену трансформацију. Грантови и техничка подршка намијењени су стартаповима, извозно оријентисаним фирмама и предузећима којима управљају жене и млади. По-

РАЗВОЈ ЕНЕРГЕТСКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ

Министарство активно учествује у оквиру Енергетске заједнице у унапређењу електропреносне инфраструктуре, развоју обновљивих извора енергије и јачању регионалног тржишта електричне енергије и гаса. Интерконекцијски пројекти са сусједним државама повећавају сигурност снабдијевања, омогућавају интеграцију у европско енергетско тржиште и повезаност Републике Српске са регионом и ЕУ. Посебно је значајно ажурирање РЕЦИ листе Енергетске заједнице, која обухвата приоритетне енергетске инфраструктурне пројекте са прекограничним ефектом, доприноси модернизацији регионалних тржишта, убрзава енергетску транзицију и олакшава приступ међународном финансирању и процедурама издавања дозвола.

На последњем циклусу РЕЦИ листе уврштена су два кључна пројекта за БиХ: јачање електропреносне везе Требиње – Перућица ради повећања прекограничне размјене и интеграције тржишта, и Транс-Балкан електроенергетски коридор (Бајина Башта – Вишеград – Пљевља) за стабилнији пренос и већи капацитет регионалне размјене електричне енергије.

Министарство је, у сарадњи са релевантним институцијама, припремило финални нацрт Јединствене листе инфраструктурних пројеката за сектор енергије (SSPP), која је дио Јединствене листе приоритетних пројеката (SPP) за БиХ. SSPP омогућава идентификацију и рангирање стратешких пројеката, процјену зрелости и спремности за финансирање, боље планирање инвестиција у енергетску сигурност и зелену транзицију, као и приступ финансирању кроз WBIF грантове, IPA III средства и међународне развојне банке.

ФЕДЕРАЦИЈА БиХ КОЧИ РЕФОРМЕ И РЕГИОНАЛНЕ ИНИЦИЈАТИВЕ

Тренутни ниво координације економског планирања између Републике Српске и ФБиХ оптерећен је политичким препрекама. Иницијативе као што је *Отворени Балкан* и потенцијално чланство БиХ у БРИКС-у често блокира ФБиХ из политиканства и популизма, што штети интересима Републике Српске. С друге стране, Република Српска и њени представници на заједничком нивоу подржавају све развојне пројекте у ФБиХ. Главна препрека лежи у менталној структури појединих политич-

ких представника ФБиХ, који се, због комплекса према ЕУ, противе корацима ка заштити домаће производње и прикључењу новим платформама. Умјесто унутрашњег договора са легитимним српским и хрватским представницима, бошњачка политика често се ослања на међународне факторе, очекујући да ће странци рјешавати проблеме, што оставља и Србе и Хрвате у БиХ незадовољнима. Међународни актери и унутрашњи политички притисци додатно компликују пози-

цију Републике Српске. Прогони легитимно изабраних представника, антиуставно дјеловање високог представника Кристијана Шмита, његово наметање закона и одлука, удружено дјеловање Шмита, Централне изборне комисије и опозиције усмјерено на оспоравање демократске воље грађана Српске, покушаји деконституисања српског народа – све то ствара изузетно сложу политичку ситуацију. Упркос тим околностима, Република Српска је задржала стабилност и континуитет

власти, водећи национално и економски одговорне политике. Представници Српске на заједничком нивоу досљедно прате и спроводе политику институција Републике Српске. Свако рјешење које има подршку Српске биће подржано на нивоу заједничких институција, док без сагласности Српске ниједан корак неће бити предузет. Приоритет је договор два ентитета и три равноправна конститутивна народа у складу са Уставом и Дејтонским споразумом, без међународног интервенционизма.

ред тога, Министарство подржава и друге пројекте усмјерене на јачање зелене и дигиталне економије, развој локалних екосистема за иновације, унапређење политика и стратегија за МСП, као и повећање произвођача са новим тржиштима.

• Које активности Министарство проводи ради унапређења инвестиционе климе у БиХ и Републици Српској?

– У складу са својом координационом улогом, Министарство доприноси унапређењу инвестиционе климе кроз партнерство са институцијама Републике Српске и ФБиХ у секторима животне средине, водних ресурса, енергетике, пољопривреде и предузетништва, те кроз усклађивање законодавства са ЕУ *acquis*-ом и међународним конвенцијама. Ове активности усмјерене су на модернизацију инфраструктуре, смањење трошкова енергије и на јачање дугорочне економске одрживости, а финансирају се углавном кроз средства ЕУ, из међународних финансијских институција и донатора.

• Који су кључни пројекти у овом тренутку?

– Међу кључним пројектима Министарства издвајају се *Green Economic Development* и *EU4EnergyEfficiency*, који унапређују енергетску ефикасност, као и *EU4Agri* и *EU4Agri Recovery*, усмјерени на модернизацију и повећање конкурентности пољопривреде. Такође, реализују се пројекти подршке малим и средњим предузећима, регионални *EU4Green* пројекти који подржавају имплементацију Зелене агенде, као и бројни програми у области одрживог туризма. У сектору животне средине, Министарство координира међународне обавезе БиХ, чиме се обезбјеђује правна сигурност за улагања у „зелену“ економију, док ентитетске институције спроводе транспозицију и имплементацију релевантних прописа. Поред тога, активно се реализују пројекти техничке асистенције ЕУ у областима управљања отпадом, климатских промјена, заштите од поплава, водне политике и стратешког планирања, као и пројекти финансирани од шведске *SIDA*-е који се односе на квалитет ваздуха и израду стратешких докумената. Посебан значај за локални и ентитетски развој има пројекат *MEG*, који унапређује општинско управљање животном средином и комуналне услуге, посебно у сектору вода и канализације, а чија

ће се успјешна реализација наставити и кроз трећу фазу од наредне године. Пројекти међународних финансијских институција, попут *EBRD*-а, *EIB*-а и *CEB*-а, углавном се спроводе на ентитетском нивоу, али често у координацији с активностима Министарства, нарочито када су у питању комплементарни пројекти финансирани из фондова *GCF* и *GEF*, за које Министарство представља фокалну тачку. Један од значајнијих резултата је израда и усвајање Плана адаптације на климатске промјене (*NAP*), финансираног из *GCF*-а, који је отворио простор за нове инвестиције за пројекте смањења ризика од поплава, реализоване уз подршку *UNDP*-а.

Посебно се издваја пројекат *Подршка убрзању зелене транзиције у БиХ*, који обухвата декарбонизацију, јачање климатске отпорности, смањење загађења, заштиту биодиверзитета и развој циркуларне економије.

• Које мјере Министарство спроводи у области обновљивих извора енергије, енергетске ефикасности и зелених технологија?

– Потписивањем Париског споразума, Уговора о успостави Енергетске заједнице и Софијске декларације о Зеленој агенди за Западни Балкан, потврдили смо да смо определијени да ускладимо на-

Предвиђено је да до 2030. удио обновљиве електричне енергије у укупној потрошњи достигне 65 одсто, што ће бити остварено пуштањем у рад више од 2.000 мегавата нових капацитета, прије свега из соларних електрана.

ше циљеве са циљевима Европске уније у области енергетске транзиције ради постизања климатске неутралности до 2050. године. У том контексту, Министарство је, у сарадњи са министарствима надлежним за енергетику и животну средину Републике Српске и Федерације БиХ, као и Владом Брчко дистрикта, финализовало Нацрт Интегрисаног енергетског и климатског плана (*NECP*) за период до 2030. године. Овим документом дефинисани су стратешки циљеви декарбонизације енергетског сектора кроз свих пет димензија европског оквира – од декарбонизације, која обухвата развој обновљивих извора енергије и смањење емисија стакленичких гасова, преко унапређења енергетске ефикасности и сигурности снабдијевања,

до развоја унутрашњег тржишта енергије, истраживања, иновација и конкурентности. Посебно мјесто у *NECP*-у заузимају циљеви у области обновљивих извора енергије, са јасно дефинисаним укупним и секторским подциљевима. Предвиђено је да до 2030. године удио обновљиве електричне енергије у укупној потрошњи достигне 65 одсто, што ће бити остварено пуштањем у рад више од 2.000 мегавата нових капацитета из обновљивих извора, прије свега соларних електрана, као и око 500 мегавата из система просумера. План такође предвиђа повећање удјела обновљивих извора у сектору гријања и хлађења на 63 одсто до 2030. године, уз израженије убрзање након 2025. године, као и раст удјела обновљивих извора енергије у транспорту на 8,25 одсто.

• Како се спроводи овај план?

– Велики искорак постигнут је усвајањем нових закона о обновљивим изворима енергије у Републици Српској и ФБиХ, који у правни оквир БиХ интегришу кључне ЕУ директиве, модерне тржишне принципе, те уводе енергетске заједнице, напредне моделе подршке попут аукција и премија, као и детаљно уређен статус просумера.

• Посебно важно питање односи се на транспорт?

– Електромобилност је један је од кључних приоритета. Министарство је 2021. основало Радну групу за електромобилност, а *UNDP* је припремио Студију о тржишту електричних возила. У оквиру пројекта *EU4Energy* израђен је документ с анализом стања, регулативе и препорукама за развој инфраструктуре пуњења и потицајних мјера, уз нагласак на кориштење електричне енергије из обновљивих извора. Министарство учествује и у регионалном *EU4Green* пројекту, пружајући подршку у транзицији према циркуларној економији, смањењу загађења, одрживој пољопривреди, очувању биолошке разноликости, зеленом образовању и финансирању зелене транзиције. Ове активности, у комбинацији с јачањем регулаторног и институционалног оквира, стварају темеље за развој енергетског сектора.

• На који начин Министарство унапређује дигитализацију трговинских и царинских поступака?

– Апликација на којој се тренутно ради и гдје Министарство спољне трговине и економских односа учествује односи се на дио Царин-

ске тарифе и дијелом на Тарифне квоте, али још увијек нема размијене података и додирних тачака са другим институцијама. У надлежност Управе за индиректно опореживање БиХ је усклађивање царинских информационих система са сусједним државама.

• Како се подстичеостанак младих у руралним срединама и да ли постоје програми у сарадњи са међународним фондовима?

– Континуирано радимо на унапређењу стратешког и законодавног оквира у области пољопривреде и руралног развоја, кроз координацију израде и примјене кључних докумената, међу којима је и Стратегија руралног развоја БиХ 2023–2027. као оквирни документ.

Истовремено, спроводимо хармонизацију политика и прописа са стандардима Европске уније и јачамо институционалне капацитете на свим нивоима власти. Посебан акценат стављен је на подршку пољопривредним произвођачима и задругама, на унапређење њихове тржишне повезаности, развој ланаца вриједности и повећање конкурентности, као и на јачање савјетодавних служби, дигитализацију и модернизацију пољопривредне производње.

Задругарство препознајемо као кључни модел удруживања у аграрном сектору. Значајан дио активности усмјерен је на развој селског и агротуризма, диверзификацију руралне економије, повезивање произвођача са трговачким и туристичким сектором, те очување и брендирање традиционалних производа и локалних ресурса.

У оквиру надлежности промовишемо мјере које директно доприносе останку младих у руралним подручјима, прије свега кроз подршку руралном предузетништву, *start-up* иницијативама, прерађивачким капацитетима и задругама, као и кроз повећање доступности савјетодавних и едукативних услуга, бољи приступ финансирању и јачање локалне инфраструктуре и развојних капацитета.

Активно учествујемо у програмима међународних партнера који доприносе развоју руралних подручја, при чему се посебно истиче сарадња са *SINEAM* Бари институтом, која је усмјерена на развој институционалних капацитета, на одрживе моделе производње, валоризацију руралних подручја и подршку младим пољопривредницима.

ТРИФКО ЂОРОВИЋ

КАД ЈЕ ТЕШКО – ТУ ЈЕ СРБИЈА

Србија је наш најзначајнији економски партнер. Укупна спољнотрговинска размјена у 2024. години износила је 4,79 милијарди КМ, док учешће Србије у укупној робној размјени БиХ достиже 10,72 одсто. За нас у Републици Српској, Србија није само кључни спољнотрговински партнер, већ и матица, братска и пријатељска држава. Традиционално добри односи и снажне везе представљају чврст темељ за даље унапређење билатералне економске сарадње и додатно регионално повезивање. Посебно истичем улогу Србије као гаранта Дејтонског мировног споразума, али и као главног фактора стабилности и економског лидера у региону. Србија је више пута показала одговоран, пријатељски и солидарни однос према Републици Српској и Федерацији БиХ. Током пандемије вируса корона, у периоду када вакцине нису биле доступне у БиХ, омогућила је грађанима и Српске и ФБиХ да се вакцинишу у Србији, као и да су обје ентитетске структуре добиле донације неопходних доза вакцина. Исто тако, у тренуцима поремећаја на глобалном тржишту и несташице сировина за производњу сточне хране, Србија је омогућила наставак извоза уговорених количина меркантилне пшенице, кукуруза и пшеничне крупице у БиХ, у складу са исказаним потребама Републике Српске и ФБиХ, иако БиХ није чланица иницијативе *Отворени Балкан*. Због тога ми је искрено жао што поједине политичке структуре у ФБиХ и даље његују предрасуде и Србију доживљавају као противника. То једноставно није тачно. Када год смо били суочени са изазовима и проблемима, Србија је била уз Републику Српску и ФБиХ, показујући да је истински партнер и пријатељ.

ПЕТАР ЂОКИЋ, МИНИСТАР ЕНЕРГЕТИКЕ И РУДАРСТВА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Енергетска политика Републике Српске у служби стабилног и одрживог развоја

У тренутку када енергетика постаје једно од кључних геополитичких и економских питања савременог свијета, Република Српска улази у нову фазу свог развоја – амбициозну, инвестиционо интензивну и стратешки усмјерену. Од хидроенергетских система и соларних поља Херцеговине, преко гасификације и модернизације преносне мреже, до сложеног балансирања између обновљивих извора и традиционалних термоенергетских капацитета, пред енергетским сектором стоје одлуке које ће обликовати економију и друштво у наредним деценијама.

У разговору за *Српско коло*, министар енергетике и рударства Републике Српске Петар Ђокић говори о приоритетним пројектима, расту интереса домаћих и страних инвеститора, регионалној сарадњи и изазовима које доноси европска енергетска политика. Посебан акценат ставља на социјалну димензију енергетске транзиције – очување радних мјеста, стабилност цијена и улогу државе као поузданог партнера у великим инфраструктурним подухватима.

● **Енергетски сектор Републике Српске у протеклој години доживио је значајан замаха у инвестицијама. Како данас изгледа карта приоритетних пројеката и колико је реално да Српска у наредним годинама постане извозник енергије из обновљивих извора?**

– Енергетски сектор Републике Српске данас се развија у више праваца истовремено. Поред традиционалних извора, убрзано градиво нове капацитете из обновљивих извора енергије, а интерес инвеститора – и домаћих и страних – никада није био већи. Приоритети су усмјерени на реализацију кључних хидроенергетских пројеката као што су ХЕ *Дабар*, ХЕ *Бук Бијела*, ХЕ *Бистрица*, на изградњу соларних и вјетроелектрана, посебно у Херцеговини, као и на веома значајан пројекат гасификације Републике Српске. Циљ нам је да у наредним годинама повећамо удио обновљивих извора у енергетском миксу Српске и створимо реалну основу за извоз вишкова електричне енергије, што ће уједно бити снажан подстицај укупном привредном расту.

● **Соларна електрана на Билећком језеру често се истиче као симбол нове енергетске етапе. Шта тај пројекат показује о потенцијалима Херцеговине?**

– Пројекат соларне електране на Билећком језеру најбољи је доказ колики потенцијал Херцеговина има у области соларне енергије. Климатске карактеристике, велики број сунчаних дана и простране терени погодни за изградњу чине овај регион идеалним за такве инвестиције. Овај пројекат симболизује нови приступ – примјену савремених технолошких рјешења уз пуно поштовање еколошких стандарда. Вјерујем да ће управо Херцеговина бити један од кључних носилаца енергетског развоја Српске у наредним деценијама.

● **Сарадња са Кином, Мађарском и Србијом у енергетском сектору постаје све динамичнија. Колико су такви аранжмани подршка развоју, а колико изазов усклађивања различитих интереса и технологија?**

– Партнерство са Кином, Мађарском

До краја наредне године очекујемо завршетак изградње три хидроелектране на ријеци Бистрици

Приоритет је изградња савремене преносне и дистрибутивне мреже која ће прихватити растући број нових извора и омогућити пласирање енергије и на регионално тржиште

и Србијом снажно подржава развој нашег енергетског сектора. Ријеч је о државама са богатим искуством и развијеном технолошком базом, што нам омогућава трансфер знања и савремених рјешења. Ови аранжмани доносе не само нова финансијска средства, већ и тржишне могућности за будућу размјену енергије. Наравно, постоје изазови, прије свега усклађивање техничких стандарда и различитих интереса, али Република Српска у сваком пројекту задржава контролу над кључним процесима, водећи рачуна да све активности буду у складу са нашим дугорочним развојним циљевима.

● **Како напредује реализација пројекта Хидроелектране Бук Бијела и шта он**

значи за заједничко дјеловање Србије и Српске?

– Бук Бијела је један од најзначајнијих енергетских подухвата у овом дијелу Европе и има значај далеко шири од регионалног. Радови се одвијају у складу са планираном динамиком, а у току је реализација више активности. Вриједност овог пројекта није само у његовој енергетској снази, већ и у симболичком и политичком аспектима – јер представља примјер конкретне сарадње Српске и Србије у стратешкој области. Његова реализација доприноси јачању међусобних односа и афирмацији заједничких енергетских политика. Заједничким ангажманом показујемо да имамо снагу и визију да реализујемо велике пројекте који ће трајно утицати на развој цијелог региона.

● **Српска и даље рачуна на термоелектране и руднике, иако се снажно улаже у обновљиве изворе. Како изгледа то балансирање у пракси?**

– Иако смо определијени да пратимо свјетске трендове у области енергетске транзиције, региони угља остају од кључног значаја. Деценијама нам обезбјеђују енергетску безбједност и стабилност система, као и економски раст. Ниске ци-

јене електричне енергије које годинама одржавамо важан су ослонац за све привредне активности.

Енергетска транзиција се не може провести преко ноћи – наш приступ је постепени и промишљен. Рудници и термоелектране остају кичма система, али уз сталну модернизацију, смањење емисија и унапређење технологија. Тако традиционални енергетски објекти добијају нову, ефикаснију улогу у систему, док паралелно расте удио обновљивих извора.

● **Може ли се процес модернизације термоелектрана спровести без угрожавања радних мјеста и енергетске стабилности?**

– Апсолутно. Ако се процес води плански, модернизација не значи гашење, већ унапређење. У сарадњи са управама предузећа и синдикатима креирамо програме који гарантују очување радних мјеста и побољшање услова рада. Савремене технологије повећавају енергетску ефикасност и стабилност снабдијевања, а истовремено отварају простор за нове инвестиције. Основни принцип је јасан – ниједан радник не смије бити колатерална штета енергетске транзиције.

● **Развој нових производних капацитета поставља и питање преносне мреже.**

Енергетска политика усклађује се са европским стандардима

● Европска енергетска политика, посебно кроз механизам СВМ, поставља нове стандарде. Како Српска одговара на те изазове?

– Министарство спољне трговине и економских односа БиХ, заједно са ресорним министарствима Републике Српске и Федерације БиХ, упутило је Европској комисији заједничку иницијативу за изузеће БиХ од примјене СВМ механизма до 2030. године. Да би уопште било могуће затражити такво изузеће, неопходно је успоставити домаћи систем трговања емисијама (ЕТС) и берзу електричне енергије. У том правцу, Савјет министара БиХ је у јулу ове године усвојио Приједлог зако-

на о регулатору, преносу и тржишту електричне енергије, чиме су постављени темељи за испуњавање ова два предуслова и интеграцију домаћег тржишта електричне енергије у регионално и европско. Очекује се да овај закон ускоро буде усвојен и у Парламентарној скупштини БиХ. Очекујемо да ће ЕУ показати разумијевање и прихватити нашу иницијативу, што би омогућило да транзицију проведемо на праведан и економски одржив начин. Уједно очекујемо и финансијску подршку европских институција, јер је ријеч о сложенем и веома захтјевном процесу, посебно за термоелектране и друга енергетска предузећа у БиХ.

Да ли садашња инфраструктура може поднијети планирани раст производње?

– Повећање производних капацитета мора бити праћено развојем преносне и дистрибутивне инфраструктуре – без тога нема стабилног система. Велики интерес инвеститора показује да постоји потреба за модернизацијом и проширењем мреже, како унутар Републике Српске, тако и кроз интерконекције са сусједним државама. Зато је приоритет изградња савремене преносне и дистрибутивне мреже која ће прихватити растући број нових извора и омогућити пласирање енергије и на регионално тржиште.

● Недавни договор са Црном Гором о накнади за земљиште под Билећким језером отворио је простор за нову врсту регионалне сарадње. Може ли тај модел послужити као основ за шири енергетски дијалог у региону?

– Сасвим сигурно може. Тај договор показује да се регионална питања могу рјешавати кроз партнерски и конструктиван приступ, без политичких тензија. Успјели смо да нађемо фер рјешење које задовољава интересе обје стране, што може бити примјер и за друге иницијативе – посебно у области управљања водним ресурсима, енергетске размјене и заштите животне средине.

● Све више домаћих компанија учествује у великим енергетским пројектима. Да ли то значи да Српска гради сопствену индустријску базу?

– Да, то је један од најзначајнијих резултата протеклог периода. Учествовање домаћих компанија у великим пројектима показује да стварамо знање, искуство и кадрове који ће сутра бити способни да

самостално реализују сложене послове. Свако укључивање домаћег сектора у инвестиционе циклусе значи нова радна мјеста, веће пореске приходе и јачање локалне економије. Наш циљ је да Република Српска постане не само енергетски, већ и индустријски центар региона.

● Као предсједник Социјалистичке партије, често истичете важност стабилности унутар коалиције. Колико је та стабилност важна за инвестиције и економску сигурност грађана?

– Стабилност је темељ сваког озбиљног развоја. Без политичке стабилности нема ни повјерења инвеститора, ни дугорочних уговора, ни економског напретка. Као партија и дио коалиције, увијек смо настојали да допринесемо стабилном и предвидљивом амбијенту, јер стабилна власт значи и стабилне институције, сигурне приходе и бољи живот грађана. Свака велика инвестиција заснива се на повјерењу да ће држава бити поуздан партнер, а то се постиже само политичком одговорношћу и стабилношћу оних који том државом руководе.

● Социјалистичка партија традиционално заступа идеју социјалне правде. Како се та идеја данас преводи у конкретне политике?

– Социјална правда значи једнаке могућности за све. Енергетика, као најважнији развојни ресурс, мора бити у служби бољег живота грађана – кроз приступачне цијене енергије, сигурност снабдијевања и равномерно расподјелу користи. Залажемо се за једнаке шансе, посебно за мање развијене средине, јер се само тако може постићи баланс између економског напретка и социјалне стабилности.

Сваку локалну заједницу видимо као носиоца сопственог развоја и то је принцип којем сам досљедан и као министар и као предсједник партије.

● Ако бисте морали издвојити један приоритет за наредних годину дана – шта би то било?

– Приоритет број један је убрзана реализација започетих инфраструктурних пројеката и стварање предуслова за нове инвестиције. До краја наредне године очекујемо завршетак изградње три хидроелектране на ријеци Бистрици, што ће значајно допринијети остварењу циљева које сам претходно поменуо. Сваки завршен мегават значи нову стабилност система и веће приходе за Републику Српску.

Истовремено, наставићемо јачати институционалне капацитете и социјалну одговорност система, јер је прави развој могућ само ако енергетски напредак прати стабилност друштва и добробит сваког грађанина.

ТРИФКО ЋОРОВИЋ

Нови рокови за верификацију и поврат старе девизне штедње у БиХ

● Интересује ме да ли још могу поднијети захтјев за поврат старе девизне штедње у БиХ?

– Да! Одређени су нови рокови за подношење захтјева за верификацију рачуна старе девизне штедње у Босни и Херцеговини. У Федерацији БиХ захтјеви се могу подносити до 31. децембра 2026. године, док је рок у Републици Српској до 24. јула 2026. године.

Под рачунима старе девизне штедње подразумевају се девизна средства депонована код банака или њених филијала, као и најнижих оперативних јединица које су пословале на територији Федерације БиХ или Републике Српске, са стањем на дан 31. децембар 1991. године. Поврат старе девизне штедње не односи се на рачуне у филијалама Љубљанске банке, Инвест банке и других страних банака на територији Федерације БиХ или Босне и Херцеговине.

ПОДНОШЕЊЕ ЗАХТЈЕВА У ФЕДЕРАЦИЈИ БИХ

Захтјеви за верификацију рачуна старе девизне штедње подносе се у пословним јединицама Финансијско-информатичке агенције (ФИА):

- Сарајево – сједиште агенције, Ложионичка 3, тел.: 033/255-221 и 033/255-210
- Мостар – Дубровачка бб, тел.: 036/321-218 и 036/281-375
- Бихаћ – Петог корпуса бб, тел.: 037/223-319
- Тузла – Туралибегова бр.40, тел.: 035/277-282

ПОДНОШЕЊЕ ЗАХТЈЕВА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ

Захтјеви се подносе Агенцији за посредничке, информатичке и финансијске услуге (АПИФ):

- Бања Лука, Вука Караџића 6, тел.: +387 51 217-443, +387 51 217-300, +387 51 217-306, e-mail: info@apif.net
- Шалтери (Стара зграда Владе): тел. 051/308-079, e-mail: banjaluka@apif.net
- Шалтери (Борик): тел. 051/498-202, e-mail: borik.banjaluka@apif.net
- Регистар старе девизне штедње: тел. 051/490-270, e-mail: sds@apif.net
- Приједор, Ослободилаца 4, тел.: 052/232-266, e-mail: prijedor@apif.net
- Градишка, Видовданска 16, тел.: 051/813-241, e-mail: gradiska@apif.net
- Добој, Светог Саве 20, тел.: 053/241-241, e-mail: doboj@apif.net
- Модрича, Кнеза Милоша б.б, тел.: 053/812-805, e-mail: modrica@apif.net

- Бијељина, Патријарха Павла бр.2, тел.: 055/210-918, 055/211-182, e-mail: bijeljina@apif.net
- Источно Сарајево – Зворник, Светог Саве 62, тел.: 056/490-270, e-mail: zvornik@apif.net
- Фоча, Моме Кочовића бб, тел.: 058/210-848, e-mail: foca@apif.net
- Требиње, Краља Петра Карађорђевића 15, тел.: 059/220-235, e-mail: trebinje@apif.net

ПОТРЕБНА ДОКУМЕНТАЦИЈА

- А) Лична штедња
 - Захтјев за верификацију (добива се у агенцији)
 - Овјерена фотокопија девизне књижице (или друге банкарске документације, уговор, картица)
 - Фотокопија личне карте или пасоша (оригинал на увид)
 - Посљедњи извод са јединственог рачуна грађанина (сертификат)
 - Попунен Додатак 01 – назив банке и број рачуна у КМ на лично име
 - Фотокопија картице рачуна власника
 - Сви остали документи који могу помоћи верификацији (рачуни, фактуре, евиденција власништва)
 - Б) Верификација у име власника преко пуномоћника
 - Документа под А)
 - Оригинал или овјерена пуномоћ
 - Фотокопија личне карте или пасоша пуномоћника (оригинал на увид)
 - В) Верификација по основу рјешења о наслеђивању или даровном уговору
 - Овјерена фотокопија правоснажног судског рјешења о наслеђивању
 - Правоваљан даровни уговор ако је рачун поклоњен
 - Г) За малољетне потражиоце
 - Документација под А)
 - Родни лист
 - Друга документа по потреби
- За додатне информације и правну помоћ, грађани се могу обратити ХЦИТ-у у Новом Саду, сваког радног дана осим петка, од 9.00 до 13.00 сати, на адреси Војвођанских бригада 17, тел. 021 5628 132 или 520030, моб. 063 8351862, e-mail: office@hcit.rs

РАТКО БУБАЛО,

ПРЕДСЈЕДНИК УО ХЦИТ-А

» ОВАЈ МЕДИЈСКИ САДРЖАЈ СУФИНАНСИРАН ЈЕ ОД СТРАНЕ ОПШТИНЕ КЛАДОВО

Ставови изнијети у подржаном медијском пројекту нужно не изражавају ставове органа који је додијелио средства

ЉУДИ ИСПРЕД МЕГАВАТА

● Питање социјалне сигурности радника у енергетском сектору све је актуелније. Како усаглашавае економске циљеве за очувањем радних мјеста?

– Енергетика нису само бројке и мегавати – то је и велики број људи који свакодневно обављају тежак и одговоран посао. Социјална сигурност радника у средишту је наше политике. Сваки нови програм или инвестиција морају садржати и социјалну компоненту. Као што сам раније рекао, у сарадњи са управама предузећа и синдикатима радимо на очувању постојећих радних мјеста, побољшању услова рада и стварању нових прилика за запошљавање. То је суштина и темељ праведне транзиције коју проводимо.

ТРИБИНА У БЕОГРАДУ - ШТА ЈЕ ОДГОВОР СРПСКЕ НА АГРЕСИЈУ ПРОТЕКТОРАТА

Одбрана изворног Дејтона као кључ опстанка

У организацији информативно-политичких портала *Све о Српској* и *Факши*, уз подршку Представништва Републике Српске у Србији, у уторак, 7. октобра, у Прес центру Удружења новинара Србије у Београду одржана је трибина под називом *Шта је одговор Српске на агресију протектората*.

На трибини су говорили Миломир Степић, Ненад Кецмановић, Александар Раковић, Александар Павић, Предраг Ђеранић, Слободан Рељић, Душан Пророковић и Небојша Малић, док је Бранко Лукић доставио писано излагање. Трибину је модерирао уредник портала *Све о Српској* и *Факши* Ђуро Билија.

ЦИЦОВИЋ: ЧУВАЊЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ЈЕ ПРИОРИТЕТ

Уводну ријеч у име организатора трибине дао је шеф Представништва Млађен Цицовић. Он је нагласио да је врхунац правног насиља над српским народом и државом смјена Председника Републике Српске и наметање избора на којим би, планирано је, требало изабрати нашег председника по њиховој вољи.

— Одговор томе би био у јединству и саборности српских политичких партија. Нажалост, то се није десило, тако да одлука власти да изађе на изборе јесте покушај да сачува Републику Српску и да спријечи да нам протектори наметну свог председника. Тако ћемо и наредне редовне изборе, 2026. године, дочекати политички спремни и успјети да без утицаја странаца изаберемо своју власт у својој Републици Српској и своје представнике у заједничким институцијама БиХ — рекао је Цицовић. Он је истакао да је то једини начин да се настави борба за слово Дејтона и за коначно враћање Републици Српској одузетих надлежности.

— Прави одговор протекторима је побједа на наметнутим изборима; то је сада чврста одбрана наших права и могућности, али то — знамо — неће зауставити наше непријатеље да и даље злораде на урушавању наших права и слобода, и зато: инсистирање на јединству и саборности, заштити српске традиције и вјере, језика и писма требало би да је наше трајно одређење, јер само сигурни у томе бићемо сигурни и у свему осталом — у политичком, привредном и сваком другом народном послу — закључио је Цицовић.

СТЕПИЋ: ОБЕСМИСЛИТИ ИНСТИТУЦИЈУ УСТАВНОГ СУДА БИХ

Миломир Степић, научни саветник Института за политичке студије, оцијенио је да је поновно преузимање иницијативе за Републику Српску питање њеног опстанка. Према његовим ријечима, то подразумева бескомпромисно непризнавање Кристијана Шмита, укидање ОХР-а и обесмишљавање улоге Уставног суда БиХ, који, како је навео, функционише као пуки инструмент бошњачког унитаризма.

— Република Српска се нашла у позицији да је „изгубила темпо“ који је некада имала, а који је симболизовала идеја раздруживања, те је принуђена да повлачи изнуђене потезе.

Према оцијени Миломира Степића, поновно преузимање иницијативе мора, с једне стране, бити усмјерено не — као до сада — на мање-више „њежно“ релативизовање позиције лица које се представља као високи представник, већ на оштро, бескомпромисно и потпуно његово дезауисање и атрофирање саме те функције. Истовре-

» Детал са трибине *Шта је одговор Српске на агресију протектората*

мено, с друге стране, неопходно је по сваку цијену и до краја обесмислити институцију Уставног суда БиХ, који без српских представника, а уз учешће странаца, дјелује као пуки инструмент муслиманског, односно бошњачког унитаризма.

— У том процесу Република Српска би пресудну подршку требало да оствари кроз координисано дјеловање са Србијом и наглоњеним међународним факторима, те да искористи тридесетогодишњицу Дејтонско-париског споразума како би на међународној сцени афирмисала своју приврженост његовим изворним принципима и одлукама.

КЕЦМАНОВИЋ: НЕМА ПРЕГОВОРА БЕЗ АУТОРИТЕТА

Политиколог Ненад Кецмановић изјавио је да је руководство Републике Српске учинило много да се проблеми са којима се суочава Српска интернационализују и раскринка штетна улога Кристијана Шмита.

— Ситуација по Српску и није тако лоша јер Додик и без председничке функције остаје председник СНСД. На челу СНСД и коалиције, он преко партије контролише парламент и спикера, премијера, владу, министре — рекао је Кецмановић и додао да приговори Сарајева да се пресуда против Додика односи на све јавне функције које финансира држава не стоје јер се у Републици Српској странке не финансирају из буџета.

Кецмановић је истакао да би посредовање Владимира Путина између Бањалуке и Сарајева било освјежење.

— За посредовање је потребан ауторитет. Да ли га имају Урсула фон дер Лајен, генералица без војске, или Мерц, Макрон, Стармер који и код куће једва држе главу изнад воде, хировити Трамп који својим изјавама збуњује и непријатеље и савезнике. Или га има Владимир Владимировић? Ономад се у Сочију састао са Додиком, изразио задовољство што га поново види и честитао му празник српског јединства те оцијенио да свако ко намеће рјешења треба да оде и да у БиХ треба покушати разговарати. Русија председава октобарском сједницом СБ УН, на дневном реду је БиХ, а руски амбасадор ће представити извјештај Републике Српске. Њемачка није чланица Савјета безбједности. Улива наду!

РАКОВИЋ: ИЗЛАЗАК НА ИЗБОРЕ МУДРА ОДЛУКА

Историчар Александар Раковић је оцијенио да је добро, што је на наметнуту одлуку о изборима, власт у Републици Српској реаговала тако што ће изаћи на те изборе и покушати да побједи.

— Након одлуке Суда БиХ и расписивања председничких избора од стране политичког Сарајева, Република Српска се сусрела са опасним покушајем да јој се наметне

институционални дуализам и инсталација нелегитимног председника кога би бирали опозиција и СДА. Ипак, одлуком СНСД да изађе на те изборе, избјегнут је институционални дуализам, с два председника. Како год да се текућа политичка криза разријеши на председничким изборима, потребно је на вријеме промишљати како даље и на који начин избјећи слично наметање у будућности.

ПАВИЋ: АНТИГЛОБАЛИСТИ ПРОТИВ ГЛОБАЛИСТА

Политиколог Александар Павић је увјерен да ће се политичка сцена Српске још јасније дијелити на оне који су противници колонијалне управе и оне који се на њу ослањају.

— У суштини то ће бити идеолошка борба која се све јасније дефинише унутар држава широм свијета — глобалисти против антиглобалиста, униполаристи против мултиполариста, компрадори против суверениста. Од тога ко побједи зависиће и судбина Републике Српске и српског народа и државности уопште.

ЂЕРАНИЋ: РАЗВИЈАЊЕ ОДНОСА СА РУСИЈОМ

Предраг Ђеранић, декан Факултета безбједносних наука у Бањалуци додао је да треба радити на јачању веза у области културе, образовања и уопште духовног садржаја са земљама које су се показале као истински пријатељи Српске. Прије свега са Русијом.

— Протекторат, односно неоколонијализам којем је изложена Република Српска за циљ има парализу њених институција и даље пренос надлежности са Српске на ниво заједничких органа. За очекивати је да на удару буде образовање, потом и полиција, кроз прилагодљиве форме. Интеграција у БиХ је можда најприкладнији термин којим би се могла назначити настојања политичког Сарајева, потпомогнута Канцеларијом ОХР и западних амбасада.

Одговор Српске, процијенио је Ђеранић, мора бити јачање институција и даље развијање односа са земљама које су се показале као доказани пријатељи.

РЕЉИЋ: ЕУ НЕСПОСОБНА ДА СЕ ИЗБОРИ СА СВОЈИМ ПРОБЛЕМИМА

Слободан Рељић је истакао да догађаји драматизују и убрзавају глобалне геополитичке промјене удаљавају САД од Западног Балкана који је устројен по логици потребе Америке кад је била једина свјетска суперсила.

— Стејт Департамент не шаље амбасадора у Београд девет, а у Сарајеву 7 и по мјесеци, иако је амерички амбасадор реално изнад Високог представника у Сарајеву, а и у Београду је његова улога увелико превазилазила дипломатску. Ту ЕУ, која је ис-

пала из свих важних свјетских догађања, види своју шансу. То пријети да украјинизује БиХ и увуче у распадање све сусједне државе, јер ЕУ никад није имала капацитет да рјешава тако сложене односе, а данас не може да рјешава ни своје проблеме.

ПРОРОКОВИЋ: ЕВРОПА ЗАВИСИ ОД АМЕРИКЕ

Душан Пророковић је указао да се након побједе Трампа на председничким изборима и проблематизације питања даљег америчког учешћа у украјинском рату, ЕУ нашла у новим околностима.

— Са једне стране, рат у Украјини посматра се као екзистенцијални, што значи да нема престајања на било какве компромисе. Са друге стране, ЕУ нема капацитете да у том рату побједи без отворене и безрезервне подршке САД. Овакве околности чине постојећу кризу ЕУ још дубљом и узрокују радикалне реакције. Заједно са европским крилом НАТО, ЕУ је отпочела процес милитаризације Старог континента, па у том контексту треба посматрати и њене активности (артикулисане преко Кристијана Шмита) у БиХ. Криза ЕУ, коју Брисел покушава релативизовати радикалним мјерама одражава се на стабилност свих европских држава, а крајњи исход овог процеса крајње је неизвјестан.

Пророковић је упозорио да се у БиХ ослањањем на механизме ОХР и уз позивање на очување легалности и заштиту уставног поретка грубо крше дејтонски принципи и нарушава досадашња пракса, што може изазвати несагледиве последице.

МАЛИЋ: ВРИЈЕМЕ ЈЕ ДА СЕ ПРЕЂЕ НА ДИПЛОМАТСКУ ОФАНЗИВУ

Небојша Малић је оцијенио „да сада када је Бањалука признала моћ сарајевског ЦИК-а да расписује изборе у Српској, одлуком да се на њих изађе, налазимо се у ситуацији да de facto признајемо пресуду неуставног суда, за непоштовање самозваног Нијемца. Умјесто анализе како је до тога дошло, вријеме је за америчке трикове: јер док сви други губе вријеме расправом зашто нешто не може, они одлуче шта хоће и онда гледају како може.“

— Стратегија и тактика одбране нису дале резултате. Вријеме је да се пређе у напад. Пошто политичко Сарајево и његови спонзори не маре за Дејтонски устав и крше га како им падне на памет, онда он ни Српску више не треба да ограничава. И ту је сад само небо граница, а идеја председника Додика о руско-америчкој комисији за Балкан одличан је корак у том смјеру.

ЛУКИЋ: ПРИБЛИЖАВАЊЕ ЗЕМЉАМА ГЛОБАЛНОГ ЈУГА

Бранко Лукић у тексту свог излагања, који је приложио, написао је да дугорочни план Републике Српске треба да буде наставак приближавања Русији, Кини и земљама глобалног југа и да треба тражити начина да се Српска укључи како у БРИКС, тако и у безбједносне структуре ШОС-а.

— У овом моменту, прије свега, треба тражити од Руске федерације да пружи безбједносне гаранције Републици Српској као што то тражи Украјина од западних сила. Политика треба прије свега да оствари јединство свих политичких фактора у РС. Само јединствени ће успјети да се одупру садашњим нападима. Сви актери морају да превазиђу подјеле и ситне људске сујете те да дјелују одговорно пред српским народом чију судбину држе у рукама.

ЗЛОЧИНИ БЕЗ КАЗНЕ, СЈЕЋАЊЕ БЕЗ ЗАБОРАВА

30 ГОДИНА ОД АГРЕСИЈЕ НА 13 ЗАПАДНОКРАЈИШКИХ ОПШТИНА

У Мркоњић Граду је обиљежено 30 година од агресије хрватских оружаних снага и такозване Армије БиХ на 13 западнокрајишких општина, током које је убијено 2.214 лица српске националности, а са својих вјековних огњишта протјерано више од 120.000 Срба.

Парастос жртвама служен је код Централног споменика, док је у Културном центру *Петар Кочић* одржана Духовна академија посвећена страдалима.

Обиљежавању су присуствовали председник Владе Републике Српске Саво Минић и министар рада и борачко-инвалидске заштите Данијел Егић, као и представници институција Републике Српске, бораčkih и социјалних организација, те бројни грађани.

Код спомен-обиљежја масовне гробнице на градском гробљу у Мркоњић Граду положени су вијенци и цвијеће у знак сјећања на 2.214 убијених српских цивила и војника.

У име институција Републике Српске вијенац су положили Саво Минић и Данијел Егић, док је у име Републике Србије вијенац

положио генерални конзул Србије у Бањалуци Милош Вујић.

Цвијеће су положили и представници Републичке и општинских организација породица заробљених и погинулих бораца и несталих цивила, Борацке организације Републике Српске, Удружења грађана *Ветерани Републике Српске*, Савеза логораша, Савеза ратних војних инвалида, као и на-

родни посланици, представници Републике Српске у заједничким институцијама БиХ, Републичког центра за истраживање рата, ратних злочина и тражење несталих лица и Трећег пјешадијског пука Република Српска Оружаних снага БиХ.

Премијер Републике Српске Саво Минић изјавио је да је циљ агресије из 1995. године било ис-

требљење српског народа на простору западне Крајине, нагласивши да о томе свједочи и масовна гробница у Мркоњић Граду, у којој је пронађено више од 180 тијела.

Он је подсетио да је ријеч о неправедној борби у којој је српски народ немилосрдно убијан, истичући да је Пети корпус такозване Армије БиХ нападао и избјеглич-

ке колоне, те да су размјере злочина такве да би их морао видјети цијели свијет.

Министар рада и борачко-инвалидске заштите Данијел Егић поручио је да институције Републике Српске остају чувари истине о злочинима почињеним над српским народом, иако за тај, као и за бројне друге злочине над Србима, правда није задовољена. Он је истакао да, упркос обиљу доказа и свједочења, за злочине у западној Крајини још нема осуђених.

Председник Скупштине општине Мркоњић Град Стевица Еремија изразио је наду да ће правда једног дана стићи почиоце злочина, подсећајући да је Мркоњић Град био град страдалника, али и град који се, након разарања, издигао из пепела.

Према подацима надлежних институција, међу убијенима је било 753 цивила, од којих се 149 и даље води као нестало. На подручју западнокрајишких општина пронађена је 41 масовна гробница, док се у БиХ и даље води поступак против Атифа Дудаковића и припадника Петог корпуса такозване Армије БиХ.

Сјећање које не блиједи – Три деценије од егзодуса Срба из Санског Моста

Спуштањем ружа и вијенца у Сријеку Сану, на градском мосту у Приједору, обиљежене су три деценије од прогона и егзодуса Срба из Санског Моста. Окупљени Сањани, породице погинулих и прогнаних, као и представници локалних власти, још једном су подсетили на трагедију која је у јесен 1995. године трајно измијенила демографску и људску слику западне Крајине.

Да вријеме не лијечи све ране, ни након тридесет година, свједоче прогнани Сањани који су у октобру 1995. године напустили своје домове и кренули у неизвјесност. Многи од њих спас и нови почетак пронашли су управу у Приједору, који им је од тада постао нови дом.

– Остао сам без ноге. Изашао

сам са нас шесторо у ауто и приколици. Мало смо били у Беочину, мало у Новом Саду, па и у Београду, и онда сам се овдје, у Гомејници, трајно настанио. Како кажу – лажу да вријеме лијечи све. Ни-

шта не лијечи – каже Радослав Рахуљић, један од прогнаних Сањана, чија је породица била међу најстаријима у Санском Мосту.

Страх, неизвјесност и губитак обиљежили су и дјетињство Душка Дошеновића, који је у вријеме егзодуса имао свега седам година. Данас је начелник општине Оштра Лука.

– Кренуо сам у први разред и ишао сам тачно десет дана у школу. Школовање сам наставио у Кикинди, а завршио у Оштрој Луци. Тада смо отишли мајка, брат, дјед, бака и ја са комшијама у трактору, са једном кесом у руци. Почели смо живот испочетка. Данас је веома тужан дан за наше Сањане. Прошло је 30 година откако су напустили све своје и отишли у непознато. Док Сански Мост већ

пет дана слави „одбрану града“, ми данас тугујемо – рекао је Дошеновић.

О значају његовања културе сјећања говорио је и Славиша Књегињић, потпредседник Градске организације породица погинулих грађана Приједора, односно потпредседник Организације породица заробљених и погинулих бораца и несталих цивила.

– Тридесет година се ово обиљежава и сваки пут емоције раде – и код оних који су избјегли и код нас који смо их примили. Никома није свеједно. Од 27.000 Срба који су живјели у Санском Мосту, данас их тамо нема ни хиљаду. Посебно мислим на тих хиљаду људи који живе у веома тешким условима. Пожелио бих им да живе барем онако како живе

повратници у Приједору – нагласио је Књегињић, додајући да за злочине почињене над Србима у Санском Мосту ни данас нико није одговарао. – Суд БиХ процесуира искључиво Србе – истакао је он.

Са моста на ријеци Сани упућене су и поруке мира. Градоначелник Приједора Слободан Јавор подсетио је да су многи прогнани Сањани остали у Приједору и дали значајан допринос његовом развоју.

– Ово јесте прилика да апелујемо на наше комшије из Федерације БиХ да обрате пажњу на српске повратнике у Сански Мост и да им омогуће достојанствен живот. Желимо мир, суживот и толеранцију, уз максимално међусобно уважавање, како бисмо могли градити бољу будућност, како у Републици Српској, тако и у Федерацији БиХ – поручио је Јавор.

Три деценије након егзодуса, сјећање на прогон Срба из Санског Моста остаје – као трајни подсетник на људску цијену рата и поуку да се таква трагедија више никада и никома не понови.

» ОВАЈ МЕДИЈСКИ САДРЖАЈ СУФИНАНСИРАН ЈЕ ОД СТРАНЕ ОПШТИНЕ КЛАДОВО

Ставови изнјети у подржаном медијском пројекту нужно не изражавају ставове органа који је додијелио средства

СТАТИСТИКА ЗЛОЧИНА

У септембру и октобру 1995. године, здружене снаге Хрватске војске, ХВО-а и такозване Армије БиХ, уз подршку НАТО авијације, извеле су агресију на 13 западнокрајишких општина: Грахово, Гламоч, Купрес, Шипово, Србобран, Јајце, Рипач, Дрвар, Петровац, Кључ, Крупну на Уни, Сански Мост и Мркоњић Град.

Према подацима Републичког центра за истраживање рата, ратних злочина и тражење несталих лица, током ове војне операције убијено је 2.214 лица српске националности, око 120.000 Срба протјерано је са својих вјековних огњишта, покретна имовина је опљачкана, а непокретна у великој мјери уништена.

До Одбрамбено-отаџбинског рата, у општини Сански Мост живјело је око 27.000 Срба. Данас их је, према доступним подацима, остало свега око хиљаду.

ПАМТИМО – ГЕНОЦИД НАД СРПСКИМ НАРОДОМ У НДХ

На Међународном сајму књига у Београду представљена је књига која не припада само историографији, већ моралној и духовној вертикали српског народа. Дјело *Памтимо – Геноцид над српским народом у НДХ* ауторке Мире Лолић Мочевић доноси потресно и аутентично свједочанство о систематском истребљењу Срба у Независној Држави Хрватској, о јасеновачком логору смрти, бројним стратиштима и логорима за српску дјецу – јединственом злочину у историји Европе. Књига је настала на основу свједочења 76 преживјелих, који су у вријеме усташких злочина били дјеца – између осам и 14 година – и који су у тим годинама остали без једног или оба родитеља. Њихове исповијести, забиљежене без уљепшавања и накнадних тумачења, говоре језиком који историја не смије да игнорише.

– Најстрашније је то што су многи од ових људи кроз страдање пролазили више пута – истакла је ауторка, указујући да су преживјели покоље, прогоне, логоре и послјератну тишину – подједнако сурову и неправедну. Мочевићева подсјећа да је на простору НДХ постojало више од двије хиљаде евидентираних стратишта, на којима су убијани српски цивили, те да је готово чудо да је свака од тих локација уопште пописана и сачувана од заборавља. Управо тај заборав, нагласила је, представља другу фазу злочина. – Српски народ још није дочекао да свијет призна геноцид који је над њим почињен. А био је то геноцид без преседана – по бруталности, по намјери и по идеологији која га је носила. Зато морамо да памтимо и да говоримо – поручила је ауторка.

Књигу је на Сајму представила бањалучка Фондација *Мир Божији*, а ауторка је подсјетила да је ово издање засновано на 76 документарних филмова које је снимила за Радио-телевизију Републике Српске и телевизију *Храм*, чиме је створен јединствен корпус усмене историје српског страдања у 20. вијеку.

Историчар проф. др Драга Мاستиловић оцијенио је да књига представља изузетно вриједан историјски извор, јер је „саткана од исказа непосредних свједока покоља и допуњена прворазредном архивском грађом“. Академик Светислав Божић отишао је корак даље, оцијенивши да ово дјело превлази оквире књижевности и историје. – Ову књигу свако би требало да држи поред молитвеника и славске иконе. Аутентични гласови који говоре из њених страница нису само свједоци историје – они су живи, библијски свједочење са српске голготе.

ТРАДИЦИОНАЛНИ СКУП ПЈЕСНИКА

Одржано је традиционално Књижевно вече пјесника из Републике Српске, Србије, Црне Горе и расијања, један од најпосјећенијих програма на штанду Републике Српске на Београдском сајму књига. Књижевник Душко М. Петровић подсјетио је да је ова манифестација покретна 2013. године, након што је на штанду била постављена макета Моста на Дрини у Вишеграду, која је привукла велику пажњу публике. Идеја о књижевним вечерима настала је спонтано, на приједлог Николе Вуколића и уз подршку Матије Бећковића, који је предложио да пјесници говоре стихове без формалних позива. Таква пракса задржана је до данас, па пјесници сваког сајамског четвртка од 17.30 часова сами долазе и кажу своју поезију, чинећи ово вече препознатљивом традицијом штанда Републике Српске.

РЕПУБЛИКА СРПСКА НА 68. БЕОГРАДСКОМ САЈМУ КЊИГА

На Београдском сајму књига, у понедељак, 27. октобра, под слоганом *Чувај се, мој роде, својих стиранишца*, свечано је отворен 15. репрезентативни наступ Републике Српске.

Свечаности, која је почела интонирањем химни Републике Српске и Републике Србије, присуствовали су министар просвјете и културе Републике Српске Боровоје Голубовић, министар културе Републике Србије Никола Селаковић, министар спољне трговине и економских односа у Савјету министара БиХ Сташа Кошарац, амбасадор БиХ у Београду Александар Врањеш и шеф Представништва Републике Српске у Србији Млађен Цицовић.

Голубовић је истакао да српска књижевност, од светосавског просвјетитељства до савремених аутора, свједочи о континуитету српског духа и стваралаштва, нагласивши да је тај континуитет истовремено и снага и одговорност.

– У времену глобалних промјена, када многе културе губе своје аутентичне обриси, наша је дужност да сачувамо оно што нас одређује – српски језик и ћирилично писмо, народну тра-

дицију, вјеру и културне вриједности које чине суштину нашег националног идентитета – поручио је Голубовић.

Он је подсјетио да се ове године обиљежавају значајни јубилеји из историје српске књижевности – 110 година од рођења Бранка Ћопића, 50 година од смрти нобеловца Иве Андрића и 200 година од рођења Бранка Радичевића, чије ријечи и данас свједоче да љепота, доброта и слобода духа никада не застаријевају.

Министар културе Србије Никола Селаковић изјавио је да културна сарадња Србије и Републике Српске никада није била интензивнија, те да је са

декларативног нивоа прешла у стварну и садржајну сарадњу.

Оцијенио је да је слоган наступа Републике Српске на Сајму, преузет из пјесме Јована Дучића *Вјечној Србији*, више него промишљено изабран.

– Куда год да кренемо, можемо бити само оно што јесмо и ићи путем сопственог културног идентитета – поручио је Селаковић. Он је нагласио да српски народ има и право и обавезу да развија своју културу, те истакао да је Србија дом за све српске ствараоце, поздравивши све учеснике манифестације.

Шеф Представништва Републике Српске у Србији Млађен Цицовић нагласио је да је штанд

Републике Српске својеврстан излог Српске пред свијетом.

Он је указао да је од кључне важности разумјети да су Република Српска и Србија јединствен културни, етнички, језички и духовни простор, те да само јединствени и сабрани Срби могу сачувати свој идентитет и све оно што као народ имају и знају.

На штанду Републике Српске боравили су и Бранислав Окука, савјетник председника Републике Српске, Александар Врањеш, амбасадор БиХ у Београду, Тања Ђаковић, помоћник министра за културу Републике Српске, Сташа Кошарац, министар спољне трговине и економских односа у Савјету министара БиХ, као и професор Милимир Мучибабић.

Министар спољне трговине и економских односа у Савјету министара БиХ Сташа Кошарац истакао је да је Међународни београдски сајам књига прилика да се промовишу сви капацитети Републике Српске.

– Користимо прилику да на адекватан и кредибилан начин покажемо капацитете Републике Српске и српског народа у Српској – рекао је Кошарац након свечаног отварања наступа Републике Српске.

СКД Просвјета најбољи издавач у регији

Српско културно друштво *Просвјета* проглашено је на Београдском сајму књига за најбољег издавача из регије у 2025. години, уз образложење да већ безмало 80 година стрљиво и предано ради на очувању и развоју културне баштине и традиционалног идентитета Срба у Хрватској. Награду је примио уредник издаваштва *Просвјете* Чедомир Вишњић.

Награде су додијељене у четвртак у оквиру Београдског сајма књига. Жири је истакао да издавачка дјелатност *Просвјете*, са каталогом од више од 80 наслова и више од 2.000 чланова, показује трајну бригу о српском језику, књижевности и култури. Посебно је наглашена прошлогодишња продукција, међу којом су нови број *Љепојиса*, књиге *Партизанско љеповање (Хрватска и Срби 1945–1950)* и *Двадесетје* Чедомира Вишњића, некадашњег председника *Просвјете*, као и студија *Покрећу и стругује у хрватској и српској књижевности од Модерне до Надреализма (1895–1925)* Јосипа Богнера. Жири 68. Међународног београдског сајма књига радио је у саставу: Јасмина Нинков (председник), Гордана Малетић, Александар Милановић, Весна Јовановић и Марко Крстић.

За издаваче године проглашени су *Прометјеј* из Новог Сада и *Вулкан* из Београда. За *Прометјеј* је истакнуто да као један од најстаријих приватних издавача обиљежава 35 година ра-

да и да континуирано објављује око 150 наслова годишње, док *Вулкан* већ више од деценије обликује културни и читалачки простор Србије и регије, са преко 400 нових наслова годишње у широком жанровском распону, укључујући и богат програм за дјецу.

Награда за Издавачки подухват године 2025. додијељена је књижи *Кнез Михаило Обреновић II – ђорђевић једној европској владари* Уроша Миливојевића и Небојше Јовановића, у издању *Православне ријечи* из Новог Сада. Посебно признање за допринос у области науке добила је књига *О западној грани српскословенске њисмености* Виктора Савића, у издању САНУ, као и монографија *Миомир Вукобрашковић: Пионир роботије* у издању Службеног гласника из Београда.

Специјално признање за издавача, књигу или стрип у 2025. години додијељено је књизи *Зевсова љавобоља* Рајка Лукача, у издању *Просвјетног* и културног друштва *Просвјета* из Козарске Дубице, Република Српска.

» МЕДИЈСКИ САДРЖАЈ СУФИНАНСИРАН ЈЕ ОД СТРАНЕ ГРАДСКЕ ОПШТИНЕ ЧУКАРИЦА. Ставови изнијети у подржаном медијском пројекту *нужно не изражавају ставове органа који је додијелио средства*

ПОВЕЉА УСПЈЕХА ЗА КЊИГУ ЏЕВАДА ГАЛИЈАШЕВИЋА

На штанду Представништва Републике Српске на 68. Међународном сајму књига у Београду, у петак 31. октобра, свечано је проглашен добитник *Повеље успјеха*, признања које Представништво Републике Српске у Србији традиционално додјељује издавачу најтраженије књиге из Српске на Сајму књига. Овогодишња *Повеља* припала је издавачу *Службени гласник* за књигу *Џевада Галијашевића Доба исламизма и терора – Босна, одскочна даска глобалног тероризма*, која је, према оцјени организатора, била најтраженији наслов како на штанду Републике Српске, тако и на штанду Удружења издавача Републике Српске. Шеф Представништва Републике Српске у Србији Млађен Цицовић изјавио је да ће *Повеља* издавачу бити накнадно уручена, те нагласио да је и промоција Галијашевићеве књиге била међу најпосјећенијима на Сајму.

На репрезентативном штанду Републике Српске, у хали 2 Београдског сајма, ове године је представљено 137 наслова, 46 издавача и 129 аутора, уз бројне промоције у салама *Васко Попа* и *Борислав Пекић*, као и традиционално Књижевно вече пјесника из Републике Српске, Србије, Црне Горе и расијања. Као и претходних година, уз књиге су представљена и четири часописа.

Треба то јавит оном чо'еку – Херцеговачки разговори

На овогодишњем Сајму књига у Београду, у сриједу 29. октобра, у пуној сали Борислав Пекић, представљена је књига Трифка Комада *Треба то јавит оном чо'еку – Херцеговачки разговори*, у издању Светла књије. Промоција је протекла у духу херцеговачке ријечи, топлине и хумора, којима ова књига и сама одише.

Дјело, саткано од више од двије стотине прича из херцеговачког краја, како је оциенио академик Милован Р. Пецељ, „биљежи један свијет који полако нестаје, али чија мудрост и хумор остају трајно живи у народном памћењу”.

Пецељ је у свом приказу истакао да је Комадов рад „прави мали споменик херцеговачком језику, духовитости и памети”.

– Његове приче нису само за смијех, него и за размишљање – рекао је Пецељ, додајући да је аутор „успио сачувати дух једног народа, његову мудрост, оштроумност и благу иронију према животу”.

Сам аутор, обраћајући се присутнима, захвалио је Богу „што му је дао снаге да дође међу своје читаоце”, и додао да је ова књига „сабрана из ријечи и сцена које је чуо, доживио и носио у себи читавог живота”.

– Пошао сам од оне мисли да је лакше човјека расплакати него насмијати. Зато сам настојао да у овој књизи саберем све што нас је, упркос свим невољама, држало насмијане и своје. То су наше ријечи, наши ликови, наш дух – Херцеговина онаква какву је живимо.

Публика је поздравила и његову духовиту опаску да „има доста тих једноставних порука које су у народу присутне, а требало их је записати – ето, да их не јавимо оном човјеку, него да их сачувамо за себе”.

Књига *Треба то јавит оном чо'еку* својим хумором, топлином и аутентичним херцеговачким духом већ је наишла на изузетан одјек међу читаоцима.

Академик Пецељ је нагласио да је ријеч о „дјелу које се може читати на више нивоа – као збирка анегдота, као етнолошки документ, али и као литература дубоког човјекољубља”.

– Трифко Комад је типичан представник оног херцеговачког менталитета који у свакој невољи налази шалу, а у сваком болу – снагу да се насмије. Он припада оној старој школи приповједача које је Јово Дедијер називао „причалама”, људима који

су знали ријечју насмијати, али и поучити.

На промоцији су говорили и истакнути професори Универзитета у Источно Сарајеву – проф. др Грујица Вицо са Пољопривредног факултета и проф. др Војо Ковачевић, филолог и редовни професор на Филозофском факултету.

Професор Грујица Вицо, дугогодишњи пријатељ аутора био је један од оних који су охрабрили Комада да своја запажања, записе и анегдоте преточи у књижевну дјело.

Показао је и неколико оригиналних листова хартије на којима су, годинама уназад, настали ручно исписани записи који су касније постали темељ ове књиге.

– Свака од тих реченица настала је из стварног живота. Трифко је годинама биљежио оно што се говори, како се говори и у којем духу се говори – зато је ова књига аутентична и жива.

Професор Војо Ковачевић је у свом излагању дао стручни лингвистички и филолошки осврт, наглашавајући да је значај Комадове књиге „вишеструк – културолошки, језички и идентитетски”.

Он је посебно истакао да је Комадова књига у духу најљепше традиције и прозе Вука Караџића, који је прозне врсте дефинисао као мушке и женске приповијетке, а које су послужиле као инспирација реалистичким писцима попут Глишића и других.

– Ово није само књига анегдота, већ свједочанство језичке и духовне живости једног народа. Она нас враћа ка ријечи која има душу – закључио је Ковачевић, истичући да Комадово дјело наставља традицију сакупљања народних умотворина и приповједача, који су својим радом сачували непроцењиви дио културног наслеђа.

Аутор се захвалио свима који су подржали настанак књиге, посебно пријатељу Милану Пешуту, чија су, како је нагласио, „подршка, вјера и братска рјеч охрабрења биле снажан подстрек да ова књига угледа свјетло дана”.

Књига *Треба то јавит оном чо'еку – Херцеговачки разговори* једно је од оних дјела која не само да се читају, већ и слушају у мислима, као да вам сам аутор приповиједа уз чашицу разговора. Она је потврда да дух Херцеговине живи у ријечи, у смијеху и у оном људском што нас све спаја.

Т. ТОРОВИЋ

Дабар од старог вијека до 1941. године

Под свјетлима 68. Међународног београдског сајма књига – највеће културне манифестације у овом дијелу Европе и једног од најпосјећенијих сајмова књига у свијету – представљена научна монографија и својеврсна писана меморија Дабра у Херцеговини и његове шире области: *Дабар од старог вијека до 1941. године*, аутора проф. др Миленка Кундачине.

У сали Бранко Ћопић, испуњеној до последњег мјеста, књига је окупила најприје Дабране и Херцеговце у Београду, али и пријатеље Херцеговине и поштоваоце историјског штива. Књигу су представили проф. др Срето Танасић, лингвиста и филолог, др Милан Мицић, историчар и књижевник, и Биљана Алавања, књижевница и представник Издавачке куће *Само корак* из Београда, у чијем издаваштву је и објављена књига.

Публику је поздравио и сам аутор, проф. др Миленко Кундачина, који се деценијским научним радом, сабраним у овој монографији, желио одужити родном Дабру и Херцеговини. Програм представљања књиге успјешно је водила и обликовала мр Мирјана Пајић.

Дабар, праисторијска животна оаза и историјска жупа у Хумској земљи, за савремени политички оквир који још није постигао стабилан образац, остаје тек контакт-

» Проф. др Срето Танасић, проф. др Миленко Кундачина и др Милан Мицић

на област за дистанцирана културна, политичка и уопште животна искуства.

Увијек нагласимо да су то различита искуства једног истог народа у средишту европског копна.

Контактна област Дабра у Херцеговини истовремено је и најдиректнији додир два европска цивилизацијска оквира – источног и западног – из којих се развила савремена Европа као заједница народа и култура.

Данашњи Дабар више одговара слици Ничије земље: коридору за иселјавање младих, простору за животни предак и замах талентованих и духом узвишених до њиховог сигурног и цијењеног уточишта негдје тамо далеко – што је често у прошлости бивала ова област.

То не смије замаглити научну истину пред овим дијелом некадашње Хумске земље, данас Републике Српске, Херцеговине, Босне и Херцеговине; то не смије закло-

нити поштене увиде у њене дубоке културне и цивилизацијске слојеве, на којима постоји, тежи и нада се савремени живот.

Народи, религије, споменици, ратови, напори животу и миру, врлини и дјелима, истакнуте и снажне личности, добри и храбри људи у тешким временима – поетски речено, немјерљиви хук вјечности осликао се на овој историјској размеђи.

Тај отисак, за данашњу Херцеговину и њене будуће нараштаје, остаје бесцијено вриједан комад мозаика за општу слику провјереног пута ка просвјешћеном постојању данас, а најприје за сјутра.

Тумачити Дабар значи открити једно древно искуство живота и одређења на рубном културном и политичком простору, истовремено гледајући у културно и духовно наслеђе које се може сматрати основом европског културног и духовног стварања. **ГОРАН ЛУЧИЋ**

ХРАНА У ХЕРЦЕГОВИНИ КРОЗ ВИЈЕКОВЕ

На штанду Представништва Републике Српске у Србији у оквиру Међународног сајма књига промовисано је монографија СПКД *Просвјешта*, Градског одбора Мостар *Храна у Херцеговини кроз вијекове* аутора доц. др Драгана Брења и академика Нова Пржуља.

Монографија реконструира начин исхране становништва са подручја Херцеговине током последњих осам вијекова – од краја 12. вијека до данас. Обухвата више аспеката: гастрономске навике, прехранбене обичаје, економске и друштвене факторе који су утицали на исхрану. Аутори се ослањају на широки спектар извора: византијске, српске средњовјековне, османске, дубровачке писане трагова и усмену традицију. Исхрана се не третира само као физиолошка потреба, већ и као друштвени и културни феномен – храна као елемент идентитета, као сигнал положаја у друштву, као средство преживљавања, али и као симболика.

Проф. др академик Ново Пржуљ, водећи српски агроном и научни ауторитет у области селекције и производње жита, истакао је да је рад на овој књизи био изузетно захтеван, јер је било тешко пронаћи адекватну и поуздану литературу као извор релевантних података. Књигу је искрено препоручио и отац Радивој Круљ, који је уједно и предложио да се напише монографија о храни у Херцеговини.

Доц. др Драган Брењо, истраживач традиционалне хране и гастрономског наслеђа западног Балкана,

» Ново Пржуљ, Драган Брењо, Радивој Круљ и Гроздана Лучић-Лалић

указао је да је исхрана кроз историју била јасно подијељена по стаљима, нарочито у средњем вијеку. Посебно је нагласио значај исхране свештенства и чињеницу да је крајем средњег вијека дошло до промјена у начину поста: протестанти су одустали од уздржавања од мрсне хране, католичка црква га задржала само једну седмицу годишње, док је православље очувало пост у изворном облику, што је снажно утицало на европску исхрану.

Брењо је подсетио да је од 1200. године до данас забиљежено више од 120 гладних година, посебно погубних када су се понављале узастопно, што је довело до тога да храна добије готово сакрални значај. Истакао је и да Херцеговина, на малом простору, обједињује медитеранску, брдско-планинску и планинску климу, са специфичним крашким пољима које је још Јован Цвијић научно описао, дајући посебност тамошњој храни и становништву.

Сиреви су имали важно мјесто у исхрани, а најстарији забиљеже-

ни производ је сир из мјешине, који се помиње у дубровачком запису из 1374. године, уз напомену да „док има сира из мијеха из херцеговачке површи, у Дубровнику неће бити глади”. У књизи је забиљежено и да је омиљено јело кнеза Мирослава била кнежева јагњетина у млијеку, која се и данас припрема у појединим дијеловима Билеће.

Аутори указују да савремени трендови исхране, попут конзумирања сирове хране и смањења уноса меса, заправо имају коријене у исхрани монаштва и свештенства средњовјековних српских манастира.

Дизајн корица књиге дјело је академског сликара Жељка Милинића, а на њима је приказан есај Стјепана Вукчића Косаче (1404–1466), херцага од Светог Саве, који се чува у Институту ујмјетности у Минеаполису. Истраживања указују да је овај прибор старији око сто година од насликане виљушке на фресци Тајне вечере у манастиру Студеници, додате приликом рестаурације 1630. године.

ДРАГАНА БОКУН

Срби у Словенији: Заједница која расте упркос невидљивости

Организацији Одбора за проучавање националних мањина и људских права Српске академије наука и умјетности, у Београду је одржан округли сто „Срби у Словенији: историја, демографија, организованост, статус и права“. Учесници скупа представили су историјски оквир присуства Срба у Словенији, савремене демографске токове, степен организованости заједнице, као и питања културних, медијских, образовних и других права.

Иако тачан број Срба у Словенији није могуће поуздано утврдити, јер од 2002. године није било пописа становништва са изјашњавањем о националној и вјерској припадности, доступне процјене показују јасан тренд раста. Српска дијаспора у Словенији данас је једина растућа српска заједница у региону и уједно најбројнија национална мањина у тој држави.

– Према појединим процјенама, које обухватају миграције из Србије и Босне и Херцеговине од 2002. године до данас, у Словенији живи између 70 и 90 хиљада Срба. Ипак, и ове бројке треба узети са резервом, јер званични и прецизни подаци не постоје – истакао је социолог из Љубљане Петар Дамјанић.

На скупу је подсјећено да Срби у Словенији од 2013. године траже признавање статуса националне мањине, док је од 2021. године омогућено учење српског језика као изборног предмета у словеначким основним школама. Овај корак оцијењен је као значајан помак у очувању језичког и културног идентитета заједнице.

– Срби у Словенији су још након Првог свјетског рата имали одређени повлашћени положај, из тог периода потичу и три српска православна храма. Тај положај кроз историју је имао успоне и падове, а најтежи период биле су деведесете године, које смо, ипак, заједнички пребродили. Данас можемо говорити о стабилним и добрим односима на свим нивоима – нагласио је Перан Бошковић, парох Српске православне цркве у Љубљани.

Политичар Милорад Пуповац указао је на значај јасније организације и ефикасније комуникације српске заједнице са институцијама државе.

– Српска заједница мора пронаћи модел организовања који ће бити способан да систематски води бригу о програмима и правима, као и да унаприједи комуникацију са државним органима и институцијама – истакао је Пуповац.

На округлом столу у Београду посебно је наглашено да до сада није постојало системско и свеобухватно представљање положаја Срба у Словенији у институцијама Републике Србије. Управо због тога ова тема оцијењена је као изузетно важна, посебно у тренутку када се српска заједница у Словенији налази у фази унутрашње реорганизације и тражења дугорочних рјешења за очување свог идентитета и права.

У ХАШАНИМА ОДРЖАНА МАНИФЕСТАЦИЈА ЋОПИЋЕВИМ СТАЗАМА ДЈЕТИЊСТВА

ОТВОРЕНО ПОЗОРИШТЕ ЈЕЖЕВА КУЋИЦА

У Хашанима, родном мјесту великог српског књижевника Бранка Ћопића, одржана је традиционална манифестација Ћопићевим стазама дјетињства, у оквиру које је свечано отворено Дјечје позориште Јежева кућица. Манифестацији је присуствовала и помоћник министра за културу Републике Српске Тања Ђаковић.

Предсједница Фондације Бранко Ћопић из Бањалуке Мирјана Стојисављевић истакла је да је дјечје позориште изграђено уз кућу Ћопићевог ујака Јандрије Новаковића, мјесто од изузетног значаја за књижевно стваралаштво овог писца.

– У кући свога ујака Бранко Ћопић је писао *Баштићу сљезове боје*. У књизи *Дани црвеног сљеза*, на самом почетку приче *Дјечак с шавана*, Ћопић и брат од ујака пењу се на таван ове куће и истражују њену историју – подсјетила је Стојисављевићева.

Она је навела да је у плану и комплетна обнова куће, која је нагрисана зубом времена и ратном прошлосту, те да ће у њој бити смјештено сједиште Фондације Бранко Ћопић, као и библиотека коју ће она поклонити свом зајичају.

– Позориште Јежева кућица биће мјесто за све који држе до Ћопићевог дјела. На решету времена мало шта остаје, али Бранко Ћопић је остао – и његово вријеме тек долази – поручила је Стојисављевићева.

Предсједник Удружења књижевника Републике Српске Предраг Бјелошевић нагласио је да је Бранко Ћопић један од највећих српских романописаца, приповједача и pjesника.

– Он је снажно и аутентично осликао свој крај, своје људе и њихове нарави, али је истовремено имао и изразиту критичку жаоку у времену када то није било нимало безбједно – рекао је Бјелошевић.

Начелник општине Крупа на Уни Гојко Кличковић истакао је да ће значај Бранка Ћопића временом бити све више препознаван, те изразио наду да ће позориште Јежева кућица постати

» Родно мјесто Бранка Ћопића оживјело кроз пројекат *Башта сљезове боје*

мјесто окупљања, културних дешавања и трајног сјећања на писца.

Помоћник министра за културу Републике Српске Тања Ђаковић изразила је задовољство што су Хашани кроз пројекат *Баштићу сљезове боје* оживјели, подсјетивши да је Влада Републике Српске до сада у реализацију овог пројекта уложила око 300.000 конвертибилних марака.

– Пројекат је до сада обухватио изградњу аутентичне реплике куће, учioniцу на отвореном, обнову дједа Тришине воденице и комплетну ревитализацију родног мјеста нашег омиљеног писца – истакла је Ђаковићева.

Награда Фондације *Благодарје* додијељена је Народној библиотеци Бранко Ћопић из Велике Попине у Грачацу, у Републици Хрватској, мјесту гдје је рођена Ћопићева мајка Соја. Награду је примио Ђорђе Стојисављевић, један од оснивача библиотеке. Исто признање додијељено је и режисеру и новинару Радио-телевизије Републике Српске Бранку Лазићу и Саша Берендики, ауторима документарног филма *Мој Бранко не лаже*.

У оквиру манифестације уручене су и награде на конкурс Фондације Бранко Ћопић на тему *Ма какав био мој родни крај, он нам је ипак мио и драг*. Прво мјесто освојила је Ива Панчић из Основне школе Бранко Ћопић Бањалука, друго Мара Вој-

новић из Основне школе Бранко Ћопић Доњи Дубовик, а треће Давид Башкот из Основне школе Бранко Ћопић Бањалука. За најуспјешнији литерарни рад на тему *Бранчило – добри дух нашег дјетињства* награђен је рад ученице Ђурђе Будимир из Приједора.

У поетском дијелу програма учествовали су књижевници Ранко Павловић, Зоран Костић, Предраг Бјелошевић, Јелена Стојисављевић, Јелена Глишић, Милан Ракуљ, Зоран Старчевић, Слободан Врховац и Здравко Миочевић. Програм је започео полагањем вијенца код пишчеве бисте испред спомен-школе Бранко Ћопић.

Бранко Ћопић рођен је 1. јануара 1915. године у Хашанима. Прву књижевну награду добио је 1938. године од Академије седам умјетности за кратку причу, 1939. године Ракићеву награду, а 1940. године и награду Српске краљевске академије. Његова збирка приповједка *Баштићу сљезове боје* добила је Његошеву награду 1972. године, док је НИН-ову награду за најбољи роман освојио 1958. године за дјело *Не шућуј, бронзана слика*. Од 1968. године био је члан Српске академије наука и умјетности.

Бранко Ћопић преминуо је 26. марта 1984. године, извршивши самоубиство скоком са моста на Сави у Београду.

Притисци на СПЦ у Црној Гори: Да ли су права Срба заиста једнака?

Матица српска – Друштво чланова у Црној Гори упозорила је јавност на, како истичу, све израженије и дуготрајне притиске усмјерене на митрополита будимљанско-никшићког Методија, свештенство, монаштво и вјернике Српске православне цркве у Црној Гори.

Посебна пажња у саопштењу усмјерена је на манастир Ђурђеви ступови у Беранама, немањичку светињу из 13. вијека и сједиште Митрополије будимљанско-никшићке, који се, према наводима, већ дуже вријеме налази под појачаним полицијским надзором.

Како се истиче, на митрополита Методија врше се стални институционални притисци, укључујући учестале позиве надлежних органа и најаве могућих привођења.

Предсједница Матице српске – Друштва чланова у Црној Гори, проф. др Јелица Стојановић, оцјењује да атмосфера око манастира Ђурђеви ступови „више личи на стање ванредних околности, него на нор-

мално функционисање једне савремене и демократске заједнице”.

– Промјене које су грађани дуго очекивали, очигледно нису донијеле олакшање архијерејима, свештенству и вјерницима Српске православне цркве. Њихови храмови и служитељи и даље су изложени нападима и притисцима појединаца који испољавају отворену идеолошку и националну нетрпељивост – навела је Стојановићева.

Она сматра да је посебно забрињавајуће што су се, упркос уставним и законским обавезама, и државне институције прикључиле таквом поступању, настањвајући праксу која, како каже, неодољиво подсјећа на период дјеловања бившег режима, познатог по изразитој антицрквеној политици.

Према њеним ријечима, стално присуство полицијских снага у близини манастира, као и учестала саслушања митрополита и свештеника Епархије будимљанско-никшићке, код вјерника изазивају осјећај несигурности, страха и институционалне неправде.

– Намеће се питање ко заиста управља радом полиције и надлежних органа. Да ли су они под утицајем медија и центара моћи који годинама подстичу мржњу према српском народу у Црној Гори? Да ли су заостале партијске директиве јаче од закона и уставних надлежности? – упитала је Стојановићева.

Она је подсјетила да Матица српска –

Друштво чланова у Црној Гори већ петнаест година континуирано ради на очувању културног и историјског идентитета Црне Горе, чије је темеље у свом дјелу уткао Петар II Петровић Његош. Управо у његову част, 13. новембар обиљежава се као Дан културе Црне Горе.

– Притисци на Српску православну цркву, без обзира одакле долазили, а понајмање би смјели долазити од државних институција, увијек ће се суочити са снагом Његошеве заветне мисли: *Муж је бранич жене и ђешета, народ бранич цркве и илеме* – поручила је Стојановићева.

На крају саопштења, Матица српска – Друштво чланова у Црној Гори упутило је апел највишим државним функционерима и представницима све три гране власти да, у складу са законом и у духу Дана културе, предузму хитне кораке ка смирењу друштвених тензија и зауставе, како се наводи, „планско и злонамјерно подстицање моралне панике од стране добро познатих актера”.

Помен страдалим Билогорцима у Београду

У организацији Завичајног удружења *Билогора* у Цркви Светог Марка у Београду, 1. новембра јереј Томислав Крчмар служио је помен за 82 страдала цивила и погинула борца поријеклом из источне Билогоре у периоду од 1991. до 1997, те преко 100.000 православних Срба рођених и сахрањених на Билогори од 1552. до 2024.

Злочиначка акција хрватске паравојске под називом *Ошкос-10* почела је 31. октобра 1991. нападом на Територијалну одбрану Грубишно Поље, а циљ је била ликвидација или протјеривање Срба са подручја источне Билогоре. Тог дана припадници хрватских паравојних снага и цивилне заштите напали су припаднике Територијалне одбране које су формално биле из састава Бањалучког корпуса ЈНА. Хрватске снаге су бројиле више од 2.600 војника, а српске нешто више од 450.

У првом нападу за вријеме злочиначке акције *Ошкос* погинуло је 12 припадника ТО и убијено 18 цивила.

Српско село Мали Грађевац је до те меља уништено и спаљено. Хрватске паравојне снаге су напале 2. новембра 1991. и село Рушевац у општини Славонска Пожега, када је убијено неколико старијих српских цивила. Они су живи спаљени у својим кућама.

Хрватске снаге су 3. новембра 1991. ушле у војни полигон ЈНА у Гакову. Затим је са подручја Источне Билогоре у троуглу Бјеловара, Дарувара и Вировитице из 23 српска села и још 15 насеља која су углавном насељена са Србима, и још 250 припадника других неспрпске нације кренуло у избјеглиштво, бјежећи од хрватске паравојске. Чак и они

Срби који су остали у хрватској полицији су убијени након *Ошкоса*.

Хрватске 121. бригада из Нове Градишке и 123. бригада из Славонске Пожеге 10. децембра крећу у напад на преостала 3 „непокорена“ села подно Билогоре. Села су заузета без отпора, а становништво у њима је кренуло ка Босни у избјеглиштво, како не би прошли као њихови преци за вријеме Другог свјетског рата.

У тим селима је након етничког чишћења отпочела пљачка и паљење имовине, као и минирање кућа. Тако је уништено 616 кућа и 590 привредних објеката. Док се 1.500 људи српске националности поново нашло у збјеговима ка Босни и Херцеговини.

Након овог етничког чишћења, уништени су вриједни културно-историјски споменици под заштитом Унеска и православне светиње: Храм Светог Димитрија у Растовцу (17. вијек) и Црква Успенија Пресвете Богородице у Доњој Рашеници (саграђена 1709. године).

У децембру 1991. због свих ових догађаја још 7.000 Срба из западне Славоније напушта своје куће и одлази у Босну и Херцеговину или Србију.

Прије Другог свјетског рата, на подручју источне Билогоре живјело је 18.000 Срба. Након усташког геноцида у НДХ, као и оних прогона у ратовима на подручју бивше Југославије 1991–1995. број Срба се драстично смањило. Према попису становништва из 2011. преостало је око 1.000 Срба, углавном старијих без дјеце.

По евиденцији Ранка Раделића који се присутнима обратио на скупу, и његових сарадника од 1991. до 1995. укупно је Билогораца убијено 82. Од тога 54 цивила, 26 војника, а убијених у хрватским формацијама 2. Срба 73, 3 Хрвата, и рођених у тзв. мјешовитом браку 6, мушкараца 73, а жена 9. Нису сви Билогорци страдали у Билогори.

ДРАГАНА БОКУН

» ОВАЈ МЕДИЈСКИ САДРЖАЈ СУФИНАНСИРАН ЈЕ ОД СТРАНЕ ГРАДА ЛОЗНИЦЕ
Ставови изнијети у подржаном медијском пројекту нужно не изражавају ставове органа који је додијелио средства

• **ПОГИНУЛИ У САСТАВУ СРПСКИХ ВОЈНИХ ФОРМАЦИЈА:** Берак Миливој, Бижић Спасоје, Бојић Душан, Бојић Душко, Борота Божо (Бошко), Верић Веселко, Глежњић Душко, Зорић Жељко, Илић Јово, Клеут Драгољуб, Кокот Марио, Кучера Владимир, Лазић Зоран, Лалић Горан, Миљановић Здравко, Мркић Миле, Пендељ Ненад, Познић Живко, Радојичић Ненад, Радука Бранко, Савић Никола, Смиљанић Роберт, Фаркаш Жељко, Хорват Ђуро, Цвијановић Душан, Шукић Миленко.

• **УБИЈЕНИ И ПОГИНУЛИ ЦИВИЛИ:** Васиљевић Мићо, Велагић Бранко, Вудраг Даница, Вуковић Зорка, Гашипаров Љиљана, Глежњић Стеван, Глумбић Лазо, Драгичевић Емил, Ибишај Мирослав, Јаворина Милан, Јоветић Недељко, Кочић Милка, Кравић Раде, Лазић Здравко, Љуштина Никола, Манојловић Свето, Мачак Ана, Мачак Драган, Мачак Стеван, Милић Војислав, Милошевић Спасоја, Мушчевић Живко, НН, НН, Орић Љубан, Орић Мара, Орозовић Илинка, Отковић Љуба, Пеулић Живко, Пеулић Д. Стеван, Познић Раде, Поповић Милан, Попржан Раде, Почуч Божо, Почуч Милорад, Радаковић слободан, Раделић Милан, Раделић Ђуро, Рашета Миле, Релић Тодор, Слијепчевић Петар, Содоловић Димитрије, Сокол Фрањо, Станић Дмитар, Стојић Марко, Стојић Милорад Тврдооријека Стеван, Торбица Милорад, Тулум Саво, Царевић Миленко, Чакмак Мара, Чакмак Милан, Чакмак Ранко

• **УБИЈЕНИ У САСТАВУ ХРВАТСКИХ ВОЈНИХ ФОРМАЦИЈА:** Шкрбина Предраг, Митровић Горан.

Сматра се да је Шкрбина Ненад ликвидиран јер није хтио да убије своје колеге полицајце српске националности, док је Митровић под пријетњом смрти мобилисан у хрватску војску и убијен рафалом од стране Хрвата Ђакића, 1992, у крчми у Питомачи.

Беране у знаку сјећања на краља Александра Карађорђевића

Поводом сто година од посјете Краља Александра Карађорђевића Васојевићима и Црној Гори, Српска народна одбрана Васојевића и Лимске долине организовала је, по шеснаести пут, манифестацију *Дани сјећања на српске јунаке и добровољце – Беране 2025*. Ова вишедневна манифестација окупила је бројне поштоваоце српске историје, културе и традиције, са циљем да се очува памћење на људе и догађаје који су обиљежили слободарску прошлост ових крајева.

СЈЕЋАЊЕ НА СТРАДАЛНИКЕ

Програм је започео полагањем цвијећа и обиласком споменика краљу Александру Карађорђевићу у Тифранској клисури, на старом путу Бијело Поље – Беране, гдје су се домаћини и гости из Удружења ратних добровољаца из Војводе Степе присјетили значајних личности југословенског краља. О његовом животу и историјској улози говорили су историчар и књижевник Горан Киковић и публициста Миличко Трифуновић, председник Удружења добровољаца ратова до 1918. године, њихових потомака и поштовалаца из Берана. Скуп су пјесмом увеличали Радован Обрадовић и Радоје Мишковић.

Другог дана манифестација је настављена код спомен-плоче краљу Александру на Чакору. Присутнима су се обратили историчар Горан Киковић, Вујица Радевић, председник Удружења добровољаца ратова до 1918. године, њихових потомака и поштовалаца – секција за Велику, као и пјесник Давид Лалић.

Програм је затим настављен у Муруни, код споменика жртвама НАТО бомбардовања, који је подигло Удружење ратних добровољаца. О значају сјећања на невиних жртве говорили су Горан Киковић, Бранислав Оташевић и истакнути књижевник и публициста Вулко Шћекић.

Након Мурине, учесници су посјетили Споменик ослободиоцима из периода 1912–1921. године у Андријевици. О храбрости и жртви ослободилаца бесједили су историчар и књижевник Горан Киковић и председник Скупштине општине Андријевица Веско Ракетић, док је пригодну бесједу одржао Давид Лалић, потпредседник Српске народне одбране и потпредседник Удружења ратних добровољаца 1912–1918, њихових потомака и поштовалаца из Андријевице.

ПРЕДСТАВЉЕНЕ ДВИЈЕ ИЗЛОЖБЕ

Учесници манифестације потом су посјетили Српску кућу у Беранама, гдје их је са радом и про-

грамским активностима упознао књижевник Будимир Дубак.

Централни дио програма обилежило је отварање двије изложбе: изложбе слика поводом двадесет година постојања и рада Удружења ратних добровољаца из Војводе Степе и документарне изложбе *Тако су говорили наши преци*, у организацији Српског националног савјета Црне Горе.

У уводном обраћању историчар Горан Киковић осврнуо се на значај манифестације и историјску улогу краља Александра Карађорђевића за васојевићки крај. – Краљ Александар, рођен на Цетињу, био је добротвор, а не окупатор. Беранама је подарио гимназију, зграду Полимског музеја, Суд, Општину и бројне путеве. Један од тих путева изграђен је за свега три мјесеца, док се данас поједини не могу завршити ни за неколико година. Срби у Црној Гори остају му захвални и због обнове капеле на Ловћену – истакао је Киковић.

Присутне је поздравио и председник Удружења ратних добровољаца из Војводе Степе Бранко Савић, док је секретар Удружења Ђорђе Хајдуковић говорио о изложби која обухвата 23 паноа са 156 фотографија, насталих током двије деценије рада Удружења.

О документарној изложби Српског националног савјета Црне Горе говорио је Будимир Дубак, уредник Књижевне задруге Српског народног вијећа из Подгорице, истичући да је циљ поставке подсјећање народа на најзначајније личности српске историје, од Светог Јована Владимира до блаженопочившег митрополита Амфилохија.

ЗАХВАЛНИЦЕ И ПРИЗНАЊА

На крају програма председник Српске народне одбране Васојевића и Лимске долине Горан Киковић уручио је пригодне повеље заслужним појединцима: председнику Српског националног савјета Црне Горе др Момчилу Вуксановићу, Будимиру Дубаку, Бранку Савићу, Ђорђу Хајдуковићу, књижевницима Давиду Лалићу и Браниславу Оташевићу, публицисти Миличку Трифуновићу, Леку Петровићу, као и другим заслужним учесницима.

Манифестацији су присуствовали бројни чланови и поштоваоци Удружења са подручја Васојевића и Лимске долине. Организатори су посебну захвалност упутили председнику општине Андријевица Жељку Ђулафићу, као и Горану Киковићу, на значајној подршци у организацији ове манифестације посвећене српским јунацима и добровољцима.

КОЛОНИСТИ СОЛУНСКИ ДОБРОВОЉЦИ - ЉУДИ, ЦРТИЦЕ, СУДБИНЕ 20.

» ПИШЕ: ДР МИЛАН МИЦИЋ, ИСТОРИЧАР

Постојећа литература и архивска грађа дјелимично реконструишу животне судбине српских добровољаца насе-

љених у Банату, Бачкој, Срему, Славонији и Барањи у времену Великог рата (1914–1918) и њихове колонизације (1921–1941); илуструју токове рата и колонизације, дочаравају историјске

процесе, околности и промјене изазване ратом и сеобом у њиховим животима и истражује људску судбину човјека – ратника, сточара, ратара, колонисте, а често и печалбара.

Личности добровољаца – колониста у овом раду случајни су узорак на којем се види преламање крупних историјских а и промјена у животу обичног човјека.

Како је српски борац из Брајића преживио бугарску сабљу и положио заклетву у тами

Андрија Стојановић, родио се на Брајићима, код Будве, на самој граници Аустроугарске и Црне Горе 13. децембра 1871. године. Године 1900, када су се мијењали вијекови, Андрија Стојановић из Брајића, код Будве, кренуо је тамо гдје су сви његови саплеменици ишли – у Америку, у рудник Бјуту, у Монтани.

Послије три године вратио се на Брајиће и оженио се. Вјенчао се у цркви на Брајићима 27. априла 1903. године са Маром Капом која је 15. фебруара 1885. године рођена у Угору код Цетиња, у Црној Гори.

Године 1904. године стигли су заједно у Бјуту, Андрија и његова жена Мара. Уз рудник тада су Андрија и Мара отворили ресторан и Мара је спремала оброке рударима. На пет спратова биле су Марине порције, са пет шинцли, супом, салатом и са по десет палачинака.

У Бјуту, у Монтани, Андрији и Мари родила су се и два сина: Стојан – 20. априла 1911. године и Павле – 12. јула 1913. године.

Када је почео рат 1914. године окупио је Андрија у Бјуту својих тринаест племеника Брајића и они су, о свом трошку, кренули преко Атлантика, да помогну Црној Гори у рату. Са њим је у Црну Гору пошла и његова породица. Тек што су добровољци примили оружје краљ Никола позвао је једну њихову делегацију на пријем. Краљ Никола сјећао се Андријиног оца Вукала који је водио бокељски устанак на Брајићима 1871. године. Андрија је рекао тада краљу Николи да му од њега не треба ништа – само једна добра пушка.

У Брајићкој чети Бокељског добровољачког батаљона 1914–1915. године борио се Андрија, а када је јануара 1916. године капитулирала Црна Гора добровољци црногорске војске пошли су преко Албаније и стигли на Крф заједно са српском војском. По опоравку на Крфу укључио се Андрија у Батаљон Срба – добровољаца, који је ушао у српску војску.

Августа/септембра 1916. године Батаљон Срба – добровољаца водио је тешке борбе са Бугарима на Солунском фронту. Андријина јединица потиснула је Бугаре послје дугог судара прса у прса и полегали су добровољци по бојишту да предахну послје крвавог боја. У тај час, изненада, на добровољце сручила се бугарска коњица. Добровољци су се бра-

» Црква Светог Василија Острошког у Војводи Степи

нили како су знали и умјели. На Андрију су насрнула три бугарска коњаника. Посљедњим метком Андрија је оборио једног са коња. Други коњаник замахнуо је сабљом, али му се она сломила о цијев Андријине пушке. Спас је Андрији изгледао близу, али је тада осјетио оштар бол под десном плећком. Трећи коњаник забио му је под плећку сабљу тако да је њен врх изашао на груди.

„Овај је мртав”, у неко доба чуо је ријечи болничара. „Жив сам”, посљедњом снагом повикао је Андрија и то му је спасило живот. Између живота и смрти дуго се борио јер цијело плућно крило било му је раздрано сабљом. Ипак, преживио је и послали су га лекари на Крф, на опоравак, а за борбу са бугарском коњицом био је одликован Обилића медаљом.

На Крфу једне ноћи добровољац Андрија Стојановић уведен је у полумрачну просторију. У угловима собе стајале су свијеће, а на улазу маскирани човјек. За столом прекривеним црном чојом сједиле су три фигуре са капуљачама на глави. Танка воштана свијећа освјетљавала је на чоји Јеванђеље, крст, људску лобању са укрштеним костима, бомбу, каму и отров. Те ноћи Андрија Стојановић заклео се да ће се вјечно борити за ослобођење и уједињење српско и постао је

члан тајне национално-револуционарне организације *Уједињење или смрт* или *Црна рука*. У каснијим годинама, у Руском Селу, Андрија и Мирко Граховац, из Поткома, код Стоца, четник Војводе Вука, један у другоме, препознали су црнорукца.

Послије опоравка на Крфу, упркос љекарским забранама, отишао је Андрија на фронт. Солунски фронт био је пробијен и стигло је ослобођење. Андрија се као побједник и српски добровољац вратио на Брајиће. У данима ослобођења и уједињења врло је у Црној Гори. Бјелаши присталице уједињења са Србијом и зеленаши њихови противници жестоко су се сукобљавали. На Цетињу бјелаши су његовом тасту и човјеку краља Николе, Ђури Капи, отели три краве. Са пушком у руци Андрија је тада отишао на Цетиње у српску команду да тасту врати благо.

Са женом Маром и синовима Стојаном, Павлом и Вукалом, 1924. кренуо је Андрија из Зеленике у Банат, на добровољачку земљу. Заједно са његовом породицом путовале су и једна коза и једна мала брдска крава. Тачно 1. јула 1924. године породица Стојановић досјела је у Руско Село, код Кикинде. Те исте године из родног краја допремио је Андрија намјештај од буковине на-

чињен његовом руком у колонију Руско Село.

Кућу у рускоселској колонији саградио је Андрија у Улици Војводе Шупљикца и носила је нумеру 64. Његова дјеца расла су у колонији, а васпитавана су у патриотском духу. Новембра 1935. године предсједник Удружења четника за слободу и част отаџбине у Руском Селу, Шпиро Четник, досељеник из Далмације, написао је једно писмо начелнику среза Јаша Томић којим је освијетлио дјелимично дјеловање породице Стојановић у новом насељу и у новом простору живљења Банату, као и њен углед. Писмо гласи:

„Господине начелниче!

Приликом освећења српске православне цркве у овој колонији 27. новембра 1935. године, којом приликом је био приличан број странаца, предсједник овог удружења наредио је свим члановима да непрестано прате свечаност и кретање странаца по колонији, да виде има ли сумњивих лица и било каквих изгреда против Краља и Отаџбине.

У току ноћи кретао се четник – омладинац у својој двадесет и другој години живота, добар патриота Павле Стојановић. У непосредној близини почела је као нека ларма, туча. Павле Стојановић је позвао присутне да престану с тучом. Да би спријечио тучу

испалио је један метак из свог револвера у вис, нашта су се завађени поплашили и разишли.

Жандармерија која је те ноћи била на дужности наишла је на Павла Стојановића, и не узевши у обзир да је четник, тражила да у име закона дигне руке у вис. Жандарми нису узели у обзир његову четничку легитимацију и одузели су му револвер.

Како је горњи Стојановић из душе националиста о чему говори врле традиције његових предака, националних радника, међу којима је и његов отац Андрија Вукалов Стојановић, родом из Боке Которске, који је подносио и учествовао у најтежим данима за ослобођење и уједињење, који је показао изванредну храброст у окршајима на Солунском фронту, који је тешко рањаван и одликован високим Орденом за храброст, његов син Павле слиједи витешки национализам својих предака.

Молимо господина начелника, да поменутом члану овог Удружења врати полиција револвер, те се убудуће неће поновити да он, или ма који члан овог Удружења без потребе пуцају.”

Најстарији Андријин син Стојан завршио је Богословију и оженио се Банаћанком Јеленом Попов из Врањева која је постала жителј Руског Села 15. новембра 1936. године. Потом је добио парохију у сусједној колонији Војвода Степи гдје су били насељени бројни српски добровољци са Брајића код Будве. Насељеници су у Војвода Степи као храмовну славу села узели Светог Василија Острошког и 12. маја 1936. године први пут га свечано прославили. Том приликом попијено је двије стотине двадесет и пет литара вина и све је прошло без каквих изгреда. Градњу цркве посвећену Св. Василију Острошком маја 1937. године почео је први селски свештеник Радиша Бербаков. Андријин син Стојан дошао је у ново насеље у прољеће 1938. године и градња цркве је настављена. Да би убрзао градњу храма млади свештеник Стојан Стојановић предводио је једну делегацију досељеника у посјети код патријарха Гаврила Дожића. Освећење храма у селу догодило се уз велике свечаности 12. маја 1939. године. Главни архитекта храма био је Ђорђе Табаковић из чувене арадске српске породице која се послје Великог рата преселила у Краљевину СХС.

Андрија Стојановић није до-

живио освећење храма у Војвода Степи, гдје му је син био свештеник јер је преминуо 21. јануара 1939. године у рускоселској колонији којој су колонисти дали име Чарнојевићево.

Осам оптаната са презименом Станишић из Помаза, код Будимпеште, приликом оптације српског живља из Мађарске у Краљевину СХС прешло је границу и почело свој нови живот у Сенти, Ковачици, Хоргошу итд.

Сава Станишић, прије почетка оптације, у својој четрдесет и шестој години преминуо је у Помазу 15. фебруара 1921. године, а документ о његовој смрти потписао је 1. фебруара 1924. године протојереј Храма Светог Великомученика Георгија у Помазу Ђорђе Голуб. Удовица Саве Станишића Алка Станишић рођ. Стојановић оптирала је у Краљевину СХС заједно са синовима Живком и Јованом, а да би створила егзистенцију „бавила се дуваном“ што може имати двоструко значење: или је производила дуван или је трговала њиме што је било кажњиво јер продаја дувана била је строго под контролом државе. Алка Станишић 15. јуна 1924. године од Министарства аграрне реформе тражила је надиобу земљишта и потписала се као „оптант из Помаза“. У свом новом допису Министарству аграрне реформе у јесен 1924. године (6. октобра) навела је да је тражила земљиште јула 1924. године и поднијела захтјев да јој се додијели земља у Бачком Брестовцу код Оцака гдје су се насељавали оптант из Помаза градећи малу колонију на ободу овог српско-њемачког насеља. Међутим, она је у новом захтијеву Министарству промијенила своје тражење пишући да је њен брат Никола Стојановић надијељен земљом у Сенти и да она такође тражи земљу у Сенти, близу брата. Њени разлози били су разумљиви:

„Ја сам удовица, па бих лакше земљу обрађивала, јер би ми мој брат, као човек и радна снага, помагао и у тежим пословима замјенивао.“

Положај удовице са двоје дјеце у сеоби гдје оптантима, као и другим колонистима, није био обезбијеђен посјед, нити изграђена кућа, био је изузетно тежак и ослонац на брата била је једина могућност да удовица са двоје дјеце материјално опстане и осјећа се сигурније у новом и њој непознатом мјесту живљења. Њен брат Никола Стојановић 1923. године боравио је на имању Беље у Барањи, а потом се 1924. године преселио у Сенту. Никола је био рођен 1886. године у Помазу, његова жена звала се Кристина и била је рођена 1889. године и са четворо дјеце кренуо је 1923. године у пресељење: шеснаестогодишњом ћерком Љубицом, четрнаестогодишњим сином Костом, дванаестогодишњим сином Недељком и двогодишњом ћерком Пелагијом, што значи да је и он са бројном породицом и малом површином земље коју је добио био материјално необезбијеђен.

Током сеобе ка Сенти упутила су се још два Станишића из Помаза: Михајило и Мила. 4. јуна 1926. године Михајило Станишић обратио се Министарству аграрне реформе са захтјевом да добије земљу.

У допису је навео да је купио кућицу у Сенти и навео такође разлог свог пресељења: „Долазим из краја гдје су се Срби вијековима одржали под охолом Мађарима, из Помаза, код Будимпеште“. Седам дана касније, 11. јуна 1926. године, добио је увјерење Жупанијског аграрног уреда у Новом Саду да је досељен 1. маја 1925. године, да има жену Неву стару шездесет и осам година и ћерку Марту стару тридесет и девет година.

Општина Сента 15. новембра 1926. године издала му је увјерење да је од 16. октобра 1926. године становник Сенте, да има седамдесет година и ћерку Марту, односно да је удовац. Значи, током лета – и ране јесени 1926. године у Сенти му је преминула супруга Нева. Коначно 14. децембра 1927. године Михајило Станишић надијељен је са 3 к. ј. земље која је одузета од ненасељеног колонисте Јована Петковића.

Међутим, касније земљиште добила је и његова ћерка Марта која се води као засебни оптантски корисник аграрне реформе, али није позната површина земље којом је надијељена.

Мила Станишић оптирао је 1923. године и те године боравио је у оптантској колонији у изградњи, Хоргошу, на новој југословенско-мађарској граници. Општина Сента 13. јануара 1926. године издала му је увјерење да је удовац са шездесет и девет година и од 1. септембра 1925. године становник Сенте. Генерални конзулат Краљевине СХС у Будимпешти 10. септембра 1925. године потврдио је да је Мила Станишић оптирао. Мила се настанила у Сенти и са двадесетпетогодишњом ћерком Мартом купио кућу у Улици Ђенерала Милоша Васића бр. 8. То, међутим, није био још тренутак када је Мила добио земљу. То се догодило тек пет година после његове оптације када је 28. фебруара 1928. године одлуком Жупанијског аграрног уреда у Новом Саду надијељен са 3 к. ј. земље са парцеле Стевана Говедарице, добровољца из околине Гацка, који није био насељен. Тако је Мила у поодмаклим годинама живио на рубу егзистенције. Куповина куће од стране Михајила и Миле Станишић у Сенти говорила је о томе да су они, ипак, продали, неку имовину у Помазу чија вриједност није позната, али тек надиоба земље могла је дјелимично да им ријеши егзистенцијалне проблеме јер су они били у позним годинама и вјероватно не превише способни за тежак физички рад.

» ОВАЈ МЕДИЈСКИ САДРЖАЈ СУФИНАНСИРАН ЈЕ ОД СТРАНЕ ОПШТИНЕ РАШКА
Ставови изнијети у подржаном медијском пројекту нужно не изражавају ставове органа који је додијелио средства

ПРОМОВИСАНА КЊИГА МИЛКЕ КАЈГАНИЋ

» Милка Кајганић, Илија Шаула и проф. Марко Косијер

ТЕРЕТ ПОКРСТА У ГЛИНИ

У великој сали ГО Нови Београд, 20. октобра 2025. године, у организацији Коалиције удружења избјеглица у Републици Србији, одржана је промоција нове књиге Милке Кајганић *Терет покрста у Глини*. О књизи су говорили уредник и аутор поговора Илија Шаула, професор историје Марко Косијер и сама ауторка, којој је ово осамнаеста књига по реду.

Говорећи о значају романа, Илија Шаула је истакао да *Терет покрста у Глини* није тек књижевна фикција, већ снажно свједочанство једне трагедије која је оставила неизбрисив траг у српском народу, али и у животу саме ауторке, потомка страдалих.

– Кроз судбину ликова и причу једне кордунашке породице, Милка Кајганић оживљава патњу, страх, храброст и непоколебљиву борбу за опстанак. Пише о изгнанству, покољу, прогону и паљењу. Тај народ је вјеровао да је 1945. године коначно стигла слобода и да ће моћи мирно да живи. Међутим, у тој слободи морало се ћутати, а ћутањем се није могла достићи правда. Ауторка је на литераран начин дочарала дух времена и суровост периода у којем је политичка Комунистичке партије била немилосрдна према Србима – нагласио је Шаула.

Он је указао и на чињеницу да је страдање Срба у Глини данас недовољно познато.

– Уколико се не спозна стварна слика догађаја и историјског контекста, оставља се простор потицајима злочинаца да обнављају исте идеје и мржњу. То се већ показало током Хрватског прољећа, односно МАСПОК-а 1971. године, као и у највећем егзодусу Срба из Хрватске у августу 1995. Оно што усташе нису довршиле од 1941. до 1945. године, довршила је Комунистичка партија Хрватске, чије је руководство у кључним тачкама дијелило циљ усташке идеологије – да Хрватска буде независна држава са што мање Срба. У том процесу, нажалост, учествовали су и поједини Срби као чланови Комунистичке партије Србије – рекао је Шаула.

– Злочини у Глини и широм НДХ нису пуке бројке у архивама. То су отворене ране на душама потомака и опомена једног времена – закључио је Шаула, поставивши питање јесмо ли из про-

шлости нешто научили и да ли смо спремни да бранимо истину.

Ауторка Милка Кајганић истакла је да је свјесна снаге писане ријечи, те да је управо из тог разлога у Швајцарској основала Удружење српских писаца *Златно перо Швајцарске*.

– У архиви удружења налази се око двеста наслова српских књига. Вјерујем да ће неко, можда и за сто педесет година, завирити у те архиве како би разумио зашто су Срби сатанизовани. Радила сам као новинар и настојала да истина о српским жртвама допре до јавности. Позивала сам новинаре из Швајцарске и Њемачке и успјела да у извјештајима не буду представљени Срби као злочинци, већ као народ који је устао против Устава Републике Хрватске, у којем су као конститутиван народ избрисани – нагласила је Кајганићева.

Говорећи о медијској слици рата, указала је на снагу западне пропагандне машинерије, у којој је српска војска представљана искључиво као злочиначка, док је истина о страдању Срба систематски потискивана.

Професор историје Марко Косијер осврнуо се на историјске коријене мржње према Србима у Хрватској.

– Та мржња није настала преко ноћи, већ се развијала најмање сто педесет година. Зло које је кулминирало 1941. године у Гудовцу, Вељуну, Ивановић Јарку, Глини и Мехином стању није дошло ниоткуда – припремано је деценијама – истакао је Косијер.

Он је подсетио на идеолошке ставове из 19. вијека, наводећи преписку Еугена Кватерника и Миховила Павлиновића из 1869. године, у којој се Срби негирају као народ, уз поруку да је „издајца домовине и крви онај који на светој хрватској земљи каже да је Србин, а не Хрват“. Само годину дана касније, Анте Старчевић је, како је подсетио Косијер, јавно најавио правац „рјешавања српског питања“.

Говорећи о злочинима у НДХ, Косијер је навео да су људи често убијани преваром, под изговором покрста или помоћи избјеглицама.

– У Ивановић Јарку је за један дан убијено 380 Срба без иједног испалеженог метка. Слично се догодило и у Глини. Злочини су починиени већ 8. и 9. маја 1941. годи-

не, када је убијено око 400 људи. Постоји и писмо Степинца Павелића о тим догађајима. У Вељуну је од 6. до 9. маја убијено око 440 људи. Према признањима и самих комуниста, до средине августа 1941. године на подручју Кордуна, Баније и дијела Босне убијено је око 6.500 Срба – нагласио је Косијер.

Он је подсетио и на послератну колонизацију становништва са Кордуна у Војводину, истичући да је готово четвртина колониста потекла управо са тог подручја.

– Није било довољно што су ти крајеви уништени, већ су и испражњени. Ипак, Кордунаши су показали изузетну храброст. У јулу 1942. године, код Кордунског Љесковца, 160 људи пружио је отпор против 4.000 наоружаних усташа – подсетио је Косијер.

Присутнима се обратила и Марија Јововић, кћерка Благоја Јововића, човјека који је извршио атентат на Анту Павелића, конституирајући Милки Кајганић на овој књизи.

– Милка је неуморна и истрајна, посебно значајна јер дјелује из дијаспоре, чувајући сјећање на српска страдања. Повезује нас иста тема – геноцид над Србима у НДХ. Када се сјетимо Павелића, сјећамо се и мог оца, Благоја Јововића, који је заслужио мјесто у историји као човек који је казнио највећег злочинца над Србима – рекла је Јововићева.

Подсетило се и на ангажман Милке Кајганић као коценаристе филма *33 анђела*, потресне приче о страдању дјеце у логорима НДХ, засноване на свједочењима преживјелих. Филм је награђиван и, према ријечима ауторке, на руској телевизији РТ погледало га је више од 70 милиона људи у једном дану. Тренутно је у продукцији и нови филм, који обухвата и логор Јастребарског. Истог дана, Милки Кајганић уручена је и награда *Први оскар Србије* за књижевно стваралаштво.

У оквиру програма, Душанка Мандић извела је пјесму *На Кордуну троб до троба*, која је својом снажном емоцијом заокружила вече.

Међу присутнима су били и проф. др Предраг Петровић са Филолошког факултета и историчар Вељко Ђурић Мишина, као и бројни представници завичајних удружења.

ДРАГАНА БОКУН

ПРЕДСТАВЉАЊЕ КЊИГА ЧЕДОМИРА ВИШЊИЋА У НАРОДНОЈ БИБЛИОТЕЦИ ВУК КАРАЏИЋ У КРАГУЈЕВЦУ

Судбина Југославије у огледалу Двадесетих

У галерији Народне библиотеке Вук Караџић у Крагујевцу 29. октобра одржана је промоција двије књиге Чедомира Вишњића *Двадесете I (Пројали излети ђуковника Максимовића)* и *Двадесете II (Хвала ти, Србијо лејла)* у организацији Удружења Срба из Хрватске Никола Тесла.

Рецензије за ове књиге писали су историчар Љубодраг Димић, филолог, лингвиста и политичар Милорад Пуповац, историчар Чедомир Антић и историчар и новинар Тихомир Понош.

ИСТОРИЈСКИ КОНТЕКСТ И „ЈУНАЦИ“ ДВАДЕСЕТИХ ГОДИНА

Улогу домаћина имао је књижевник Мирко Демић, који је представио аутора и указао на теме које читаоци могу пронаћи у овим књигама, или како их Демић условно назива „јунацима“.

Говорећи о мотивима писања књиге, историчар Чедомир Вишњић осврнуо се на догађаје из деведесетих година и истакао да Срби из Хрватске након 1995. године постављају питања: Како? и Зашто је било могуће?

– Лако је примијетити да у Хрватској између хрватских комуниста и усташа постоје бројне разлике у друштвеним мишљењима, идеалима и концепцијама. Постоје озбиљне разлике, али око једног питања слажу се савршено – о мишљењу о првој Југославији.

Према њему, то је била карађорђевићевска творевина чији је главни циљ био, како је наведено, борба против хрватског народа и хрватске слободе.

– То је неосновано – рекао је Вишњић и објаснио да је његов људски и истраживачки мотив био да покуша да тој држави, тој творевини и конституцији пружи шансу и испита да ли је стварно било тако. Закључак је да, нажалост, држава није могла бити спасена.

Вишњић је посебно говорио о мотивима, српским и хрватским, који су довели до стварања заједничке државе.

– Јака емигрантска група коју су водили Франо Супило и Анте Трумбић била је оперативна југословенска. Од првог тренутка, та скупина, без реалне политичке снаге, ослањала се на углед појединаца и најважнији фактор – европску политику. Са тих позиција, настојећи избјећи неизбјежно, залажући се за савезничку побједу, али истовремено бринући о томе да Хрватска не страда или буде подијељена, они су урачунали Италију (којој је Лондонским уговором већ обећана Далмација), Мађарску (која је настојала одвојити се од Беча и добити Славонију) и Србију (којој је након 1914. године, као савезничкој држави, морало нешто бити уступљено).

Франо Супило је у својим сукобима са неистомишљеницима истакао: „Ако и ступимо у ту заједничку државу, ми смо довољ-

» Чедомир Вишњић и Мирко Демић

но материјално и културно премогни да у тој држави не можемо бити подвлашћени, него ћемо бити супериорни и доминантни.“

– Хрватска политика унутар земље била је другачија. Она је рачунала на опстанак Аустроугарске монархије и тек 1918. године појавила се концепција стварања Југославије од аустроугарских земаља – стварање мале Југославије.

Што се тиче мотива српске политике, одлучујућу улогу у том периоду одиграли су Срби у Загребу. Када се обновио политички живот у ратној Хрватској, која је била у рату са Србијом и окупатор Србије, на власти у Загребу била је хрватско-српска коалиција.

– Срби из Хрватске одиграли су кључну улогу и пристали на уједињење под Карађорђевићима, под условима које је диктирала Србија.

ПРОПАЛИ ИЗЛЕТ ПОТПУКОВНИКА МАКСИМОВИЋА

Први дио књиге носи назив *Пројали излети ђуковника Максимовића*. Ријеч је о команданту 2. батаљона 5. пјешадијског пука, који је у новембру 1918. кренуо из Руме према Ријеци.

– Новембар је, а Талијани улазе да узму оно што им је обећано Лондонским споразумом, приближавајући се Ријеци. Власт у Загребу, тадашњој Држави Словенаца, Хрвата и Срба, била је слаба и практично виртуелна, без војске која би представљала било какву снагу. Делегати из Загреба моле српску војску да пошаље јединицу како би покушала спасити Ријеку и успоставити барем привид реалне власти. То је било вријеме готово потпуне анархије у Хрватској.

Чедомир Вишњић истиче да бројни документи показују како католички жупници моле српску војску да их заштити од сељака.

– Јединица потпуковника Максимовића кренула је за Ријеку, путујући полако возом, сусрећући распадану аустроугарску трупу, које су се враћале кући након Солунског фронта. У Загребу их је дочекао Светозар Прибићевић и његова екипа.

Хрватска је у то вријеме била полуфеудално друштво: велики феудални господари, цркве и са-

мостани посједовали су обимне земљишне посједе.

– Сељаци, гладни тих посједа, крећу у пљачку и паљевину, отворено и немилосрдно, уз помоћ „зеленог кадра“ и војске. Жупници су молили да војници буду из Србије, јер „нашим се не може вјеровати“.

Друштво *Југославенска жена* организовало је свечаност за српске официре, а војска је касније кренула за Коморске Моравице, касније прозване Српске Моравице.

– На свечаности је потпуковника Максимовића у име војске нове државе дочекао његов колега, тада пуковник Славко Кватерник, који је био у окупационој управи Београда као аустроугарски официр, а касније постао познат као војсковођа Анте Павелић. Сутрадан Максимовић наставља за Моравице, а потом влаком за Ријеку. Војска улази у град и дочекана је слагодобитно, али под међународним притиском мора се ускоро повући, а у град улазе Италијани.

Пуковник Максимовић није имао сретан војно-политички пут. Краљ Александар га је унаприједио у пуковника, касније довео до генералског чина, али је завршио као Недићев командант жандармерије, што је окончало његову каријеру.

Вишњић указује и на чињеницу да након 1918. године није било озбиљнијег истраживања дешавања током окупације Србије.

– Догађали су се злочини и пљачке. Готово цијела Србија је радикално опљачкана. У томе су учествовале и трупе из Хрватске. Није било никаквог кажњавања – сви су након тога настојали да се помире и наставе живот као браћа.

СРПСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА И ДРУШТВЕНЕ ПРОМЈЕНЕ

Процеси модернизације довели су до неизбјежних промјена у друштву, а улога Српске православне цркве (СПЦ) се мијењала.

– Држава је настојала основати што више школа, ојачати учитељски кадар и отворити нове препарандије, али су се властодршци сукобљавали са сеоским свештеницима за доминантно мјесто у локалној заједници. Важно је на-

поменути да су челна мјеста унутар Српске народне самосталне странке, како се звала политичка организација Светозара Прибићевића, често заузимали локални свештеници. Они су, као „шума која даје држалицу сјекири“, водили политичке спорове и сукобе на локалном нивоу против радикала, самосталаца и Прибићевића, често усмјеравајући заједницу у правцу који је стриктно политички, удаљен од хришћанских идеала.

Свештеници су живјели од парохијала који се скупљао у селу, а његова наплата зависила је од општинског чиновника, који је поступао по савјету својих политичких вођа. У том контексту разматрало се да ли сељаке треба опорезивати, да ли приближавају избори и ко ће на крају профитирати – да ли чиновник из ХСС-а, радикал или самосталац.

– Долазило је до жестоких сукоба између самосталаца, радикала и свештеника. Понекад свештеник није желио да учествује на слави, освешта колач или крсти дијете ако је дотично дијете из политички супротне странке. Ови односи међу Србима православнима показују како је затрована атмосфера у тој држави – држави сељачког и сиромашног народа – одражавала се и на судбину СПЦ.

СВЕТОЗАР ПРИБИЋЕВИЋ И СРПСКА ПОЛИТИКА У ХРВАТској

Ове године се обиљежава 150 година од рођења Светозара Прибићевића. У европској политици ријетко се дешава да четири рођена брата, као што је био случај са Прибићевићима из села Главичани код Двора на Уни, активно учествују у јавном животу.

– Светозар Прибићевић је 1907. године изговорио кључну реченицу коју му Хрвати никада нису опростили: „За политички живот, за политичку судбину Срба из Хрватске релевантно је оно што мисли Београд.“ То је било важно јер је тада постојао низ утицаја, укључујући и Црну Гору. Прибићевић је везао српску политику у Хрватској уз службени Београд, углавном под вођством Николе Пашића, који до 1914. године није био склон авантуризму на сјеверозападу, понављајући да Србија има задатке на југу: дисциплиновати, економски и цивилизацијски интегрисати подручја у свом домену. Пашић је Србима на сјеверозападу поручивао: „Видите добро и мирујте.“

Ипак, крупнији геополитички интереси нису дозвољавали лаку игру. Провала њемачких снага и њемачких интереса морала је бити заустављена, јер би у супротном дошло до рата.

Долази до великог заокрета 1925. године. Краљ, под утицајем европске политике и настојећи да спаси државу која се приближавала унутрашњем сукобу, скида Светозара Прибићевића са

власти и доводи на његово мјесто Стјепана Радића.

– Срби из Хрватске су у том тренутку узвикнули и ту се огласила сва српска забринутост. Светозар је двије године покушавао самостално утемељити југославенску политику, засновану на интересима Срба у Хрватској. Након тога се удружује са Радићем и оснива Сељачку демократску коалицију, која наставља унутрашњи политички рат, а све кулминира првим кораком ка диктатури краља Александра.

Вишњић наглашава да је Прибићевић опстанак заједничке државе сматрао минималним интересом Срба у Хрватској, предосјећајући да ствари неће добро завршити.

– Енергија франковаца, односно усташког покрета који се тада одвојио, иако маргиналан, већ се осјећала у хрватском друштву. Цијело загребачко друштво било је антисрпско и антијугословенско. У томе није било никакве дилеме.

СУДБИНА ХРВАТА ЈУГОСЛОВЕНА

Говорило се и о судбини Хрвата Југословена.

– Међу њима је било много истакнутих појединаца, нарочито у хрватско-српској коалицији. Неки су остали уз Светозара Прибићевића до краја, издржавши оптужбе да су издајници. Један од њих постао је, колико се сјећам, и министар код Бакарића – Хинко Кризман. Његов брат Томислав Кризман, познати графичар, стварао је графике и по српском југу након балканских ратова. Поред њих ту су били и Нико Бартуловић и други, као и чланови политичког врха самосталних демократа.

Самостални демократи представљали су Србе из Хрватске и чинили објективно јаку политичку групу која је, према Вишњићу, бројала око 19 посланика у београдској скупштини – двије трећине Срба и једна трећина Хрвата.

Завршавајући скуп Мирко Демић је истакао да Вишњић од почетка до краја одржава висок ниво истраживања, који може послужити као путоказ младим историчарима: како користити изворе и доследно долазити до закључака.

– Ова књига је споменик несрећним људима из крајишко-приморске области, чија је судбина откровене. Историја се ломила преко леђа обичног народа, прије свега српског, а кроз ове странице све постаје разумљивије – од 1941. године, па до догађаја 1990–1995. Живимо под прашином и рушевинама Југославије.

ДРАГАНА БОКУН

» ОВАЈ МЕДИЈСКИ САДРЖАЈ СУФИНАНСИРАН ЈЕ ОД СТРАНЕ ОПШТИНЕ КЛАДОВО
Ставови изнијети у подржаном медијском пројекту нужно не изражавају ставове органа који је додијелио средства

ПРОМОЦИЈА КЊИГЕ ЗАВЈЕШТАЊЕ СЛАВИЦЕ СРДИЋ

Поезија као средство очувања идентитета

Монтескје је записао да су срећни народи они са досадном историјом. Нажалост, наша историја далеко је од досадне. Управо зато њено познавање и памћење постају предуслов очувања будућности. Страдања, прогоне и болне ломове кроз које је пролазио српски народ у својој поезији биљежи и овјековјечује књижевница Славица Срдић.

Као дијете избјегличке колоне, а као одрасла особа изразито лирског поимања свијета, Славица Срдић у својим стиховима биљежи трагедије породица и трајни жал за огњиштем. Значај ријечи и језика препознајемо још од библијских почетака – „У почетку бјеше Ријеч” – па све до стихова Десанке Максимовић: „Ништа нећу понјети са собом осим ријечи које сам људима дала.” У ријечима се чува прошлост, обликује садашњост и наслућује будућност.

Управо та два нераздвојива појма – ријеч и историја – чине темељ нове збирке поезије Славице Срдић под називом *Завјештање*. У споју духовног и историјског слоја, ауторка гради поетски свијет у којем памћење постаје чин отпора забору и начин очувања идентитета. Промоција књиге одржана је 18. октобра 2025. године у просторијама Канцеларије за младе у Земуну.

Вече је, у топлој и достојанственој атмосфери, отворила ауторкина кћерка Миа, обраћајући се присутнима ријечима добродошлице.

– Ова збирка поезије није само књига стихова, већ књига сјећања, бола и поноса једног народа. Добродошли у вјечност записану у стиху – добродошли у Завјештање.

Након уводних ријечи, на подијум је ступио Вокално-инструментални састав *Злашно звонце* са пјесмом *Мала кућа*. Њихов наступ, прожет искреном емоцијом,

пробудио је у присутнима осјећај припадности и снажну везу са прецима. Пјесма и музика долазиле су из срца, носећи истовремено тугу, радост и наду, чиме је наступ значајно оплеменио цјелокупни догађај.

У наставку вечери, присутнима се обратила и сама ауторка, књижевница родом из Лике.

– Ова збирка није писана да би била лијепа, већ зато што је бољела. Стихови су били једини начин да душа проговори – казала је Славица Срдић.

Такав однос према књижевности открива суштину њеног стваралаштва: умјетност као нужност, као простор у којем се бол, туга и нада претачу у ријеч, не би ли били сачувани од заборавља. Као оснивач и председник Удружења *Петровдан* – *дијаспоре*, Славица Срдић годинама учествује у организацији изложби, манифестација и културних догађаја посвећених култури сјећања.

У свом обраћању захвалила се свима који су је подржавали, истичући да вјерује како ће свака исписана пјесма сачувати коријене и остати у аманет будућим нараштајима.

Посебну захвалност упутила је пријатељици Бранки Мандић, чија је подршка била уграђена у настанак књиге, као и рецензентима који су својим знањем и топлином дали додатну вриједност *Завјештању*. Захвалила се и породици, пријатељима, земљацима и гостима, нагласивши да су својим присуством дали душу овом догађају.

У надахнутом и емотивном излагању, ауторка је истакла да је *Завјештање* покушај да се сачува оно што вријеме брише – мирис куће које више нема, погледи прогнаних и гласови који нису стигли да проговоре. Књига је замисљена као мост између прошлог и будућег, као тихо, али

» Славица Срдић

постојано свјетло које не гаси нијичији мрак, већ позива на разумијевање и памћење.

Миа је затим позвала Стојана Грбића, ученика трећег разреда Шесте београдске гимназије, унука Слободана и Зоре Грбић из Врховина, који је читао пјесму *Када одеш не одеш цео*. Његово казивање подсјетило је да љубав, успомене и коријени никада не нестају. Стојан, поред спортских успјеха у кошарци и учешћа у програмима Истраживачке станице Петница, води се реченицом: „Дједовина не умире, умире само заборав.”

Програм је употпунила и женска пјевачка група КУД-а *Крајина*, изводећи изворно лично ојкање, доносећи снажан дух завичаја и емоцију која је код многих изазвала дубоко узбуђење.

О рецензијама књиге говорено је у наставку програма. Славомир Гвозданић из Темишвара, спријечен да присуствује због обавеза на Фестивалу *Дани Зорана Рагмловића*, упутио је поздраве, уз читање завршних ријечи своје рецензије, у којој истиче да Славица Срдић пише „срцем које памти и душом која прашта”.

О књизи је говорила и Милка Кајганић, књижевница и новинарка са Кордуна, указујући на значај културе као средства борбе против сатанизације српског народа. Подсјетила је на оснивање Удружења *Злашно ђеро Швајцарске* и на рад на очувању српске књижевне баштине у дијаспори, позвавши Славицу Срдић да својим стваралаштвом буде заступљена у наредном годишњем зборнику удружења.

Професорка Нада Узелац, рецензент и лектор књиге, говорила је о Славицином писању као свједочењу једног времена, наглашавајући да ауторка, поред изузетне технике, пише срцем, враћајући се болним сликама Петровачке цесте како би их оставила у аманет.

Пјесникиња Вида Зеца, рођена у Српској Костајници, својим наступом и пјесмом *О ј Крајино жалосна и џушта* унијела је снажну емоцију, толико интензивну да су је на тренутке прекидале сузе, подсјећајући да су стихови Славице Срдић глас свих нас.

Након извођења пјесме *Крајишка вила* у интерпретацији *Злашног звонца*, стихове *Пушеви без џушоказа* казивао је Лазар Узелац, док је др Миња Узелац читао пјесму *Буди човек*, носећи поруку предака потомцима.

Вече је завршено дружењем, уз захвалност Ђорђу Допућу из ресторана *Плићвице* са Бежанијске косе, који је и овога пута обезбједио личке уштипке за госте.

Иако родом са Баније, ауторка овог текста истиче да је дубоко дирнута снагом и достојанством личног народа, који истражује у борби против заборавља, чувајући част, коријене и памћење. Било је то вече поезије, истине и заједничког сјећања.

НАТАША ДЕВЕТАК

ПРОМОЦИЈА КЊИГЕ ДОСИТЕЈЕВА КУЋА У ПЛАВНУ КОД КНИНА

Пјесмом о братству Кураица, у великој сали Градске општине Нови Београд, 24. октобра, представљена је књига Милорада С. Кураице *Доситејева кућа у Плавну код Книна*.

Рецензенткиња књиге, академик проф. др Радмила Тонковић истакла је да се Милорад С. Кураица у савремену историју уписује као синоним истрајног борца за истину, као патриота и родољуб који је свој рад посветио очувању културе сјећања на великане српске прошлости.

– Доситејева кућа у Плавну код Книна необична је књига, јер је писана уз максималну фактографску дисциплину. Аутор је прикупио сву релевантну документацију – од дозвола и сагласности, преко кореспонденције и трошковника, до имена 276 донатора – свједочећи о сложености и одговорном процесу обнове Доситејеве братске куће, свечано отворене 29. августа 2021. године.

Подсјетила је да се Кураица овим подухватом одужио српској културној громади Доситеју Обрадовићу, али и свом земљаку, свештенику и великомученику Петру Јагодићу Курици, вођи године Курицине буне из 1704. године, подизањем спомен-плоче

» Дејан Стојаковић, Милорад Кураица, проф. др Радмила Тонковић, Зорица Пелеш и мр Ђорђе Лазић

на његовој родној кући у Доњим Билишанима, на Петровдан 2024.

О значају књиге говорила је публицисткиња Зорица Пелеш, наглашавајући да је ријеч о дјелу које „кипти од љубави и поштовања” према Плавну и Доситеју Обрадовићу.

– У овој књизи уткана су и драгоцјена сјећања ауторових земљака и пријатеља, Кураица развија националну свијест – свијест о коријенима, али и о дужности према отаџбини.

Пријатељ Милораса С. Кураице, магистар Ђорђе Лазић говорио је о својим импресијама са путовања у Далмацију, августа 2021.

Сам аутор, мр Милорад С. Кураица, навео је да је књига посвећена његовом најбољем пријатељу Сави Маглову – Врегићу из Полаче код

Книна, с којим је студирао, а који је преминуо 1983. године.

– Књига је писана хронолошки и фактографски, пратећи читав процес санације, адаптације и стављања у функцију Доситејеве братске куће у Плавну – казао је Кураица, подсјетивши и на значај Доситејевог борава у Плавну прије 250 година.

Будући да тај јубилеј 2019. године није институционално обиљежен, Кураица је самостално организовао изложбу *Доситеј и Српско Плавно 1769–2019*, која је шест пута била представљена у Србији, а потом трајно смјештена у обновљеној Братској кући.

У наставку је говорио о сложеном процесу обнове – од утврђивања власништва Епархије дал-

матинске и добијања благослова владике Никодима, преко сагласности Министарства културе Републике Хрватске, до реализације радова. Данас Братска кућа у Плавну садржи сталну изложбено поставку са 66 паноа, савремену расвјету, озвучење, видео-надзор и статуу Доситеја Обрадовића – копију споменика са Студентског трга у Београду.

Кураица је истакао да је ријеч о најуређенијем објекту посвећеном Доситеју Обрадовићу, реализованом у складу са свим прописима, што је, како је навео, потврђено и у званичном допису митрополита Никодима.

Захвалио се бројним сарадницима, донаторима и земљацима, посебно истичући Драгана Чорока из Приједора као најве-

ћег донатора, те оне који су, чак и својим отпором, подстицали његову упорност.

Емотиван тренутак вечери било је уручење сребрњака Доситеја Обрадовића, који је израдила Народна банка Србије, ауторској некадашњој разредној старјешини и професорки хемије Милици Грубој Амановић, у знак захвалности за гест из младости који је, како је рекао, обиљежио његов живот. Сребрњак је уручен и проф. др Радмили Тонковић, као и захвалност сестри Анђи за несебичну подршку.

Глумац Дејан Стојаковић прочитао је поздравно писмо књижевнице Јованке Савић Вукановић из Подгорице, родом из Плавна, чији је поетски запис *Слиједиши њуј свој училећа* такође уврштен у књигу.

У културно-умјетничком програму наступили су појак Љуба Манасијевић, Душанка и Душан Љубичић – чувари изворног далматинског пјевања, као и пјевачка група *Од широмеће до мора*. Душанка Љубичић рецитовала је пјесму Јованке Савић Вукановић *Доситеј Обрадовић по групи њуј у Плавну*, снажан лирски апел памћењу, одговорности и вјери у ријеч као спас.

ДРАГАНА БОКУН

ПРИТИСАК И ПРИЈЕТЊЕ

СРБИ У ТУЗЛИ ЖИВЕ У СТАЛНОМ СТРАХУ

Од почетка ове године у Федерацији БиХ забиљежена су најмање 72 напада на српске повратнике, њихову имовину и православне храмове, подаци су Одбора за заштиту права Срба у ФБиХ. Последњи у низу инцидената догодио се у Тузли, гдје је свештенству Српске православне цркве упућено писмо пријетећег садржаја, које је изазвало узнемиреност међу малобројним српским становницима у овом граду.

Овај случај изазвао је оштре реакције највиших званичника Републике Српске, док из Српске православне цркве позивају на хитну и одлучну реакцију надлежних институција. Истовремено, док из Кантоналног тужилаштва Тузланског кантона увјеравају јавност да ће случај ускоро бити расвијетљен, безбједносни стручњаци упозоравају да растући исламски екстремизам представља озбиљну пријетњу не само за БиХ и регион, већ и за хришћанске заједнице широм Европе.

Посебну тежину овом случају даје чињеница да је пријетеће писмо упућено након што је прије три мјесеца Џевад Хасић опљачкао и оскрнавио Храм Успења Пресвете Богородице у Тузли. Од тада, некада широм отворена врата овог православног храма закључавају се из страха од нових вандалских упада и пријетњи. Мошти светаца, које су том приликом украдене, сада су додатно обезбијеђене и вјерницима доступне искључиво током великих црквених празника.

Иако се Хасић тренутно налази у тузланском затвору, пријетње нису престале. Прије неколико дана он је, како се сумња, упутио ново писмо свештенству и православним вјерницима у Тузли. „Свештеници са кандалом преобратићемо на ислам, а крст ћемо замијенити са мјесецем и звијездом“, наводи се, између осталог, у пријетећем писму.

Парох Друге тузланске парохије, свештеник Никола Чекетић, каже да је ријеч о директној поруци искључивости и застрашивања.

– Писмо је непријатног садржаја и карактера. У њему се јасно поручује да ми нисмо добродошли, без обзира на то што се Тузла представља као мултиетнички град отворен за све – истиче Чекетић.

Писмо је тренутно предмет вјештачења, како би се

» Свештеник Никола Чекетић

утврдило да ли га је заиста написао Џевад Хасић. У Кантоналном тужилаштву наводе да су у току графолошка вјештачења, као и ДНК анализа брисева са писма послатог из КПЗ-а у Тузли.

– Уколико се потврди да је аутор писма лице које се већ три мјесеца налази у притвору по налогу овог тужилаштва, случај ће бити брзо процесуиран. Ради се о кривичном дјелу изазивања народне, расне и вјерске мржње и нетрпељивости – изјавио је портпарол Кантоналног тужилаштва Тузланског кантона Адмир Арнаутовић.

Иако православна заједница у Тузли броји свега око 350 домаћинстава на подручју читавог Тузланског кантона, свештеник Чекетић истиче да подршка стиже од појединих институција, грађана, па и Исламске вјерске заједнице. Међутим, у Одбору за заштиту права Срба у Федерацији БиХ упозоравају да формалне осуде не мијењају реално стање на терену.

– СПЦ у Тузли је више пута нападана и пљачкана, свештеници су вербално нападани, а у ширем тузланском крају, посебно на Озрену, људима се скривају и ломе гробља. То се годинама не рјешава, не процесуира и не долази до тужилаштва. У таквим условима, прави хероји су свештеници СПЦ у тузланском крају – каже предсједник Одбора Ђорђе Радановић.

На опасност континуираног насиља упозорио је и митрополит зворничко-тузлански Фотије, позивајући на хитну и одлучну реакцију свих надлежних органа. У саопштењу Епархије наведено је да ова пријетња није изоловани инцидент, већ дио дуготрајног процеса притисака и напада на православну заједницу у Федерацији БиХ.

Малобројни Срби у Тузли, из страха од последица, углавном не желе јавно да говоре о овим догађајима.

ПТРС

СИСАК – МЈЕСТО ГДЈЕ ЈЕ УБИЈАНА СРПСКА НЕЈАЧ, А ИСТИНА И ДАНАС СМЕТА

У суботу, 4. октобра, у сисачком Парку Диане Будисављевић, одржан је скуп сјећања на српску ратну сирочад страдалу 1942. године у усташком логору за дјецу у Сиску. Комеморацију је организовало Српско народно вијеће, као чин памћења, али и отпора историјском ревизионизму који већ деценијама покушава да овај злочин гурне у заборав.

Под лажним називом *Прихвати-лишће за дјецу избјеглица*, усташке власти су у љето 1942. године у Сисак довеле више од двије хиљаде српске дјеце с Козаре и из поткозарских села, отете од родитеља који су убијени или одведени у логоре. Дјеца су дово-

жена у сточним вагонима, држана у нехуманим условима и препуштена болестима и глади. Само током августа умрло је више од 515, а укупно је живот изгубило преко 1.150 дјеце.

Говорећи на скупу, предсједник Српског народног вијећа Борис Милошевић подсетио је да је у Сисак, након козарске офанзиве, доведено више од двије хиљаде српске дјеце, отете од родитеља који су убијени или одведени у логоре и на присилни рад.

На скупу су говорила и жива свједочанства. Невенка Кончар, која је као дијете преживјела логор, подсетила је да је управо у Сиску сахрањена њена сестра. Миле Вукмировић,

преживјели логораш Јасеновца, подијелио је потресну породичну причу о дјети отетој с Козаре, раздвојеној заувјек.

Упркос јасним чињеницама и свједочењима, логор за дјецу у Сиску и данас се негира. Али истина има имена, има гробове и има преживјеле – и не може се избрисати.

Православни помен за Свету дјецу мученике служио је сисачки парох Немања Ђурић, поручивши да је сјећање на пострадалу српску дјецу не само вјерска, већ и морална обавеза народа.

Скуп је завршен полагањем бијелих ружа и дјечјом пјесмом – симболом невиног прекинутог дјетињства.

ФОТО: САНДРО ЛЕНДЛЕП/SPV.NR

КОМШИЈЕ КАО ЦЕЛАТИ: СЈЕЋАЊЕ НА ЧЛАНОВЕ ПОРОДИЦЕ РОКНИЋ УБИЈЕНЕ У КАРЛОВЦУ

У кућу Србина Марка Рокнића у карловачком предграђу Сајавац у недјељу, 5. октобра 1991. године за вријеме ручка на коме су поред Марка, његове супруге Бранке и дјеце Данијеле и Ненада биле и њихове рођакиње Драгица Нинковић и Ана Гојак, упала је група припадника хрватских оружаних снага – ЗНГ-а које је предводио Рокнићев први комшија Жељко Гојак у униформи припадника хрватске Специјалне полиције. Униформисани Хрвати су тада убили Марка Рокнића (40), његову 14-годишњу кћерку Данијелу и Маркову сестру Драгицу Нинковић.

– Тог послеподнева зачули смо рафалну паљбу, након чега се чуло како неко разваљује врата од капије и убија нашег пса, неколико тренутака касније на кућу је бачена ручна бомба од које су попуцала сва стакла. Марко и син Ненад сакрили су се на таван куће, док смо ми жене остале доле у приземљу, мислећи да нам нико неће наудити. У кућу упадају четворица наоружаних мушкараца у униформама ЗНГ-а које су предводили комшије Жељко и његов брат Марјан Гојак. Упавши у кућу Жељко Гојак је пуцао у главу завои Драгици Нинковић. Преклињала сам их да поштеде ћерку Данијелу која се била сакрила испод стола. Међутим,

и на њу је пуцао Жељко Гојак и тешко је ранио у леђа. Чувши пуцању супруг Марко је сишао у приземље куће и чим су га спазили убили су га на степеницама. Ђерку Данијелу сам држала у крилу и покушавала да јој помогнем. Молила сам комшије Жељка и Марјана да позову хитну помоћ јер је Данијела још давала знаке живота, али они то нису учинили. Син Ненад је преживио јер је био сакривен на тавану, а мене су поштедјели након што је Жељко Гојак осталима рекао „не њу, нека гледа, нека пати“ – свједочила је Бранка Рокнић у Специјалном суду за ратне злочине у Београду.

Четрнаестогодишња Данијела је била тешко рањена и мајка Бранка је преклињала комшије да је одвезу до карловачке болнице или да позову хитну помоћ. Умјесто помоћи мајка је добила монструозан одговор да треба да пати „зато што се Хрватица удала за Србина“.

Данијела је водила дневник у којем је тих дана када се рат приближавао Карловцу написала да је јако уплашена, а 4. октобра 1991, вече прије убиства, је записала: „Вољела бих да сам се родила у неко друго вријеме и на неком другом мјесту. Пред очима су ми само мртвачке главе.“

Неколико дана после злочина

тијела убијених су пронашли припадници ЈНА који су их сахранили на гробљу у српском селу Поповић Брдо.

Син Ненад, тада 16-годишњак, послије више дана сакривања успио је да дође до неколико километара удаљене касарне ЈНА у Каменском.

Саво Штрбац из Документационо-информативног центра *Веритас* из Београда наводи да је у Хрватској било више сличних случајева у којима су Хрвати убијали читаве породице настале из мјешовитих бракова. Један од њих је убиство четворочлане породице Олујић у Црни код Винковаца у фебруару 1992. године.

Двије деценије послије овог злочина и убиства породице Рокнић у Хрватској је покренут судски поступак на којем је на девет година затвора осуђен припадник Специјалне хрватске полиције Жељко Гојак. Осталим учесницима и саучесницима у злочину још није суђено, иако је њихов идентитет углавном познат?

Иако се овај масакр десило више мјесеци раније, убиство породице Рокнић данас се описује „као карловачки случај породице Зеџ“. Нажалост, скоро сваки град у Хрватској има „случај породице Зеџ“ у којем су страдале српске породице са дјецом???

С. ДАНЧУО

7. КАЛИНОВАЧКО СИЈЕЛО У БЕОГРАДУ

Срцем уз генерала Младића и родни крај

У препознатљивом духу заједништва и завичајне топлине, у београдском ресторану *Мајдан* у суботу, 18. октобра 2025. године, одржано је традиционално седмо сијело Калиновчана, које је окупило готово двјеста људи из свих крајева Србије и Републике Српске.

Вече је започело молитвом и благословом проте Милорада Остојића — свештеника који је у годинама највећих искушења служио у Калиновику, гдје је 1969. године започео службу.

Прота је подсетио присутне да „нам треба саборност, љубав и слога у срцима нашим, да дијелимо љубав овдје и кад дођемо кући својим комшијама и свима”.

Гости су поздравили домаћина сијела и председника Завичајног удружења Калиновчана у Београду, пуковника и пилота у пензији Спасоја Ђога — некадашњег пилота ЈНА и ВРС из 1995. године, који је, симболично речено, „ногом нагазио” француски бомбардер *Мираж 2000*, оборен приликом отпора НАТО агресији на Републику Српску. Његово име с поносом се повезује са храброшћу и посвећеношћу, како у служби отаџбини, тако и у очувању завичајне традиције.

ТЕЛЕГРАМ ПОДРШКЕ

Чланови Организационог одбора упутили су телеграм подршке генералу Младићу у коме се између осталог каже: „Драги наш команданте и брате, овдје смо сви, али као и на претходним сијелима, највише нам недостаје ти. У свом родном Калиновику, у Републици Српској, у Србији и дијаспори, прерастао си у легенду и хероја. О теби се, на славама, сијелима и разним другим скуповима, као и вечерас, пјевају пјесме, а ми, учесници сијела, сви Калиновчани и сви Срби, ма гдје да живе, поносни смо што те имамо.”

» Читање телеграма генералу није могло проћи без гардијске заставе

— Какви смо, такви смо — ни већег простора, ни мање становника, али нит’ више добријех, нит’ познатијих људи. Да Калиновик српству ништа није подарио осим генерала Младића и неумрлог пјесника Рајка Петрова Нога, не би било мало — поручио је Ђога.

Скуп је, у име локалне заједнице, поздравио председник Скупштине општине Калиновик Драган Ждрале, који је позвао окупљене да никада не забораве завичај и да, кад год им прилике дозволе, посјете свој родни крај.

— Калиновик не чине само они који у њему живе, већ и сви они који га носе у срцу!

Скуп је поздравио и Миодраг Линта, председник Савеза Срба из региона и народни посланик у Народној скупштини Србије, који је нагласио да је у изазовним временима потребно више слоге, јединства и међусобног разумевања, те да се сви проблеми требају рјешавати разговором и дијалогом, а не подјелама и тешким ријечима, јер, како је истакао, „непријатеља имамо довољно и у региону и у свијету”.

Окупљене је поздравио и народни посланик Милимир Вујадиновић.

Током вечери скупу се придружио и начелник општине Калиновик Радомир Сладоје, који је позвао присутне да се одазову предстојећим пријевременим изборима за председника Републике Српске, који ће се одржати 23. новембра.

» Заједничка пјесма и поздрави уз гусле

Посебан тренутак вечери обилежио је Бојан Боровчанин, који је својим стихом послао поруку генералу Ратку Младићу.

Потом је, у духу старих времена, официр ВРС Радосав Бањанин одржао надахнуту здравицу, позивајући благослов на народ, завичај и вјеру.

Бањанин је потом позвао ратне ветеране да развију барјак Прве гардијске моторизоване бригаде како би био прочитан и телеграм подршке упућен генералу Младићу.

У културно-умјетничком дијелу програма наступио је КУД *Корени* из Београда.

Сијело су пјесмом обојиле мушка пјевачка група *Зајорани* из Калиновика и женска група *Наш осмех* из Сечња и Лазарева, чије су изведбе изазвале бурне аплаузе.

Посебну енергију програму дао је надахнути гуслар Васо Драшковић из Бањалуке.

За добру атмосферу у забав-

ном дијелу програма побринуо се Лазар Бенд, а микрофона се дохватио и увијек добро расположени Душан Драшковић.

Водитељка програма, Јелена Лакић, својом топлином и духом унијела је свечану, али и праву породичну атмосферу.

Традиционална томбола на крају вечери донијела је додатну радост и насмијана лица најсрећнијих.

Сијелу су, уз велики број Калиновчана и пријатеља Калиновика, присуствовали и генерал Митар Ковач, родом из Улога, као и представници херцеговачких удружења из Суботице, Вршца и београдских удружења Требињаца, Невесињаца и Гачана.

Вече је завршено заједничким пјевањем и поздравом, уз обећање да ће се наредне године поново окупити — јер, како су многи истакли, „Калиновик није само мјесто на карти, већ осјећај који се носи у срцу”. **ТРИФКО ЂОРОВИЋ**

ЈУБИЛАРНО 35. ВЕЧЕ ГУСАЛА И ЕПСКЕ ПОЕЗИЈЕ У КОВИНУ

У Центру за културу у Ковину, у организацији Удружења *Прекодринских Срба*, 11. октобра 2025. године одржано је 35. вече гусала и епске поезије. Овогодишње окупљање имало је посебну тежину јер је ријеч о јубиларном издању манифестације, која већ три и по деценије непрекидно чува и преноси дух народне епике.

Оно што ову манифестацију чини посебном јесте чињеница да је свих тридесет пет година домаћин и организатор један исти човјек — неуморни и посвећени Благоје Богдановић, који је, како кажу његови пријатељи, „гуслама и пјесмом премостио све границе које су историја и политика покушале да нацртају”.

Његова истрајност и преданост учиниле су да овај сабор постане симбол културне упорности прекодринских Срба у јужном Банату — догађај који из године у годину потврђује да народна пјесма и даље има своје мјесто и публику.

— И кад се буквално није имало — било је толико да се скуп одржи, да се енергија гусала и епске поезије усели у душе и срца народна. Ни ово садашње вријеме није много боље. И даље се прича о рату који је, не нашом вољом или кривицом, веома близу нама — казао је Богдановић.

Вече је отворено интонирањем химне Републике Србије *Боже царве*, коју је на-

» Благоје Богдановић (скроз десно) са учесницима програма

дахнуто отпјевао Сандин Ковачић, солиста хора духовне музике *Искон* из Ковина.

Програм је водио познати новинар и књижевник Никола Љубоја, који је својим гласом, достојанственим и топлим, спојио прошлост и садашњост, вјеру и сјећање. Подсетио је публику на вјековну трајност српског епског наратива — од Дукље и Зете, преко старе Црне Горе, до Косова и Метохије, као темеља српског идентитета.

Низали су се потом стихови и гусларске приче — о Косову, о Раваници, о Чегру, о Милуну, о Београду.

Гуслари различитих генерација Зоран Насковић, Славко Алексић и др Слободан Томић својим наступима оживјели су славне тренутке националне историје, али и опомене, страдања и моралне дилеме које су обиљежиле сва српска покољења.

Посебну пажњу изазвала је изведба пјесме *Милунка*, коју је написао управо водитељ вечери Никола Љубоја, а аранжирао Ненад Петковић. У интерпретацији Сандина Ковачића, ова пјесма посвећена Милунки Савић — најодликованијој жени

ПРИЈАТЕЉИ ГУСАЛА

Организатори су изразили захвалност свима који су помогли одржавање овогодишње вечери гусала и епске поезије. Подршку су пружили: Општина Ковин, Центар за културу Ковин, Конекс Београд, ПЕ Контролс Ковин, Керамика Чичић Ковин, Адвокатска канцеларија Андрејић Ковин и Ауто центар Ненадић Ковин.

ратници Првог свјетског рата — постала је ода свим српским хероинама.

Један од најдирљивијих тренутака вечери био је наступ најмлађег гуслара Радуга Обрадовића, који је уз гусле извео пјесму о боју на Косову. Крај програма био је резервисан за гусларе млађе генерације — брата и сестру, Анђелу и Миодрага Спремо, ученике Школе гусала *Вукојице Сандића*.

Међу гостима су били и замјеник председника Општине Ковин Ратко Бусуревић, проф. Небојша Миловановић, као и представници сродних удружења из Београда, Вршца и Смедерева, уз бројне љубитеље гусала, епске поезије и српске историје, који су својим присуством дали свечани тон овом културном догађају.

ТРИФКО ЂОРОВИЋ

ЗАХВАЛНИЦЕ И ПРИЗНАЊА

Председник Управног одбора Културне заједнице Крајине Слађан Пејић захвалио се институцијама и партнерима који годинама подржавају рад ове заједнице, међу којима су Завод за здравствену заштиту радника Жељезнице Србије, Комесаријат за избјеглице и миграције, Министарство за бригу о породици и демографију, општина Чукарица и Културни центар Чукарица. Том приликом уручене су плакете примаријусу др Влади Батножићу и уредници програма КЦ Чукарица Милени Митровић.

Захвалност је упућена и Заједничком вијећу општина Вуковар, као и представницима општине Окучани и водитељки програма Драгани Вујасиновић. У име Заједничког вијећа општина Вуковар присутнима се обратио Дејан Дракулић, нагласивши значај очувања језика, писма и културе Срба у Источној Славонији, Барањи и Западном Срему, те похваливши напоре Културне заједнице Крајине у очувању идентитета крајишких Срба.

Културна заједница Крајине прославила крсну славу Михољдан на Чукарици

Културна заједница Крајине прославила је своју крсну славу — Преподобног Киријака Одшелника (Михољдан) свечаним програмом *Пјесмом и поезијом кроз Чукарицу*, који је одржан у Културном центру Чукарица.

Свечаност је отпочела интонирањем химне *Боже правде*, у извођењу оперске пјевачице Тање Андрић, док је Вида Зеџ, солисткиња Културне заједнице Крајине, извела незваничну химну Крајине — пјесму *Ој, Крајино*.

Након богатог културно-умјетничког програма, за госте и званице организована је свечана вечера у сали Парохијског дома при Храму Светог Ђорђа, гдје се за пријатну атмосферу побринуо оркестар КУД-а Милан Етић.

Организатори су са посебним уважавањем поздравили бројне угледне госте из

културног, научног и јавног живота, међу којима су били професори др Слободан Реметић, др Свето Танасић, др Велимир Ђеримовић и др Димитрије Големовић, старјешинство Храма Светог Великогученика Георгија на челу са протојерејем Драганом Видовићем, представници општине Окучани, Заједничког вијећа општина Вуковар, Комесаријата за избјеглице и миграције, Министарства за бригу о породици и демографију, општине Чукарица, као и бројни други пријатељи и сарадници Културне заједнице Крајине.

Присутнима се обратио почасни председник Културне заједнице Крајине, примаријус др Владо Батножић, који је најприје пожелио председнику КЗК Жељку Рабљеновићу успешан опоравак након хируршке интервенције.

Он је подсетио да Културна заједница

Крајине већ 14 година окупља људе око исте идеје — очувања српске културе, обичаја и духовног идентитета Крајишника.

— Као што се човјек и народ могу упоредити са дрветом које, ако се негује, расте и траје, тако и народ који чува своју културу опстаје. Зато заједно, са другим завичајним удружењима, негујемо српску културну баштину — истакао је Батножић.

Поред домаћина, у програму су наступили КУД Милан Етић из Брезичана код Приједора, пјевачка група Трамошањке, КУД-а Младосић из Бача, пјевачка група Пећи у срицу, КУД Банија из Пригревице и Хор Краљица Марија из Београда, под диригентском палицом Иванке Стојков.

Своје стихове говориле су пјесникиње Љубица Стојановић и Славица Срдић, чланице КЗК, као и Добрица Рибич из пјевачке групе Пећи у срицу. Посебно одушевље-

ње публике изазвао је заједнички наступ Хора Краљица Марија и тамбурашког оркестра КУД-а Милан Етић.

Од свог оснивања, Културна заједница Крајине има значајну улогу у очувању идентитета и традиције крајишких Срба. Кроз бројне манифестације, концерте и културне програме, она повезује расељене Крајишнике и преноси духовно и културно наслеђе на млађе генерације, чувајући тако културно памћење и осјећај заједништва.

ДРАГАНА БОКУН

» ОВАЈ МЕДИЈСКИ САДРЖАЈ СУФИНАНСИРАН ЈЕ ОД СТРАНЕ ГРАДСКЕ ОПШТИНЕ ЧУКАРИЦА

Ставови изнјети у подржаном медијском пројекту нужно не изражавају ставове органа који је додијелио средства

ЗУГ Ђиро Личка Калдрма — Дрвар прославио Покров Пресвете Богородице

Завичајно удружење грађана Ђиро Личка Калдрма — Дрвар прославило је 14. октобра 2025. године своју крсну славу — Покров Пресвете Богородице. Прослава је започела молитвеним поменом за све погинуле и нестале Крајишнике, као и освештањем славског колача у Храму Светих Ђирила и Методија у Бусијама. Кум овогодишње славе била је државна секретарка у Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања Сања Лакић.

Председник ЗУГ Ђиро Личка Калдрма — Дрвар Жељко Бурсаћ истакао је да је највећа несрећа заборавити сопствене коријене и претке, нагласивши значај сабирања људи са простора тремеђе Босне, Лице и Далмације.

— Ми смо најодговорнији ако дозволимо да се завичај и традиција забораве. Хвала свима који присуством показују да нам је стало до онога што јесмо — поручио је Бурсаћ, поздравивши посебно првог кума Удружења Томислава Бокана и представнике општине Земун.

У име Удружења бораца Кордуна, Ђуро Шкалац уручио је Жељку Бурсаћу захвалницу за изузетан допринос његовању традиција народноослободилачких ратова 1941–1945. и одбрамбених ратова 1990–1999, као и за залагање у борби за истину о страдању српског народа.

Присутнима се обратила и књижевница Милка Кајганић, која живи и ради у Швај-

» Далеко од завичаја, али под истим крсним именом — слава живи гдје се народ сабира

царској. Ауторка је 18 књига и два филмска сценарија, од којих су многи посвећени страдању српског народа у Лици, Банији, Кордуну и на Козари током Другог свјетског рата. Њен документарно-играни филм о страдању српске дјеце у нацистичким логорима у Норвешкој награђен је на међународним фестивалима у Стокхолму и Перасту, а филм *33 анђела* погледало је, како тврди Кајганићева, више од 70 милиона људи широм свијета.

Бурсаћ је овом приликом Кајганићевој

уручио књигу *Путовање у прошлост српског народа*.

Скуп је благословио свештеник Милован Дерета, уз саслужење протојереја Дарка Кончаревића и јереја Немање Теофиловића.

— Нека је благословен празник Покрова Пресвете Богородице и нека вас она закрили и сабира из године у годину — поручио је отац Милован.

Гостима су уручени пригодни поклони, међу којима су били представници општине Земун, *Српској кола*, више завичајних и

културних удружења, као и појединци који су дали значајан допринос раду удружења.

Председник Покрета Дрина–Динара–Дунав Томислав Бокан истакао је да је саборност темељ опстанка народа, подсетивши на поруку да се у добру не понесемо, а у злу не понизимо. Сличне поруке упутили су и представници више завичајних удружења Ненад Абрамовић (Удружење Завичај), Миодраг Жарковић (Славонија у срицу) и Жељко Рашуо (Завичајни клуб Личана Срб) нагласивши значај преношења традиције на млађа покољења.

Председник Удружења грађана Бусије Јован Вученовић подсетио је да Ђиро Личка Калдрма — Дрвар дјелује без сопствених просторија, али да, захваљујући ентузијазму својих чланова, успјешно чува крајишки идентитет, културу и обичаје. Посебно је истакао бројне наступе групе у земљи и иностранству, као и награде освојене на међународним фестивалима.

Поред домаћина, у културно-умјетничком програму учествовали су и чланови групе *Од ширме до мора*, коју води Љубе Драганић, као и Нешо Вукас и Зоран Пећанац, који су допринијели свечаној и саборној атмосфери прославе.

Покров Пресвете Богородице је иначе парохијска слава града Книна и села Личка Калдрма, Лички Тишковац, Торбички Ваган, Шевина Пољана и Завлака. ДРАГАНА БОКУН

Четврто завичајно вече Савеза крајишких удружења у Вили Москва

У Новом Саду је 17. октобра 2025. године одржано четврто Завичајно вече Савеза крајишких удружења у Вили Москва. Ова манифестација представља завршни догађај и сумирање свих активности у претходном периоду. У свечаној, пријатељској атмосфери окупило се више од 50 завичајних удружења и патриотских организација, као и представника републичких, покрајинских и градских институција, културног и привредног живота. Циљ окупљања је био размјена искуства, представљање резултата рада и потврда заједничке посвећености очувању културног идентитета и традиције Крајине.

Програм вечери започео је извођењем химни Републике Србије и Републике Српске у интерпретацији етнопојца хаџи Николе Мијовића. Након тога услједила су обраћања домаћина и гостију, у којима је истакнут значај солидарности и сарадње међу крајишким удружењима, као и реализовани пројекти који доприносе очувању обичаја, језика и културног наслеђа крајишког народа.

Предсједница Савеза Ранка Срдић Милић поздравила је све присутне.

– Срећна сам што вас видим, драге и миле очи. Опстали смо и ширимо се јер смо се профилисали и имамо став. Поздрављам најстаријег члана, као и све који су доприносили очувању приче о Србима из Босне и Херцеговине. Можда нема увијек

» Далибор Црномарковић, Предраг Димић, Огњен Бјелић, игуман манастир Карно Лука Бабић, Душко Ђутило, Ранка Срдић Милић, Милош Лекић, Соња Максимовић, чучи Радомир Лукач

новца, али има душе, карактера и добрих људи, што је најважније. Срећна сам што нас овдје има са свих српских простора, из Републике Српске и Србије.

Члан Градског вијећа за управу и прописе Новог Сада Милован Амићић поздравио је све у име градоначелника.

– Нема већег богатства од сабраних душа под истом тробојком, које знају ко су, шта бране и одакле су кренули. Данас свједочимо том заједништву, братској љубави и вјери у једну јединствену српску судбину. Хвала Савезу што његује част, истину,

сјећање и саборност, и што Нови Сад има част да буде домаћин оваквог скупа.

Један од оснивача Савеза и управитељ Фондације Завичајности Душко Ђутило нагласио је значај очувања завичаја и традиције.

– Вечерас нас је сабрала љубав према коријенима и мајци Србији. Савез је основан да чувамо своју традицију, обичаје и културу, али и да младим нараштајима пренесемо све оно што наш народ посједује. Поред културних активности, бавимо се хуманитарним радом и очувањем ћирилице.

Савјетник предсједника Републике Српске Немања Давидовић поздравио је скуп и пожелио да се следеће године прослави јубилеј Савеза – десет година од оснивања.

Скуп је благословио отац Синиша Хрвачевић.

– Скупљамо се да обновимо наше зајете, да се сјетимо ко смо, шта смо и одакле смо. Чувајмо оно што је свето – нашу мајку цркву, традицију и културу.

У културно-умјетничком дијелу програма учествовали су народни гуслар Витомир Вулин, двојац шаргије Жубар Врбање, сестре Јана и Елена Црномарковић, а здравицу је одржао здравичар Раде Бањанин из Бањалуке.

Савез крајишких удружења основан је 2016. године и окупља 26 чланица. Његови програмски садржаји обухватају четири годишње манифестације: обиљежавање Дана и славе Републике Српске 9. јануара, додјелу књижевне награде *Ненадићев рунолист* 7. марта у част прерано преминулог поете Милана Ненадића, обиљежавање Дана страдања Срба из западнокрајишких општина 13. септембра и јесењу манифестацију *Крајишници у ријечи и слици*, која се увијек организује у склопу вечери Савеза и пријатеља. Током године одржавају се и хуманитарни скупови, промоције књига, ликовне изложбе и филмски програми.

ДРАГАНА ШИПОВАЦ

» СТОЈЕ: Ђуро Туропољац, Даница Богдановић, Вида Гаћеша, Војислав Бабић, Евица Шапић СЈЕДЕ: Мирјана Петровић, Нада Злонога, Босилка Зељковић

ТОМБОЛА

Наградни фонд за томболу су обезбједили Евица Шапић, Никол Промет (Земун), Тихана Туропољац (Сремска Митровица), Милан Муждек, Новица Марковић (Нови Сад), Станко Еремија Ђана (Бусије), Жика Јакшић, КЗС Шамарица (Земун), породица Туропољац, Живка Муждек, Млађа Туропољац (Сремска Митровица), Гроздана, Столарска радња Богдан Лагани (Шангај, Батајница).

ВЕЧЕ КРАЈИШНИКА У БУСИЈАМА

Уресторану Баница на Бусијама (Земун) 18. октобра 2025. године одржано је још једно незаборавно вече Крајишника и пријатеља под слоганом *Родни крају у срцу те носим*, које је окупило бројне потомке и пријатеље овог краја. У веселој атмосфери, уз традиционалну музику, пјесму и игру, оживјеле су успомене на завичај и обичаје који се с поносом чувају и преносе на млађе генерације.

Организатор вечери је Културна заједница Срба Шамарица из Земун на челу са неуморном Даницом Даном Богдановић која је са својим сарадницима уложила велики труд да све протекне у најбољем реду. Њена жеља, како је истакла, била је да се Крајишници окупе, друже и подсјете крајева из којих потичу.

– Нека вам ово вече буде испуњено осмијехом, пријатељством и добром вољом. Нека пјесма повеже генерације, а срце свима вама заигра од поноса што смо заједно, а ви то знате и како треба. Завршићу добродошлицу свима вама стиховима наше Саве Путник која нам је поклонила своју пјесму „Ој, Баницо боље да те није, без Кордуна, Лике, Далмације и Славоније”, а ја бих додала и Србије – поручила је Богдановићева након што су додијелене све награде срећним добитницима.

Током вечери чуле су се познате завичајне пјесме, заиграло се након првих тактова музике, и подијум је био пун до самог краја овог дружења. Смијех, пјесма и радост трајали су до касно у ноћ, што је најбољи доказ да љубав према завичају и земљацима не блиједи без обзира на вријеме и даљину.

Даница Богдановић поздравила је чланове Вијећа ГО Земун Вукашина Бојовића, Симону Вукчевић и Душицу Челар, представника Савеза Срба из региона Милана Гомирца, новинарку *Српској кола* Драгану Бокун и сниматеља Милана Јовановића, који је цијело вече забиљежио својом камером.

Да атмосфера буде посебна и весела велику улогу су имали и сестра и брат, Вања и Ђорђе Туропољац, који су ове вечери испунили многе музичке жеље и разгалили многа срца својом пјесмом. У музичком дијелу вечери наступили су Ђорђе Мачак и *Еиценцшар бенд*.

ДРАГАНА БОКУН

Крајишко вече у Зрењанину

Уресторану Грмеч у Зрењанину, 18. октобра 2025. године, у организацији Удружења српско-руског братства *Пейтроград*, одржано је Четврто завичајно вече, традиционално окупљање које је и ове године сабрало бројне Крајишнике са обје стране Дрине.

Свечаност су посебно обиљежили најмлађи чланови КУД-а *Ђерђев*, који су сплетом народних игара подсјетили да се култура и обичаји најсигурније чувају кроз нове нараштаје. Програм је започео химном *Нема раја без родног краја*, чиме је већ у првим тренуцима наглашен завичајни и саборни карактер вечери.

Присутнима се обратио предсједник братства Миле Кошутитић, истакавши да Завичајно вече превазила-

зи оквире културне манифестације и представља живу везу са прецима и крајевима из којих се потиче, као и трајну спону међу људима, без обзира на мјесто у којем данас живе.

Наставак вечери протекао је у знаку крајишке пјесме и дружења, уз емоције и сјећања која су оживјела села, сокаке и успомене завичаја. У музичком дијелу програма наступили су Миле Делија, Синиша Анђелковић, Јадранка Поповић и Дејан Буквић.

Организатори су изразили захвалност свим гостима и пријатељима који су својим присуством и подршком допринијели да ова манифестација и даље расте и траје, уз жељу да наредна окупљања буду још садржајнија и свечанија.

ДРАГАНА БОКУН

БАНИЈСКО ПЛЕТЕНО КОЛО ОКУПИЛО КРАЈИШНИКЕ

Удружење Банијаца, пријатеља и потомака организовали су 7. Банијско плетено коло 25. октобра 2025. године у Центру за културу Влада Дивљан. Ова манифестација има задатак да окупла крајишки народ у пјесми и веселу, а организована је под покровитељством Комесаријата за избјеглице и миграције који је финансијски подржао ову манифестацију.

Како је Далибор Јелић рекао, у најави програма, не прође ниједан дан, а да се не сјете Баније, и увијек са поносом истичу да су Банијци.

Заједно са Јелићем програм је водила шармантна Мира Јанузовић.

Банијско плетено коло представља живи мост између прошлости и садашњости – чува континуитет српске културе са простора Баније и показује да традиција није заборављена. Такве манифестације имају и образовну и васпитну улогу, јер подсјећају на вриједности као што су заједништво, поштовање предака и љубав према завичају.

Банија је била и ове вечери са њима, у госте су им дошла културно-умјетничка друштва Провсјетше из Сиска, Петриње, Костајнице и Двора.

Наступили су још женска пјевачка група Славонија у срцу,

» Организатори су свим учесницима и пријатељима удружења додјелили захвалнице.

МПП Ејно Банијци из Београда, КУД Бирило и Мейодије из Бусија (умјетнички руководиоци Снежана Тишма), КУД Рагосић Београд (умјетнички директор Пуниша Тодоровић и председник Иван Вељковић), ЖПГ Повјесмо.

Наступили су и домаћини Удружење Банијаца са неколико пјесама. Женска пјевачка група је отворила програм са неформалном химном Крајишника Ој, Крајино жалосна и тужна, а затворили програм сви заједно, скечом Лијо, лијо, па долијо који је насмијао све присутне.

Председник Удружења Банијаца Мирослав Ковјанић је рекао да ако наставе да његују културу, традицију и обичаје Крајина ће опстати и никада неће бити заборављена.

– Све ово желимо да пренесемо

на наше млађе генерације, а исто тако да оживимо наш родни крај и сјећање откуда смо потјерани. Ово је уједно и порука нашим у Крајини да нису и неће никада бити заборављени. Посебно ми је драго што су са нама вечерас наши пријатељи и рођаци са Баније – рекао је Ковјанић и 7. Банијско коло прогласио отвореним.

Гости из дијаспоре били су писци Милка Кајганић, Бранко Миљевић и Николај Мишчевић.

Бранко Миљевић је поријеклом Банијац и дошао је из Канаде.

– Велико ми је задовољство што сам овдје са вама и веома сте ме дирнули за срце. Ја сам Глињанин, који је са четрнаест година отишао у Канаду. Већ 55 година живим у Канади, али на срцу

и души носим много тога што је мој народ преживио и зато сам почео да пишем. Писати је врло лако када те нешто боли и када ти је на срцу, а мој народ је јак и велик и зато сам постао писац. Посебно сам срећан када видим да чувате нашу традицију, ови мало старији, али и ова дјечица.

Николај Мишчевић прочитао је поглавље књиге Крајина у души коју је написао заједно са Бранком Миљевићем.

Милка Кајганић такође је говорила о свом раду и новој књизи коју је промовисала у Београду Терет њокрши у Глини.

Организатори су се захвалили институцијама, појединцима и удружењима који су током претходних година подржавали и помагали рад Удружења: мини-

старка Милица Ђурђевић Стаменковски, директор Фонда за избјегла и расељена лица Александар Ђедовац, замјеник Покрајинског секретаријата за културу Јелена Добровић Бојановић, из кабинета председника Србије Жана Стојановић, државни секретар Сања Лакић Весић, народни посланик Миодраг Линта, председница ГО Палилула Ивана Медић, комесарка Наташа Станисављевић, директорка Центра за културу Влада Дивљан Вања Вулетић, координатор организације програма Слободан Перић, председник Славоније у срцу Миодраг Жарковић и председник Удружења Кордунаша, потомака и пријатеља Кордуна Петар Шаула.

Организатори су свим учесницима додјелили захвалнице, као и тону Слободану Перићу, Борки Стефановић и Николи Ђурићу уреднику портала Банија онлајн, као и најмлађем Банијцу подршци Удружења Банијаца Марку Јелићу.

ДРАГАНА БОКУН

» ОВАЈ МЕДИЈСКИ САДРЖАЈ СУФИНАНСИРАН ЈЕ ОД СТРАНЕ ГРАДА ПОЗНИЦЕ

Ставови изнјети у подржаном медијском пројекту нужно не изражавају ставове органа који је додјелио средства

СЛАВА КОРДУНАША У АМЕРИЦИ – ВЛАЈНИЋИ ДОМАЋИНИ 10. ПУТ

Мала, али сложна заједница Кордунаша из Чикага, Индијане и Милвокија обиљежила је у недељу, 26. октобра 2025. године, Свету Петку као своју славу. Домаћини, породица Петра и Анке Влајнић, чије је поријекло из Сјеничака, угостили су више од 150 Кордунаша и њихових пријатеља. Владика Костајнички Серафим, викарни епископ новогрчаничке и средњозападно-америчке епархије, освештао је славски колач и благословио славску трпезу. Славље је одржано у свечаној сали српског Храма Светог Василија Острошког после недељне литургије, коју је уз владу службу старјешина храма Милош Живковић.

Слављу је присуствовао и пензионисани свештеник Ђуро Крошњар, дугогодишњи старјешина овог храма. И он је поријеклом с Кордуна, рођен у селу Чемерница. Уз породицу Влајнић прије 14 година био је иницијатор овог чикашког окупљања Кордунаша и њихових пријатеља. Жеља им је била да се укључе у обнову српских храмова на Кордуну, које је у то вријеме била покренута у неколико села, и да је финансијски помогну.

Током ових година прикупљено је више од 100 хиљада долара, а резултати су видљиви у обновљеним српским храмовима на Кордуну – најви-

ше у Сјеничаку, али дијелом и у Утињи, Горњем Будачком и Чемерници, а надају се ускоро и у Бовићу. И много више од тога. Кордунаши из Чикага финансирани су израду спомен-плоче Сави Мркаљу у његовом родном селу Сјеничаку, рад академског вајара Љубише Манчића, која је постављена на Храм Свете Петке. Такође су помагали снимање документарног филма Кордун – земља без људи, куповину кордунашких народних ношњи за фолклорне групе, али и талентовану и сиромашну дјецу. У току је подршка активностима на подизању Спомен-куће Сави Мркаљу у Сјеничаку.

Протојереју-ставрофору Ђури Крошњару за све учињено на материјалној и духовној обнови Кордуна уручена је писана захвалност епископа горњокарловачког Герасима. Свештеник Крошњар од школских

дана, па све до данас учествује у обнови храмова. Као божјег, док је боравио на Кордуну, учествовао је у радовима на обнови српског храма у Доњем Будачком и у другим мјестима.

На овим слављима у Чикагу редовно присуствује и најстарија Кордунашица у Чикагу, Милица Вукелић Цимеша (96), рођена у Примишљу. У 14 година, откако се Кордунаши окупљају у Чикагу да би прославили славу Свету Петку, десет пута су домаћини били Сјеничарци Петар и Анка Влајнић. Традиционално, на „кордунашком ручку“ превађавају домаћа јела која су се не тако давно спремала на Кордуну.

Сљедеће године домаћини ће бити Владо и Вера Бјелопетровић, који су симболично преузели од Влајнића и дио славске погаче. Породица Бјелопетровић је поријеклом из Примишља.

С. ДАНЧУО

Сусрет бивших логораша – протјераних Срба из Славоније и Подравине у Инђији

У Инђији, у ресторану Maria Partel, 25. октобра одржано је традиционално окупљање групе бивших логораша – протјераних Срба из Славоније и Подравине, који су у јуну 1995. године присилно мобилисани у Србији и упућени на подручје Лике под контролом Српске војске Крајине. Ово окупљање, које траје већ деценијама, посвећено је подсјећању на 87 дана проведених у заробљеништву и на дан када су, након тешког периода, коначно размијењени.

Њихова јединица била је у повлачењу након агресије хрватске војске и полиције у операцији Олуја 4. августа 1995. године. Само дан касније, 5. августа, упали су у засједу јединица Петог корпуса тзв. Армије БиХ. Без могућности пробоја, 105 бораца морало је да се преда.

У јутарњим часовима 6. августа одведени су у Бихаћ, гдје су – према свједочењима – пребијани, зловљани и коришћени за присилан рад. У таквим условима провели су 87 дана, све до 30. октобра 1995. године, када су размијењени за заробљене припаднике бошњачких јединица. Управо због тога овај датум обиљежавају као „дан новог рођења“.

Учесници окупљања подсјетили су се и своје дуге и неуспјешне борбе за правну сатисфакцију. Још 2002. године ангажовали су адвоката како би поднијели колективну тужбу против Босне и Херцеговине због злоста-

» Сваког октобра окупе се саборци који су преживјели голготу

вљања у заробљеништву. Након десет година без конкретних резултата промијенили су правног заступника, али исход је остао исти. Ипак, они не одустају од тужбе, у наредном периоду планирају да се обрате за помоћ одређеним институцијама и појединцима од ауторитета.

Упркос свему, бивши логораша настављају да се окупљају сваког октобра. Како истичу, то је начин да очувају сјећање на погинуле и страдале, али и да подсјете јавност на неправду и страдање које су преживјели. За њих, овај датум остаје симбол преживљавања, заједништва и новог почетка, али и подсјећање, како су нам рекли једни од организатора овог окупљања, Стево Болић и Бранко Маровић, да је правда тешка, али достижна. То осјећају као моралну обавезу према свим својим саборцима и сапатницима.

ДРАГАНА БОКУН

У Новом Саду вече посвећено Новом Граду

Завичајно удружење Нови Град организовало је своје треће завичајно окупљање 3. октобра 2025. године у свечаном амбијенту Виле Москва у Новом Саду. Ово вече окупило је бројне чланове удружења, госте и пријатеље, а својим присуством догађај су увеличали народни посланик у Народној скупштини Републике Србије Миодраг Линта, члан Градског вијећа за управу и прописе Града Новог Сада Милован Амићић, замјеник начелника Општине Нови Град Бојан Лукач, председник Скупштине Новог Града Мирко Шљокавица, као и један од најстаријих чланова удружења, књижевник Здравко Згоњанин. Скуп су употпунили и представници сродних и пријатељских завичајних удружења.

У обраћањима током вечери истакнуто је да очување традиције, културне баштине и идентитета представља темељну везу између прошлости и будућности, али и снажан ослонац за очување заједништва међу људима који живе далеко од родног краја. Посебно је наглашена важност сарадње са локалним самоуправама и културним институцијама, као предуслова за континуирани рад и опстанак завичајних удружења.

Присутнима се најприје обратио председник Завичајног удружења Нови Град Мићо Лајишић, који је пожелио добродошлицу члановима и гостима, нагласивши значај и масовност овогодишњег окупљања.

– Ово је наше треће окупљање и уједно најмасовније до сада. И поред тешкоћа, прије свега недостатка финансијских средстава, не одустајемо од својих циљева. Захваљујем свима који су учествовали

» Миодраг Линта, Мирко Шљокавица, Бојан Лукач, Мићо Лајишић и Милован Амићић

у организацији ове вечери и желим вам да се осјећате пријатно и да заједно уживамо – истакао је Лајишић.

У име градоначелника Новог Сада Жарка Мићина и у своје лично име, присутне је поздравио члан Градског вијећа Милован Амићић, који је своје обраћање обилежио личним свједочењем.

– Нови Сад је за многе од нас постао други дом. Неко је дошао раније, неко касније, а ја сам 1995. године, у избјегличкој колони, стигао у овај град из Кључа. Захваљујем Мићу Лајишићу што нас је окупио да кроз пјесму и дружење оживимо успомене на завичај и да заједно живимо дух Уне, Сане, Козаре и Грмеча. То је српски дух који живи у нама и који ће, надам се, живјети

још дуго. Посебно поздрављам нашу браћу и сестре са друге стране Дрине, који и у овим тешким временима поносно стоје на бранику своје отаџбине и Републике Српске – поручио је Амићић.

Замјеник начелника Општине Нови Град Бојан Лукач изразио је радост због сусрета са сународницима у срцу Војводине, нагласивши снажну везу са родним крајем.

– Данас сам осјетио велику радост што се налазим у лијепом Новом Саду, гдје заједно евоцирамо успомене на родну груду, Нови Град и свако његово село, брежуљак и поток. Иако смо овдје гости, у дубини душе осјећамо се као домаћини, јер ми Новљани своје коријене носимо са собом. А ти коријени дубоко су усађени у земљу

Козаре, Грмеча, Уне и Сане. Осим сјећања, морамо мислити и на будућност и младима оставити у аманет да чувају културу, обичаје, пјесму и дух заједништва. Само окупљени и сложни можемо очувати оно што јесмо – истакао је Лукач.

Народни посланик и председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта указао је на шири значај оваквих окупљања.

– Овакве вечери су прилика да се сјетимо завичаја, наших предака, да искажемо понос према својим коријенима и да чувамо обичаје, традицију, народне игре, пјесме, инструменте и ношње. Важно је да његујемо културу сјећања на страдања нашег народа и да никада не прихватимо лажи да је српски народ агресорски. Српски народ је кроз историју водио искључиво ослободилачке и одбрамбене ратове. Једнако је важно да међусобно његујемо поштовање, јединство и заједништво, као што су то чинили наши преци. Желим вам здравље, срећу и да се окупљамо још дуги низ година – поручио је Линта.

У умјетничком дијелу програма посебан утисак оставили су стихови Зорана Радусина и најстаријег члана Удружења Здравка Згоњанина, чији су наступи унијели снажан осјећај носталгије, али и поноса на завичај.

По завршетку званичног дијела програма, уз заједнички закључак да ће Новљани наставити да се окупљају у истом духу, са циљем очувања љубави према завичају и међусобног уважавања, дружење је настављено уз наступе естрадних умјетника.

ДРАГАНА ШИПОВАЦ

Здравко Згоњанин – чувар завичаја кроз ријечи и фотографије

Здравко Згоњанин Баћо једна је од оних личности чији је животни и стваралачки пут нераскидиво везан за завичај. Истакнути писац, пјесник и фотограф из Босанске Крајине, рођен је 1937. године у Великој Жуљевици, у општини Нови Град. Његово стваралаштво, које обухвата поезију, прозу и фотографију, дубоко је укоријењено у крајишку традицију и културну баштину. Још од најранијег дјетињства у себи је носио дух Крајине – постојан, емотиван и обилежен снажним сјећањима.

Дјетињство Здравка Згоњанина протекло је у сјени ратних страхова. Имао је свега неколико година када је започео Други свјетски рат, а искуства која је тада проживио рано су га суочила са суровошћу живота. Током бјекства пред непријатељским снагама према Козари, најприје се скривао у земунци, ишчекујући да опасност прође. У једном од збјегова, испао је из кола у којима је са породицом напуштао родни крај, а да то нико није примјетио.

– Испадом из кола, хватајући се за срчаницу, али немах снаге да се одржим. Падох у локву. Плачем у блату, али нико не чује мој плач. Било је то у Мљечаници. Склањам се под крошњу великог дрвета. Начупам бујади и ту проведем ноћ. Коначно је свануло, али нигдје никога у тој пустињи. Очи су ми уперене ка Козари,

јер знам да је тамо мајка моја. Тек предвече чуо сам да се неко приближава. Подигнем главу и учини ми се да видим колону партизана, али они ме нису видјели, ни чули. Потом наиђе друга колона, право поред мене. Изненадише се мојим разгораченим очима, упереним у све њих. Приђоше, а међу њима и мој брат Голуб, који ме је препознао и узео у наручје – испричао је Згоњанин.

Овај догађај трајно је утицао на његово поимање свијета и пробудио дубоко поштовање према животу, људима и самом чуду преживљавања. Судбина Здравка Згоњанина може се читати као прича о времену, људима и успоменама. Његов животни пут исписан је догађајима у којима се прожимају срећа и туга, радост и сјета – све оно што човјека и његово стваралаштво чини аутентичним и дубоким.

Одрастајући у срцу Босанске

Крајине, све што је чуо, видио и осјетио, претварао је у ријечи. Те ријечи сабрао је у књиге које данас представљају трајно свједочанство једног живота и једног поднебља. У његовим приповијестима и стиховима одзвања завичај, осјећа се мирис Козаре, тишина Уне и памћење људи који су обликовали његов унутрашњи свијет.

– Куд год да идем, обавезно пишем о Козари. Највише пјесма написао сам управо о њој, а некад, када рецитујем, тешко ми буде – каже Згоњанин.

Након завршетка Више управне школе у Сарајеву, започео је професионални пут који ће га водити кроз различите сегменте књижевног и културног живота. Обављао је дужност директора књижарске куће *Свјетлости* у Сарајеву, гдје је свој рад усмјерио на ширење љубави према књижи и култури. Управо у том периоду, на његову иницијативу, Крајишници у Сарајеву су се организовали и основали КУД *Козара*. Редовна дружења, међу којима је прво прело одржано у хотелу *Терме Илића*, трајала су пуних десет година и остала упамћена као посебно драгоцјена.

По пресељењу у Бијељину наставио је са окупљањем Крајишника, а по одласку у пензију активно се укључио у рад СПКД *Просвјета*, у оквиру којег је основан Књижевни клуб *Јован Дучић*. Здравко Зго-

њанин био је председник овог клуба пуних дванаест година.

Посебно мјесто у његовом ангажману заузимају Поткозарски сусрети, чији је иницијатор и организатор. Године 2010, након покренуте иницијативе за окупљање пјесника, добио је подршку тадашње начелнице општине Нови Град. Прво поткозарско друштво основано је у Љешљанима, а исте године одржане су и прве књижевне вечери. Од тада се, сваке године на Петровдан, организују пјеснички сусрети. Десети, јубиларни сусрети одржани су 2019. године, након чега је објављен *Зборник поезије Пјесничких сусрета у Пошкозарју – Нови Град*. Згоњанин је сматрао да је неопходно сабрати резултате дотадашњих манифестација и оставити писани траг за оне којима Поткозарје има посебан значај. Тако је, у сарадњи са Народном библиотеком, припремљен и објављен зборник поезије претходних девет сусрета, са поруком *Завичају с љубављу*.

И данас је Здравко Згоњанин активан учесник културног живота. Живи и ствара у Бијељини, гдје наставља да пише, фотографише и окупља људе којима је Крајина трајна духовна одредница. Члан је Удружења књижевника Републике Српске, у чијој Подружници Бијељина обавља дужност секретара, као и Удружења књижевника Србије и Књижевног клуба *Јован Дучић* у Бијељини.

Његово књижевно стваралаштво обухвата бројне књиге прозе и поезије, прожете снажним чежњом за родним крајем. Прву пјесму написао је и објавио 1970. године. Од прозних дјела издвајају се: *Кућа од бијелој камене*, *Домовина у срцу и друге приче*, *Ена са насловне стране*, *Дневник Леоне Јуџин* и *Фојто-записи*. У области поезије објавио је збирке: *Љубав на сва звона*, *Свјетлост*, *Ведра јушра*, *Кали љубави*, *Сунчани ђоздрав*, *Изабране пјесме* и *Кућни прај*.

Најновија књига *Фојто-записи* представља синтезу његовог фотографског и књижевног израза, нудећи читаоцима дубок и аутентичан увид у крајишку стварност и људске судбине. Књига је промовисана 2024. године у оквиру манифестације *Вишњићеве дани* у Бијељини.

Здравко Згоњанин остаје истински чувар успомена једног краја. Кроз фотографије, стихове и прозу, он биљежи ликове и предјеле Крајине, дајући обичним људима мјесто у трајном памћењу.

ДРАГАНА ШИПОВАЦ

» ОВАЈ МЕДИЈСКИ САДРЖАЈ СУФИНАНСИРАН ЈЕ ОД СТРАНЕ ОПШТИНЕ КЛАДОВО

Ставови изнијети у подржаном медијском пројекту нужно не изражавају ставове органа који је додијелио средства

Линта: Тужилаштво у Београду да подигне оптужнице за злочине у Санском Мосту

Навршило се 30 година од страдања и прогона Срба са подручја општине Сански Мост, истиче предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта.

У злочиначкој акцији *Сана 95*, која је почела 10. октобра 1995. године, муслиманске снаге протјерале су 27.000 Срба са својих огњишта, а више од 650 српских цивила и ратних заробљеника свирепе је убијено.

Према подацима Оперативног тима Републике Српске за тражење несталих лица, у Санском Мосту пронађене су 62 масовне и појединачне гробнице српских цивила убијених од 1992. до 1995. године. Једна

од највећих масовних гробница налази се у насељу Шушњари / Крухари, гдје је ексхумирано 72 тијела.

Први злочини над Србима почињени су још у прољеће 1992. године, а муслиманске снаге опљачкале су, спалиле и разориле више од 40 српских села у општини Сански Мост. Порушено је и оштећено више православних цркава и гробаља.

За масовне злочине над Србима у Санском Мосту и 12 западнокрајишких општина нико није одговарао.

Линта истиче да правосуђе БиХ врријећа и понижава 2.214 српских жртава јер одбија да процесуира налогодавце и по-

чиниоце злочина. Он позива Тужилаштво за ратне злочине у Београду да покрене истраге и подигне оптужнице против одговорних лица.

Линта такође наглашава потребу оснивања Меморијалног центра српских жртава на простору бивше Југославије и активну борбу Србије за истину о масовном страдању српског народа током деведесетих година прошлог вијека.

Он позива Владу Србије да обезбједи низ мјера и активности за помоћ преосталим Србима на подручју Санског Моста и шире у западној Крајини, који се налазе у тешкој ситуацији.

ПРИЈЕ 34 ГОДИНЕ ОСНОВАНА СКУПШТИНА СРПСКОГ НАРОДА У БИХ КАО ПРВИ КОРАК КА СТВАРАЊУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта истиче да је прије 34 године основана Скупштина српског народа у БиХ као потпуно оправдан и изнуђен одговор на прегласавање српских посланика у Скупштини тадашње СР БиХ. Дана 24. октобра 1991. године десио се историјски догађај који ће остати у трајном памћењу српског народа. Тога дана ударен је темељ за развој Народне скупштине Републике Српске као први и кључни корак ка стварању Републике Српске.

Српски посланици прегласани су десет дана раније тј. 14. октобра 1991. године по питањима од виталног националног интереса у тадашњој Скупштини СР БиХ. Многе чињенице су јасно показивале да су муслиманске и хрватске странке имале за циљ разбијање Југославије и стварање унитарне државе Босне и Херцеговине у којој би српски народ био сведен на статус националне мањине и доживио злочине и етничко чишћење.

ФОТО: ГЛАС СРПСКЕ

Пријетње свештенству СПЦ у Тузли примјер ширења мржње према Србима у ФБиХ

Предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта је оцијенио да су пријетње радикалних исламисте Џевада Хасића један од бројних примјера ширења мржње и нетрпељивости према Србима у Федерацији БиХ. Хасић је из затвора у Тузли упутио пријетљиво писмо свештенству Саборне цркве Успена Пресвете Богородице у Тузли. Он је поручио да ће православни свештеник бити преобращен на ислам, а крст замијењен мјесецом и звијездом. Хасић је у јулу ове године ухапшен управо због крађе из Саборног храма у Тузли.

Овакве монструозне поруке изазивају осјећај страха, забринутости и узнемирености код Срба у Тузли и шире. У питању није изолован инцидент већ је у питању кампања која траје у

континуитету против малобројних Срба и Српске православне цркве у Федерацији БиХ. Поред тога, преостали Срби у ФБиХ су дискриминисани у многим областима друштвеног живота с циљем да се протјерају са својих вјековних огњишта или да пређу на ислам.

Апелујем на међународну заједницу у БиХ да инсистирају да политички представници Бошњака најоштрије осуде овај и многе друге нападе на Србе и Српску православну цркву, као и да надлежни органи адекватно санкционишу починиоца поменутог злочина из мржње. Без јавне и кривичне осуде све чешћих напада бошњачких шовиниста малобројним Србима у Федерацији БиХ пријети потпуни нестанак.

Прије 33 године муслиманске снаге убиле 25 Срба у селу Факовићи – нико није одговарао

Предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта подсећа да су прије 33 године муслиманске снаге из Сребренице на свиреп начин убиле 25 Срба у селу Факовићи у општини Братунац.

Петог октобра 1992. године муслиманске снаге су напале српско село Факовићи, убијајући све што су стигле. Већина од 25 страдалих Срба су били цивили, а међу њима осам жена. У Факовићима је током рата укупно страдало 49 мјештана.

За злочин над српским цивилима у Факовићима, као ни за остале бројне злочине почињене над Србима у средњем Подрињу, нико није одговарао пред правосуђем БиХ, ни у Хашком трибуналу.

Убијање и етничко чишћење Срба у средњем Подрињу почело је априла 1992. године убијањем српских цивила и систематским плачкањем и паљењем српске имовине. Не смијемо и никад нећемо заборавити овај монструозни злочин.

Српске жртве се понижавају, умањују и негирају док се муслиманске и хрватске жртве величају и преувеличавају. Због тога је од кључног значаја да Србија покрене активну и планску борбу за истину о страдању нашег народа.

Један од начина је оснивање посебне државне институције тј. Меморијалног центра српских жртава на простору бивше Југославије са сједиштем у Београду.

ЛИНТА: СЕКРЕТАРИЈАТ ГРАДА БЕОГРАДА ПРИХВАТИО МОЈ ПРИЈЕДЛОГ О ОТПЛАТИ СТАНОВА У ОВЧИ НА РАТЕ

Поштоване породице, Као што Вам је познато упутио сам 16. октобра писмо секретару Секретаријата за имовинске и правне послове Града Београда Татјани Парпури у вези са начином откупа станова. У писму сам тражио да госпођа Парпура хитно донесе одлуку да 200 прогнаничких породица у насељу Овча, такође, добије право на избор тј. или на исплату откупне цијене стана одједном или на исплату откупне цијене стана у мјесечним ратама.

Након два телефонска разговора госпођа Парпура је прихватила моју молбу. Секретаријат за имовинске и правне послове ће у року од 15 дана да омогући свим прогнаничким породицама у насељу Овча да купопродајну цијену стана плаћају у мјесечним ратама до 20 година. Посебно сам, у разговору, истакао чињеницу да су прогнаничке породице у низу других локалних самоуправа имале слободу избора у вези са начином плаћања, односно нису биле принуђене да откупују цијену стана исплате одједном.

ПУШТАЊЕ БОШЊАЧКОГ ЕКСТРЕМИСТЕ АДИЛА ЋЕНАHOVIЋА ИЗ ПРИТВОРА ЈАСНА ПОРУКА МАЛОБРОЈНИМ СРБИМА ДА НАПУСТЕ БИХАЋ И ФЕДЕРАЦИЈУ БИХ

Предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта оцјењује да је пуштање бошњачког екстремисте Адиле Ћенановића из притвора јасна порука малобројним Србима да напусте Бихаћ и Федерацију БиХ, а прогнаним Србима да се не враћају и не посјећују своја огњишта. Срби у Федерацији БиХ и даље немају мира и живе у атмосфери страха и неизвјесности, посебно у подручјима гдје су у мањини. Правосуђе БиХ показује толеранцију према порукама мржње према Србима у Федерацији БиХ, као и према скрнављењу православних храмова и српских гробаља.

Прије четири дана полиција је ухапсила три особе на подручју Бихаћа због изазивања националне и вјерске мржње. Међутим, сутрадан су пуштени на слободу од стране Тужилаштва Унско-санског кантона јер, тобоже, не постоји ни један разлог због којег би био предложен притвор. Један од њих је поменути Адил Ћенановић који је крајем септембра узнемиравао српску породицу у Бихаћу због пуштања пјесме *Весели се српски роде*, узвикујући испред њихове куће *Текбир – Алаху екбер* и пријетеди да тога више неће бити у граду.

ПИСМО ЛИНТЕ МИНИСТАРКИ ЂУРЂЕВИЋ СТАМЕНКОВСКИ:

Око 300 РВИ и породица погинулих бораца да постану власници станова

Поштована госпођо Ђурђевић
Стаменковски,

Обраћам Вам се у име око 300 ратних војних инвалида и породица погинулих бораца који живе у 17 општина и градова, а чији су станови већински изграђени средствима јапанске Владе и мањим дијелом из буџета Србије. Станови су изграђени на основу Уредбе о рјешавању стамбених питања ратних војних инвалида и породица погинулих бораца коју је Влада Србије донијела 2006. године.

Пројекат је реализовало Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања у сарадњи са јединицама локалне самоуправе. Укупно је изграђено 318 ста-

нова у 17 општина и градова (Нови Сад, Кикинда, Инђија, Панчево, Београд, Смедерево, Лозница, Крагујевац, Крушевац, Ниш, Лесковац, Сомбор, Кула, С. Митровица, Аранђеловац, Чачак и Ваљево). Велика већина ратних војних инвалида и породица погинулих бораца су прогнана лица.

Једна од 17 локалних самоуправа је Сремска Митровица, односно мјесто Лаћарак, гдје је изграђена зграда са 18 станова. Током 2011. године 18 породица погинулих бораца и ратних војних инвалида се уселило у наведене станове. Породице су добиле рјешења о коришћењу станова на 10 година. Рјешења су истекла 2021. године и породице сада имају недефинисан

статус. У згради тренутно живи осам породица, а 10 станова је празно. У исто вријеме имамо 30-ак РВИ и породица погинулих бораца који годинама чекају да ријеше стамбено питање. Слична или иста ситуација је у другим локалним самоуправама.

Ради се о породицама које након 14 и више година нису постале власници станова у којима живе. У питању је дугогодишња дискриминација угрожених категорија грађана који су изгубили чланове својих породица или су остали трајни инвалиди током ратова у периоду 1991–1999. године. Ратни војни инвалиди и породице погинулих бораца се осјећају понижено, дискриминисано огорчено и разочарано.

Тражим од Вас, као министра за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, да покренете иницијативу да Влада Србије, по хитном поступку, донесе Уредбу о измјени Уредбе о рјешавању стамбених потреба ратних војних инвалида и породица погинулих бораца.

Новом Уредбом треба омогућити да се ратним војним инвалидима и породицама погинулих бораца станови додијеле бесплатно у власништво или уз минималну надокнаду.

Очекујем да на моје писмо одговорите у разумном временском року.

**ПРЕДСЈЕДНИК САВЕЗА СРБА ИЗ РЕГИОНА И
НАРОДНИ ПОСЛАНИК МИОДРАГ ЛИНТА**

ДРУГА МОЛБА ПРЕМИЈЕРУ МАЏУТУ ДА ВЛАДА РИЈЕШИ СТАМБЕНО ПИТАЊЕ СВИХ ПРОГНАНИЧКИХ ПОРОДИЦА НА ПРАВИЧАН НАЧИН

Поштовани господине Маџућ,

Обраћам се други пут са молбом да Влада, након 30 година од завршетка рата у Хрватској и Босни и Херцеговини, коначно ријешити стамбено питање великог броја прогнаничких породица. Први пут сам се обратио Вама прије скоро четири мјесеца тј. 23. јуна поводом Свјетског дана избјеглица. Према подацима Комесаријата за избјеглице и миграције има више од 8.000 прогнаничких породица које су подстанари или живе у нељудским условима. Такође, иста је ситуација и са више хиљада интерно расељених лица која су прогнана са Косова и Метохије. Наведене прогнаничке породице су оправдано огорчене, очајне и разочаране јер чекају 30 и више година, да им држава помогне да коначно ријеше своје стамбено питање. Досад су за плаћање кирије власницима издвојиле десетине хиљада марака односно евра.

Поред тога, има више од 2.000 прогнаничких и других породица које су добиле станове кроз различите програме али, нажалост, немају право откупа и суочавају се са дугогодишњом дискриминацијом. У питању је 570 станова који су изграђени средствима италијанске Владе у седам градова и општина, затим око 300 станова у 17 општина и градова за РВИ и породице погинулих бораца који су изграђени средствима јапанске Владе, као и више од 1.200 станова у 50-ак општина и градова који су изграђени средствима разних међународних донатора у оквиру програма *Социјално становање у заштићеним условима*. Такође, имамо доста општина и градова у којима прогнана лица дуги низ година чекају да постану власници станова због неријешених имовинско-прав-

них односа, техничких грешака, не одговорности и др. И поменуте категорије прогнаничких породица су такође огорчене, очајне и разочаране.

Предсједник Александар Вучић је 23. августа 2023. године, приликом уселења 250 прогнаничких породица у станове у београдском насељу Овча река до 2028. године треба да се ријешити стамбено питање преосталих 8.860 прогнаничких породица које су још без свог крова над главом и најавио да ће у изградњу тих станова бити уложено око 200 милиона евра.

Желим да Вас замолим да Комесаријат за избјеглице и миграције што прије распише јавне позиве за станове, сеоска имања, грађевински материјал и монтажне куће за сва прогнана лица, као и да се у буџету за 2026. годину обезбиде поменути средства. Србија има обавезу да ријешити стамбено питање свих прогнаничких породица на правичан и трајан начин како је то предвиђено Регионалним стамбеним програмом чија је реализација почела још 2012. године. Нажалост, програм се спроводио јако споро.

Такође, желим да Вас замолим да Влада донесе Уредбе или да предложи измјене закона које регулишу поменути област с циљем да више од 2.000 горе поменутих прогнаничких породица, чији су станови израђени средствима међународних донатора, коначно постану власници у складу са одредбама Закона о избјеглицама из 2012. године и коначно буду своји на своме.

Очекујем да на моје друго писмо одговорите у разумном временском року.

**С ПОШТОВАЊЕМ,
НАРОДНИ ПОСЛАНИК
МИОДРАГ ЛИНТА**

МОЛБА ЛИНТЕ ДИРЕКТОРУ УПРАВЕ ЗА САРАДЊУ С ЦРКВАМА

» Ове године је 10. маја на Земунском гробљу одржан Дан сјећања на српске жртве логора Земун

Омогућити обиљежавање Дана сјећања на српске жртве логора Земун на Градском гробљу у Земуну

Поштовани господине Ројановић,

На Градском гробљу у Земуну постоји издвојена катастарска парцела 416 КО Земун, на којој је након ослобођења Београда сахрањено преко 6.500 Срба мучених и убијених у логору Земун од стране нацистичке Њемачке и усташке НДХ од маја 1942. до краја јула 1944. године. Од тада па до данас на тој меморијалној парцели нико није сахрањен. Након 13 година тј. 1957. године подигнут је споменик српским жртвама без икаквих државних, вјерских или било којих других обиљежја. Удружење *Јадовно 1941* са сједиштем у Бањалуци, чији је предсједник Душан Бастишић, почело је од 2019. године са обиљежавањем Дана сјећања на српске жртве логора Земун (Прихватни логор Земун на Старом Сајмишту). Душан Бастишић је сваке године са сарадницима организовао парастос уз благослов Српске православне цркве.

Са благословом патријарха Порфирија, Удружење *Јадовно 1941* је 10. маја 2025, седму годину заредом, обиљежило Дан сјећања на српске жртве логора Земун. Као и претходних шест година служен је парастос на том дијелу Градског гробља у Земуну. Том приликом је уз саму гробницу постављен дрвени православни крст.

Недуге након тога реаговала је Јеврејска општина Земун која је оптужила Удружење *Јадовно 1941* да је постављањем дрвеног православног крста оскрнављала јеврејско гробље и да су због тога, полицији и тужилаштву, поднјели три кривичне пријаве против предсједника Душана Бастишића. Кривичне пријаве се односе на изазивање националне, расне и вјерске мржње и нетрпљивости, за повреду гроба и за расну и другу дискриминацију.

Јеврејска општина Земун тражи, као власник Јеврејског гробља, и у складу са вјерским про-

писима, да се уклони хришћанско обиљежје тј. дрвени крст и да се убудуће не служе парастоси српским жртвама на поменутој парцели.

Удружење *Јадовно 1941* посебно истиче чињеницу да је катастарска парцела 416, на којој су искључиво сахрањене српске жртве, власништво Града Београда, и да на тој парцели нема ниједног Јевреја сахрањеног у посљедних 100 година.

Наведени догађај је у јавности изазвао супротстављена и оштра реакција што не доприноси традиционално добрим односима између два страдалничка народа и потомака жртава и пријети да ескалира у нежељеном правцу. У циљу превазилажења проблема УГ *Јадовно 1941* се залаже за компромисно рјешење.

Пошто се масовна гробница српских жртава налази на катастарској парцели 416, која је поред дијела гробља гдје се сахрањују Јевреји (познато као *Јеврејско гробље*), предлаже се изузимање права коришћења поменуте парцеле од стране Јеврејске општине Земун и пренос права коришћења на Удружење преживјелих логораша Другог свјетског рата из Београда.

Желим да Вас замолим да, као директор Управе за сарадњу с црквама и вјерским заједницама, помогнете да се наведени проблем ријешити разговором и компромисом, а не кривичним пријавама и судским путем. У том циљу предлажем да организујете састанак на коме би, између осталих, били присутни представници Савеза јеврејских општина Србије, Јеврејске општине Земун и Удружење *Јадовно 1941*.

Очекујем да на моје писмо одговорите у разумном временском року.

**ПРЕДСЈЕДНИК САВЕЗА СРБА ИЗ РЕГИОНА
И НАРОДНИ ПОСЛАНИК МИОДРАГ ЛИНТА**

СВЕТИ НИКОДИМ МИЛАШ - ПРВИ ПУТ ПРОСЛАВЉЕН У ШИБЕНИКУ

У православном Храму Светог Спаса у Шибенику, литургијски свечано и по први пут, прослављен је празник Светог Никодима Милаша, епископа далматинског, који је на овогодишњем редовном засједању Светог архијерејског сабора Српске православне цркве уврштен у Сабор светих.

Шибеник, вијековима сједиште Епархије далматинске и мјесто гдје су православни Срби основали прве школе на народном језику у Далмацији, родни град великог српског књижевника, професора и академика Симе Матавуља, али и других личности које су својим дјелима задужиле српски народ, поново је био мјесто окупљања православних вјерника, овога пута да прославе и цјеливају мошти свог светитеља.

Велики број вјерника из свих крајева испунио је Храм Светог Спаса да присуствује светој архијерејској литургији поводом канонизације Светог Никодима Милаша, епископа далматинског и исповједника вјере, чије су свете мошти први пут изнесене на поклоњење и цјеливање.

Светом литургијом начествовао је Његово високпреосвештенство митрополит крушевачки г. Давид, уз саслужење митрополита далматинског г. Никодима и епископа бихаћко-петровачког г. Сергија и ваљевског г. Исихија. Митрополит далматински Никодим је, поздрављајући сабране, истакао да је епископ Никодим Милаш био један од највећих теолога Српске православне цркве и светитељ из рода православних Далматинаца, њихов заступник пред престолом Свевишњег.

– Окупили смо се данас да свечано прославимо канонизацију Светог Никодима Милаша, епископа далматинског, великог исповједника православља из нашег рода. Поријеклом је испод Динаре и био је прави примјер Далматинца, често преке нарави, али кроз свој живот непрестано је показивао љубав према Цркви, не само дјелима већ и књигама. Могу слободно рећи да је био један од највећих теолога Српске православне цркве послје Светог Саве. Треба да будемо поносни што имамо једног оваквог светитеља из нашег рода, чије ће мошти бити изложене у овом храму, гдје ћемо се моћи поклањати и молити Богу да нам он буде заступник пред престолом Свевишњег – рекао је митрополит Никодим, захваливши присутним архијерејима који су увеличали празничну радост.

Митрополит крушевачки Давид је бесједећи о животу и дјелу новопрослављеног светитеља, нагласио значај његових теолошких радова, прије свега у области црквеног и канонског права, као и његов неуморни рад на очувању идентитета и побољшању свакодневног живота православних Срба у Далмацији.

ВАСКА РАДУЛОВИЋ/СРБИ.ХР

У Гламочу кромпир родио као никад у посљедњој деценији

У Гламочу је ове године кромпир изузетно родио, а мјештани с правом истичу да оваквог рода не памте у посљедњих десетак година. Дobar принос и рекордна посјећеност обиљежили су и манифестацију *Дани гламочког кромпира*, која је ове године окупила до сада највећи број излагача.

– Кромпир је одлично родио, а имамо и рекордан број излагача – чак седамдесет – истакао је Борис Лукајић, у име организатора манифестације.

Задовољство родом не крију ни најпознатији произвођачи гламочког кромпира.

Илија Радоја, један од највећих произвођача у овом крају, наглашава да је, поред доброг приноса, значајан напредак остварен и на заштити географског поријекла гламочког кромпира.

– Ове године можемо рећи да смо заиста из Гламоча. Много је урађено на заштити географског поријекла, како се под овим брэндом не би продавао неки други кромпир. То је ва-

жно и за произвођаче и за купце – истиче Радоја.

Добар род потврђује и Миодраг Радумило, који каже да се оваква година ријетко памти.

– Има сигурно десетак година како кромпир није овако добро родио. Приноси су ишли и преко четири тоне по дулumu, што је за наше крајеве изузетан резултат – каже Радумило.

Родом су задовољни и у породици Видимлић, иако им производња кромпира није примарна дјелатност.

– Првенствено се бавимо сточарством и производњом млијека, али нам је веома важно да кромпир добро роди. Ове године се то коначно и догодило – истиче Реско Видимлић из Гламоча.

Задовољство успјехом пољопривредне сезоне не крије ни начелник општине Гламоч Небојша Радивојша, који истиче да су овакви резултати охрабрујући за читаву локалну заједницу.

– Када кромпир добро роди, онда се и другачије говори о Гламочу. Оваквог рода није

» ЗАШТИЋЕН БРЕНД: Гламочки кромпир у рукама Илије Радоје

било годинама. Временске прилике су ишле на руку произвођачима, а удружења су урадила велики посао када је ријеч о заштити географског поријекла. Потрудили смо се да ове године организујемо до сада највећи сајам у Гламочу, са рекордних седамдесет излагача – рекао је Радивојша.

Поред домаћих произвођача, на *Данима гламочког кромпира* традиционално су учествовали и гости из Дрвара, који су се пред-

ставили широком палетом производа од дрењине. Међу њима су биле и Весна Родић и Сузана Јовић, које су посјетиоцима понудиле бројне производе од овог воћа, које је ове године такође изузетно родило.

Своје мјесто на манифестацији имала је и породица Каурин, која се представила производима од меда. Како су истаки, упркос изазовима, меда ће ове године ипак бити, а кошнице се налазе у подрашничком крају.

На крају манифестације додијељена су и признања. Највећи изложени кромпир тежио је 2.193 грама и био је у власништву Луке Убовића из Гламоча. За најбољи пољопривредни штанд награђена је Воћкица Јованче из Дрвара, док је признање за најуређенији штанд припало ОПГ Радоја из Гламоча. У културно-умјетничком дијелу програма наступили су КУД *Будућности* из Гламоча, вртић *Лейирићи*, школа хармонике Милорада Радоје, као и етно-група *Царза* из Дрвара

ЉУБИНКО СПАСОЈЕВИЋ / ЕЛТА ТВ

Одржани шести Дани Мирослава Чангаловића

Гламоч је овог лjeta био мјесто сусрета врхунске умјетности, традиције и сјећања, као домаћин шесте по реду манифестације *Дани Мирослава Чангаловића*, посвећене славном оперском умјетнику и једном од највећих басова у историји српске и свјетске опере, рођеном Гламочанину Мирославу Чангаловићу.

Манифестација је одржана у организацији Српског народног позоришта, Матице српске и Удружења *Гламочно коло* из Новог Сада, а у Гламоч је окупила бројне умјетнике, познаваоце и љубитеље оперске умјетности, потврђујући да висока култура има своје мјесто и у мањим срединама.

Програм је отворен мини оперским концертном, док су током четири дана одржане и три монодраме – *Марко, Ко камен* и *Чарли Чајлин*, у сарадњи са Академијом умјетности из Бањалуке. У оквиру музичког дијела програма наступили су баритон Жељко Андрић, првак Опере Српског народног позоришта из Новог Сада, руска оперска дива Лидија Светозарова, као и бас Страхина Ђокић, изводећи најпознатије оперске арије.

Лидија Светозарова истакла је да јој је наступ у Гламочу представљао изузетно задовољство, нагласивши да манифестација на достојан начин одаје поштовање животу и дјелу Мирослава

Чангаловића. Жељко Андрић је поручио да *Дани Мирослава Чангаловића* не представљају значајан догађај само за Гламоч, већ и за читав регион, јер јасно потврђују да оперска умјетност и даље има своју публику.

Предсједник Удружења *Гламочно коло* Перица Милутин оцијенио је да су овогодишњи *Дани Мирослава Чангаловића* у потпуности оправдали очекивања публике, те да је Гламоч тих дана био својеврсна престоница опере. Поред саме манифестације, један од најважнијих пројеката Удружења је и изградња Српског културног центра у Гламочу. Управни одбор Удружења иницирао је овај пројекат куповином зграде некадашњег хотела, а тренутно су у току радови на њеној реконструкцији и адаптацији, при чему је реализовано око двије трећине планираних радова.

Средства за изградњу културног центра, као и за снимање документарног филма и изградњу монографије о Мирославу Чангаловићу, обезбијеђена су

» Предсједник Удружења Гламочно коло Перица Милутин

уз подршку Покрајинске владе. Милутин је нагласио да је за српски народ у Гламочу изградња Српског културног центра од виталног значаја.

– Постоји јасна воља да се обезбиједе неопходна средства како би радови били завршени и како би Српски културни центар ускоро почео са радом. Веома је важан и сам префикс „српски“. Објекат се налази у самом центру Гламоча, на кључној локацији. Наш циљ је да то буде мјесто које ће, прије свега млади, пре-

познати као простор у којем могу да развијају и остварују своје креативне потенцијале, те да се активно укључе у очување духовног и материјалног наслеђа – истакао је Милутин.

Удружење *Гламочно коло* основано је седамдесетих година прошлог вијека, а Перица Милутин налази се на његовом челу од 2019. године. Управо те године навршило се двадесет година од упокојења Мирослава Чангаловића, што је била иницијална тачка за покретање манифестације *Дани Мирослава Чангаловића*, у сарадњи са Српским народним позориштем и Матицом српском, којима се касније придружила и локална самоуправа Општине Гламоч.

Мирослав Чангаловић оставио је неизбрисив траг у историји српске и свјетске оперске умјетности, а *Дани Мирослава Чангаловића* данас не представљају само омаж великом умјетнику, већ и потврду да оперска умјетност има снагу да повезује људе, чува културну баштину и оживљава духовни живот заједнице.

ДРАГАНА ШИПОВАЦ

» ОВАЈ МЕДИЈСКИ САДРЖАЈ СУФИНАНСИРАН ЈЕ ОД СТРАНЕ ОПШТИНЕ КЛАДОВО
Ставови изнијети у подржаном медијском пројекту нужно не изражавају ставове органа који је додијелио средства

МЕЂУ ВЕЛИКАНИМА СВЈЕТСКЕ ОПЕРЕ

Мирослав Чангаловић (1921–1999), рођен у Гламочу, један је од најзначајнијих басова у историји српске и свјетске опере. Након оперског дебија 1946. године у Београдском народном позоришту, остварио је изузетну каријеру са 90 улога у 68 опера, наступајући на најзначајнијим домаћим и свјетским сценама. Својим моћним гласом и драмском снагом стекао је међународна признања, међу којима су и двије награде Међународног жирија критичара у Паризу.

Вребац прославио Покров уз литургију, пјесму и откривање рељефа Исе Богдановића

Празник Покрова Пресвете Богородице свечано је прославио и ове године у личком селу Врепцу. Црква у Врепцу је изграђена давне 1867, али је срушена у Другом свјетском рату, те се вјерни народ из Врепца, Павловца и Заовђана окупио на темељима некадашње цркве на Градини, гдје је постављен крст. Славску литургију служио је парох отачачки Слађан Никић.

Ове године кумовали су представници Српске народне читаонице и књижнице у Врепцу, а за следећу годину за кумство се пријавио Никола Зороја, родом из Павловца.

Чланови СКД *Просвјета* пододбор Удбина обрадовали су присутне традиционалном личком изворном пјесмом.

Након литургије уприличен је заједнички ручак у Дому.

Сваке године израде се сувенири, ове године су то биле шоље, отварачи и привјесци са вребаким мотивима које су присутни могли да купе како би их подсјећали на завичај.

Како је за *Српско коло* рекао Никола Поповић посебно их радује што су овом приликом открили рељеф главе њиховог великог добротвора Исе Богдановића Иси-

ке. Рељеф је израдила академска кипарка Соња Ђурин која је заједно са Исикиним унуцима Александром Богдановић и Вељком Богдановићем рељеф свечано открила.

— Када направимо горњу салу, која још није једина обновљена, као и пола доње, рељеф ће стајати у тој сали. Ове године смо по први пут имали музику уживо, кажу да је посљедњи пут била прије више од 30 година. Задовољни смо како је све протекло, и одзивом људи с обзиром да је јесен, људи нису више на годишњим одморима, хладније вријеме је дошло.

Догађање је увеличала промоција Вребацког календара за 2026. и српску 7534. годину, аутора и издавача Жељка Наранчића и Николе Цетине, оснивача и чланова обновљеног друштва Српске народне читаонице и књижнице у Врепцу.

Дружење присутних настављено је уз музику и евоцирање успомена на незаборавне тренутке проведене у Врепцу.

Врепчани се захваљују Управи за дијаспору која је и ове године финансирала аутобуске карте из Београда за Вребац, као и спортске реквизите, голове за мали фудбал, шах, опрему за бадминтон.

ДРАГАНА БОКУН

Четврти скуп мјештана личног села Турјански у Београду

Захваљујући ентузијазму групе волонтера предвођених Бошком Аралићем, учитељем некадашње Подручне школе Турјански, Основне школе *Никола Тесла* из Врховина, данас житељем Српског Милетића и запосленим у Основној школи *Косија Стијенковић*, половином октобра сваке године у Београду организују се сусрети мјештана овог личног села.

Скуп Турјанчана, четврту годину заредом, одржан је тридесет година након погрома који је задесио Србе из некадашње Републике Српске Крајине. Као и претходних година, догађај је уприличен у новобеоградском ресторану *Дрен*, а окупиле се око осамдесет учесника. Поред самих сељана који су 1995. године били присиљени напустити своја огњишта, присуствовали су и њихови потомци, пријатељи и познаници који данас живе широм Србије, Републике Српске и других земаља Европе и свијета.

Вишесатно дружење протекло је у атмосфери

» Организатори и донатор: Дарко Крајновић, Предраг Машић, Вељко Хркаловић, Бошко Аралица и Никола Стојановић

подсјећања на живот и догађаје из родног мјеста и завичаја, али и у размјени сјећања на поратне дане, укључујући и мање лијепе тренутке. Иако су се многи присутни скућили у новим срединама и стекли нове пријатеље и успјехе у животу, сусрети као овај пружају прилику да се кроз причу и сјећање обнови контакт са прошлосту и завичајем.

Традиционално, све више младих и најмлађих потомака учествује на овим скуповима. Они, иако нису рођени у родном мјесту својих дједова и бака, упознају завичај кроз приче старијих, фотографије и видео-записе. Организатори истичу да

овакви сусрети доприносе очувању коријена, културе и традиције предака.

Све трошкове скупа обезбједио је њихов сумјештанин Дарко (Стојана) Кајновић, који је 1996. године са мајком Госпавом емигрирао у Аустралију (Тасманија), гдје је постао успјешан предузетник, уз супругу Анастасију (Пољакињу). Захвалност за пријатну атмосферу и музички дио скупа истакао је и вокални солиста Зоран Пећанац, као и клавијатуриста Ненад Вукас, који су извођењем крајишких и личких пјесама допринијели да учесници понесу трајне и лијепе успомене.

ЈОСИП И НОВАК

» Најдосљеднији учесници скупа били су: Братислав Агбаба, Дане Машић, Милан Вињак, Милан-Мишо Машић, Предраг Машић, Илија Машић и Раде Машић (с лијева).

Одржана академија поводом 30 година Савеза српских друштава Словеније

У Љубљани је одржана свечана академија поводом тридесете годишњице рада Савеза српских друштава Словеније. Тридесет година постојања и успјешног рада овог кровног удружења Срба у Словенији крунисано је величанственим програмом који је окупио бројне представнике српске заједнице и пријатеље културе.

— По први пут смо удружили ансамбле и пјевачке групе и направили сложан, сјајан програм који би требало да буде примјер за будућност — казао је предсједник Савеза, Милан Гламочанин.

Свечана академија била је прилика да се подсетимо почетка Савеза. Златомир Бодирожа, члан Извршног одбора и један од утемељивача, подсетио је да у првим годинама није било нимало лако, али да је рад Савеза довео до видљивих резултата.

— Радост је велика, али најважније је што смо успјели да пренесемо на млађе генерације нашу културу, вјеру и језик — рекао је Бодирожа.

Митар Вујновић, предсједник КД *Брдо* из Крања и један од оснивача Савеза, истиче да је јубилеј прилика да се гледа у будућност.

— Био сам један од петорице делегата оснивача Савеза 1995. године. Тада нисмо могли ни замислити да ћемо успјети фор-

мирати јаку и моћну кровну организацију Срба у Словенији.

Захваљујући Савезу, чланице имају прилику реализовати бројне културне пројекте. Представници скоро свих друштава истичу да им удружење олакшава конкурирање за средства и спровођење програма.

— Пуно радимо, путујемо и наступамо. Да није било Савеза, све би било много теже — каже Цвјетин Нешковић, предсједник КУД-а *Сава Хрстник*.

КУД *Свети Никола* из Марибора већ 22 године окупља Србе из тог дијела Словеније. Секретар Срећко Марковић истиче да им Савез значајно олакшава рад и повезује заједницу.

— Чињеница да смо чланови Савеза пуно нам значи. Путовања у Крањ, Копер, Порторож или Нову Горицу нису проблем, јер нас спаја заједништво које је створено кроз Савез — каже Марковић.

Сам програм академије био је пажљиво

припреман. Публика је дуготрајним аплаузима пратила кореографије и музичке изведбе. Посебну пажњу привукла је млада Клара Ковачић из Новог Места, Словенка, која је отпјевала *Вилу с Кошара*.

— Иако сам Словенка, Србе и Србију волим свим срцем. Пјевати о Косову за мене значи пјевати за људе са Косова и Метохије, да ме чују и препознају. Увјек пјевам са великом емоцијом и желим да мој глас буде као глас Данице Црногорчевић — каже Ковачић.

Крстан Шућур, представник српске заједнице и члан Савјета у Влади Републике Словеније, истиче да је захваљујући Савезу очувана културна баштина, традиција и језик Срба у Словенији.

— Није било лако прије три деценије, јер су Срби на овим просторима од статуса народа постали национална мањина. Али уз Савез и активизам људи који га оснивају и који и данас раде, успјели смо сачувати нашу културу — закључио је Шућур.

Тридесет година рада Савеза показује да су Срби у Словенији успјешно сачували традицију и обичаје. Данас живе у толерантнијем друштву и настављају да граде заједницу која има шта да понуди и покаже.

ЉУБИНКО СПАСОЈЕВИЋ; ТОК ТВАЊАЛУКА

Четврти сабор Љубињаца у Београду

У ресторану Језеро на Ади Циганлији 31. октобра 2025. године одржан је четврти Сабор Љубињаца у Београду. Иако је програм био богат и пажљиво припремљен, овогодишњи одзив био је осјетно слабији него ранијих година. Ипак, они који су дошли – дошли су срцем.

ПРЕПОРОД ЉУБИЊА

Свештеник Милорад Средојевић, благословио је окупљене, подсјетивши на вијековну традицију молитве као темеља сваког почетка.

Филозоф и књижевник проф. др Јово Радош обратио се присутнима традиционалном херцеговачком здравицом, подсјећајући да је то древни начин народног благослова и заједништва.

Гост Љубињаца, народни посланик и председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта, истакао је значај завичајних скупова за очување српског идентитета и културе. Подсјетио је на научни, духовни и културни допринос Љубињаца српству, али и на, како је рекао, „данас све рјеђу, али у Љубињу још живу врлину – солидарност”.

Начелник општине Љубиње, Стево Драпић, пренио је поздраве из Херцеговине, а посебно је истакао људе чијим трудом и посвећеношћу заједница напредује, захваливши се привреднику Милану Пешуту „на свему што је урадио и допринио да Љубиње има добру репутацију и здраву атмосферу”.

Говорећи о развојним плановима, Драпић је издвојио изград-

» Вељко Брборић, Милан Бјелогрић, Здравко Михаић, Влатка Турањанин Поповски, Милан Пешут, Трифко Ђоровић и Милован Пецељ

њу соларне електране на платоу Банчића, процијенене вриједности преко 150 милиона марака, као и пројекат вјештачког језера, акумулације од 200.000 кубика воде, која ће омогућити стабилно водоснабдијевање и подршку развоју пољопривреде.

Један од најзначајнијих економских момената је долазак фабрике цигарета, у сарадњи са полском компанијом, што означава повратак Љубиња његовој старој дуванској традицији. Начелник се осврнуо и на туризам.

— Хотел у Љубињу сада је у власништву општине, учинићемо све да заживи у пуном капацитету. Наши адути су близина мора – свега 40 минута вожње – као и два гранична прелаза у непосредној околини, која пружају реалну шансу за развој транзитног туризма. Једна од најважнијих инфраструктурних вијести је реконструкција пута до Жегуље, чија је реализација планирана за прољеће.

МАЛИ КОНГРЕС ХЕРЦЕГОВАЧКЕ КУЛТУРЕ

Председник Скупштине Удружења Љубињаца проф. др Вељко Брборић подсјетио је да је језик нит која повезује све генерације Љубињаца, без обзира гдје живјели.

Бираним ријечима је говорио о значају књига проф. др Јова Радоша Презимена Срба у Херцеговини, као и о књизи Трифка Комада Рече ми један чо'ек – Херцеговачки разговори.

Брборић је уручио плакете и признања заслужним Љубињцима. Благодарје су добили: Здравко Михаић (кум Сабора), Драган Слијепчевић, Милан Пешут, Деса Радић, Влатка Турањанин Поповски, Милан Бјелогрић и Трифко Ђоровић.

Кум овогодишњег Сабора, привредник Здравко Михаић, поријеклом из Крајпоља, је истакао да му представља велику част што при-
ма благодарје од својих земљака.

— Све што сам чинио, било је из љубави према завичају и из осјећаја дужности према својим коријенима. Наша матица је увијек била уз Херцеговину, и кроз добра и кроз тешка времена, а Херцеговци су, од вајкада, били познати као велике патриоте, људи чврстог карактера, ријечи и вјере. Данас нам је, више него икада, потребно народно јединство. Само заједно, окупљени око наших историјских и родољубивих вриједности, слиједећи политику државног врха, која је једина исправна за опстанак нашег народа, можемо сачувати оно што су нам преци оставили и обезбиједити будућност онима који долазе после нас. Захваљујем се Удружењу на повјерењу и на свему што чини да се дух Херцеговине не заборави, већ да траје, повезује и надахњује. Хвала вам од срца — у име Херцеговине у мени — поручио је Михаић.

ПЕЦЕЉ: ЉУБИЊЕ СЕ МЈЕРИ КАРАКТЕРОМ СВОЈИХ ЉУДИ

Председник Удружења Љубињаца академик Милован Пецељ у свом препознатљивом стилу је подсјетио на љепоту завичаја и његову симболику. Захвалио се свима који су, упркос саобраћајним гужвама, дошли на сабор, посебно поздравивши дугогодишње пријатеље и сараднике и легендарног ктирора Храма рођења Господа Исуса Христа у Љубињу Сава Ђоровића, као и привреднике који својим радом подржавају завичајне иницијативе.

Након извођења својеврсне химне Љубињског сабора, пјесме Љубим камен земље своје, аутора Александра Јањића, која на најбољи могући начин – сценски, текстуално и музички – осликала Љубиње, одржан је богат културно-умјетнички програм у којем су наступили АКУД Шћанац, женска пјевачка група из Љубиња, млади гуслар Свето Вујовић, као и оркестар Љубињски звуци, који је својим препознатљивим репертоаром подигао расположење публике.

Приказан је промотивни филм о највећем щубињском бренду – сарансаку (бијелом луку) – који се, захваљујући компанији Аливић фарм угледног привредника Милана Пешута, пробио на свјетско тржиште.

Надахнута водитељка, Влатка Турањанин Поповски, је подсјетила да Сабор није само сусрет земљака, већ чин очувања идентитета.

ТРИФКО ЂОРОВИЋ

КОРДУНАШИ ПРОСЛАВИЛИ СВЕТУ ПЕТКУ

Завичајно удружење Кордунаша, потомака и пријатеља Кордуна, обиљежило је крсну славу Свету Петку у присуству бројних чланова и гостију, међу којима су били и представници братских удружења Банијаца, на челу са Мирославом Ковјанићем, удружења Славонија у срцу, које предводи Миодраг Жарковић, као и народни посланик и председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта. Након свечаног ломљења славског колача, председник Удружења Петар Шаула захвалио се свима на доласку, уз жељу да се и у наредним годинама окупљају у здрављу, слози и весељу. Завичајно удружење Кордунаша дјелује као значајан чувар крајишке културе и наслеђа. Током године објавили су више књига, активно раде на очувању традиционалне пјесме, а посебан значај придају кордунашкој ојкачој традицији кроз ЦД и ДВД издања МПГ Двојнице. Од 2009. године организују и манифестацију Сава Мркаљ – Дани културе Срба Крајишника, која окупља ствараоце и поштоваоце крајишке баштине. Активно учествују у његовању сјећања на страдање Срба у Хрватској. **ДРАГАНА БОКУН**

11. ВЕЧЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ У СУБОТИЦИ

У Суботици је 18. октобра одржано 11. Вече Републике Српске у ресторану *Спартак*. По ријечима Милорада Ђопића, председника 33 Република Српска Суботица, циљ оснивања је окупљање грађана који воде поријекло са простора данашње Републике Српске, а који данас живе у овим крајевима, као и очување обичаја и традиције.

Десет година постојања Удружења обиљежиле су бројне активности културног, спортског и хуманитарног карактера, све то је приказано филмом *Да увијек будемо једно* аутора проф. Саве Самарџића. Филм је приказан на Отвореном универзитету у Суботици. Скуп је благословио отац Драган Стокин.

Организатори су припремили и богат културно-умјетнички програм. Наступили су чланови Етно друштва *Српски соколови Козаре* Урије Приједор (први ансамбл и три пјевачке групе), гуслар Љубомир Павловић, дјевојчица анђeosког гласа Милица Панић, крајишка изворна група *Синови Мањаче* из Бањалучке и група *Жубор Врбање* из Ђурђевог, који су пјесмом и игром провели све стазама завичаја.

У име Града Суботице и градоначелника Стевана Бакића присутне је поздравио помоћник градоначелника за област комуналних дјелатности и јавна предузећа Срђан

Самарџић. Обратили су се још председник Савеза српских удружења Сјевернобачког округа Мирослав Каран и председник КУД-а *Српски соколови* Урије Миљан Бановић, а присутан је био и шеф Одсека за мјесне заједнице ГУ Приједор Жељко Вуковић.

Милорад Ђопић уручио је генералу Милану Челеке-тићу признање за велики допринос у стварању Републике Српске.

Такође, Ђопић је најавио да ће ускоро бити расписан литерарни и ликовни конкурс *Мој завичај*.

— У оквиру манифестације *Завичајни фестивал за гјецу*, најбољим учесницима овог конкурса као и екипама које су се надметале у Квизу из познавања историје српског народа додјељујемо награде.

Овогодишње Вече Републике Српске поново је окупило велики број људи који су, како су истакли, дошли „да се сретну, да се присјете и да не забораве”.

33 Република Српска током године обиљежава и славу Светог Стефана, 9. јануара, када се обиљежава и Дан Републике Српске. За Петровдан организују спортски турнир у фудбалу и традиционалним дисциплинама.

ДРАГАНА БОКУН

ВЕЧЕ ОКУЧАНАЦА ОКУПИЛО СЛАВОНЦЕ У РЕСТОРАНУ АС

СЛАВОНИЈУ НИКАД ЗАБОРАВИТИ НЕЋУ

У ресторану АС у Београду, 18. октобра 2025. године, одржано је традиционално Вече окупчанског краја, које је и овога пута окупило бројне Окупчанице, њихове потомке и пријатеље из свих крајева Србије.

Вече је било испуњено емоцијама, пјесмом, игром и срдачним сусретима, уз сјећања на вријеме када су Окупчани и села окупчанског краја били пуна живота и младости. Присутни су истакли да овакви скупови имају велики значај јер чувају идентитет, традицију и заједништво народа западне Славоније. Минутом ћутања одавајући пошту преминулим земљацима, осјећала се снажна завичајна повезаност.

Организатори вечери побринули су се да програм протекне у духу старог завичаја – уз крајишку и народну музику, плес, чувеног каубојца и наступ Вокално-инструменталног састава *Златино звонце*. У програму су учествовали и млади потомци Окупчанаца, што је, како је наглашено, најбољи доказ да се завичајна веза преноси на нове генерације.

За организацију и успјешан ток вечери заслужни су били Данијел и Дејан Брлетић, Зоран Луђајић, Ђорђе Вуксановић, Небојша Љесковац и Душко Ковачевић.

» Небојша Љесковац, Ђорђе Вуксановић, Данијел Брлетић, Миодраг Линта, Зоран Луђајић, Дејан Брлетић и Горан Тривић

Небојша Љесковац поздравио је све присутне и подсетио на важност завичајног памћења.

– Овдје смо да се дружимо, али и да не заборавимо ко смо, шта смо и одакле потичемо. Наша дјеца треба да уче о свом поријеклу, дједовини и старим гробовима, како би његовала културу и традицију.

Љесковац је потом говорио о историји Окупчана.

– Први записи о насеобини јављају се крајем 16. вијека када се насеље звало Дејанац. Под најездом Турака и доласком нових насељеника, овај крај је по-

степенно формирао заједницу која је обухватала Дејановац, Гређане, Врбовљане, Човац, Бенковац, Дубовац, Косовац и Цаге. Манастир Дејановац добио је име по војводи Дејану који је помогао калуђерима из Босне и избјеглим становницима. Први попис из 1752. показује око 200 српских кућа и три цркве, што потврђује и попис Епархије пакрачке из 1755. године. Данашњи назив Окупчани јавља се у другој половини 18. вијека по великој окуци коју прати ријека Слобоштина. Број становника растао је до 1929. године, ка-

да је на подручју живјело око 2.000 српских житеља, а многи су страдали у Другом свјетском рату.

Гости вечери били су и чланови јединице *Вукови* са Вучјака, на челу са легендарним, а нажалост покојним, Вељком Миланковићем, а присутне је поздравио командир чете Мило Шикарац.

– Задовољство нам је што смо овдје с вама. Захваљујем на иницијативи да се нашем команданту постави споменик, као и свим нашим погинулим јунацима и јунацима РСК. Срце ми је пуно и желим да се још много година

виђамо, како овдје, тако и на Вучијаку, када обиљежавамо годишњице наших јунака.

Мјесна заједница Бусије покренула је иницијативу за постављање споменика Вељку Миланковићу, који ће ускоро бити изграђен.

Организатори су се посебно захвалили младом шампиону Србије у бацању копља и троструком шампиону Балкана, Ведрану Самцу из Дубовца, као и спортистима и свим гостима који су увеличали вече.

Народни посланик и председник Савеза Срба из региона, Миодраг Линта, подсетио је на значај оваквих вечери.

– Ово су прилике да се сјетимо наших обичаја, завичаја и јунака који су положили животе за слободу свог народа, али и цивилизација који су страдали због тога што су Срби. Показујемо понос према прецима и коријенима, а очекујемо да мајка Србија још снажније брани културно и духовно јединство српског народа и истину о његовом страдању.

Посебну атмосферу допринио је ВИС *Златино звонце*, а за одличну музику и плес био је задужен *Ејиценџар бенд*. Играло се, пјевало и разговарало до дубоко у ноћ.

ДРАГАНА БОКУН

10. турнир у боћању у Суботици

У Суботици је 5. октобра одржан 10. традиционални турнир у боћању и бришцули, који је и ове године окупио бројне љубитеље ових старих и омиљених игара. На турниру је учествовало 15 екипа пристиглих из различитих крајева Србије – из Батајнице, Новог Сада, Степановићева, Бачке Тополе, Станишића и других мјеста. Организатори су се побринули да сви учесници буду дочекани како доликује, уз обезбијењен доручак и заједнички ручак.

У такмичењу у боћању учествовале су следеће екипе: *Чујо и бећари*, *Родбина Шарић*, *Лика*, *Тойола*, *Саша Раич Бајцајница*, *Ојар*, *Баница*, *Амбасадори Степановићева*, *Адице 1*, *Адице 2*, *Станишић*, *Станишић Колар*, *Лимун*, *Вемеикс* и *Козлица*. Побједу на турниру у боћању однијели су Емил Бота, Саша Раич и Дејан Цупаћ из Батајнице. Друго мјесто освојили су Горан Шарић, Зоран Шарић и Ђоко Добрић из Суботице, док је треће мјесто припало Горану Стегњаићу Чупи, Јоци Вучковићу и Живораду Јелићу Жики, такође из Суботице.

Паралелно са боћањем, одржан је и турнир у бришцули, популарној карташкој игри која неизоставно подсећа на стара времена, када се слободно вријеме проводило уз пјесму, смијех и дружење, нарочито у далматинским крајевима. У такмичењу у бришцули учествовало је девет екипа. Побједу је однијела екипа из Станишића, коју су чинили Стево Колар и Душан Боснић. У финалу су се састали са екипом Гавре и Јошина, које су савладали резултатом 7:2.

Екипе које су учествовале у турниру у бришцули биле су: *Ђујић* и *Љубишић*, *Гале* и *Лимун*, *Душан Боснић* и *Стево Колар*, *Метјак* и *Тривић*, *Ојар*, *Козлица* и *Боровић*, *Паравиња* и *Раде*, *Зоран Шарић* и *Ђоко Добрић*, као и *Бобо* и *Босић*.

Најуспјешнијим такмичарима уручене су медаље и пехари, али је, како је истакао организатор Горан Шарић, резултат био у другом плану. Највећа вриједност оваквих сусрета јесу дружење, смијех и добро расположење.

ДРАГАНА БОКУН

» Живорад Јелић, Јован Вучковић, Горан Стегњаић, Дејан Цупаћ, Емил Бота, Саша Раич, Горан Шарић, Зоран Шарић, Ђорђе Добрић и дјевојчице Невена и Мила Стегњаић

КОНЦЕРТ КУД-а ПЕТРОВА ГОРА

У Мјесној заједници Железник, 11. октобра, Културно-умјетничко друштво *Петрова гора* – *Кордун* из Београда организовало је традиционални концерт под називом *Завичају у срцу те носим*.

Присутне је поздравио председник КУД-а Стево Бекић, истичући значај очувања културе, традиције и идентитета.

– Апелујем на све надлежне институције да знатно више подрже културни аматеризам у Србији, који је најбројнији облик културног дјеловања и окупља стотине хиљада младих људи. У овим тешким временима они вјерно чувају и негују наш културни идентитет. И ми, као КУД, кроз игру и пјесму настојимо да сачувамо оно што јесмо – рекао је Бекић.

Организатори су публици приредили богат и разноврстан програм, у којем су наступили: КУД *Петрова гора* – *Кордун* Београд, здравичар Драгиша Симић, гуслар др Никола Бапић, МПГ *Кордун* – изворна трија Удружења *Ђорђе Војновић* из Инђије, ЖПГ *Чуваркућа* Земун, ИПГ *Срећенска свиџана* Раниловић, МПГ *Славуји Банице* Земун, ЖПГ *Зора Крагујевац*, ЖПГ и МПГ *Завичај Баница* Шабац, МПГ *Плићвице* Београд, МПГ *Коријени* Београд, ЖПГ *Повјесмо* Београд, МПГ *Баницји*

Београд, ПГ *Од ширмеће до мора* Стара Пазова, као и етномузиколог Јелена Локовић, која је свирала на гуслама.

Посебну пажњу публике изазвао је наступ петогодишње Јелене Ђапић, кћерке гуслара Николе Бапића, која је, угледајући се на оца, загуслала и заслужено добила највећи аплауз вечери. Програм је водила Ранка Ивковић, чланица КУД-а *Петрова гора* – *Кордун*, која је својим шармом употпунила атмосферу вечери. Након званичног дијела програма организатори су свим учесницима уручили захвалнице и мајице као знак пажње и захвалности.

КУД *Петрова гора* – *Кордун* основан је 2001. године од стране избјеглих и прогнаних Срба са Кордуна и из Хрватске. Основни циљ Друштва је очување, његовање и развој културног наслеђа Срба Кордунаша и Крајишника, кроз народну игру, пјесму, музику, ношњу и обичаје, као и преносење тих вриједности на млађе нараштаје.

Прије неколико мјесеци, *Петрова гора* је на фестивалу *Пјевај Србију* у Аранђеловцу освојила прво мјесто, док је Стево Бекић проглашен краљем фестивала.

ДРАГАНА БОКУН

ДЈЕЦА
КРАЈИНЕ

УЧЕСНИК ФАЈНАЛ ФОРЕ ЕВРОЛИГЕ 2010. ГОДИНЕ СА КК ПАРТИЗАН (ВИДИ СЛИКУ)		ПРЕМА ЈЕЛОВ- НИКУ (ОЗНАКА)	СПОРТИ- СТА СА СЛИКЕ ЈЕ...	ПОКАЗНА ЗАМЈЕ- НИЦА (МН.)
ГОРЊИ ДИО ОДИЈЕЛА				
ВЕЛИКА РИБА- РСКА МРЕЖА				
ВАШКЕ				
ЛУКА У ИЗРАЕЛУ				СЈЕ- ДИНИТИ, САСТА- ВИТИ
ГРАД У ДАЛМАТИНСКОЈ ЗАГОРИ, РОДНО МЈЕСТО СПОРТИСТЕ СА СЛИКЕ	ИЗРАЗ ВЕЛИКОГ БОЛА, ЈАУК	ВЕЛИКИ ЖЕНСКА- РОШИ (ГРЧ.)	МУЗИЧАР УЛРИХ ДРЖАВА СЈ. АМЕР.	
ЖЕНСКА ОСОБА КВЕКЕР				
ПОКО- ЉЕЊЕ, ГЕНЕРА- ЦИЈА				
ПОЕНИ У УДУОУ			Ш. Е. ПРАВО СТАЊЕ СТВАРИ	
НАТАК- НУТИ НА НЕШТО ОШТРО				ДИНАР КИЋО ОДМИЉА
СРПСКО КОЛО	ХЕМИЈ. ЕЛЕМЕНТ ЗНАК Ј ПРОПАСТ		ЗИМСКИ СПОРТ МАЛИ РТ, РТАК	
КРАЉ У ШАХУ		ПЈЕВАЧ, ЛЕО ОЗНАКА ЗА ЕВРО		
МАТИ РОМУЛА И РЕМА (МИТОЛ.)			МЛА- ДУНЧАД ПТИЦА (НАР.)	
ПРЕД- СЈЕДНИК ЛИБАНА, ЦОЗЕФ			ПРКОС ШКОЛА	
СЉЕД- БЕНИЦИ ИСУСА ХРИСТА				

РЕШЕЊЕ: сак, алов, ваш, Ака, Ларс, квекерка, нараштај, ипони, Ше, натаћи, д, јод, ски, К, Мартин, Реа, тићи, Аун, нат, хрпшћина

У ВЈЕЧНОСТ СЕ ПРЕСЕЛИО ЗДРАВКО ШОТРА

Аутор најгледанијих филмова сачувао сјећање на страдале претке

Легендарни редитељ и сценариста Здравко Шотра, једна од најзначајнијих личности српске кинематографије и телевизије, преминуо је у Београду у 93. години живота.

Аутор више од 120 филмских и телевизијских остварења, Шотра је оставио дубок траг у културној историји југословенског и српског филма. Његове приче, прожете топлином, хумором и људском мјером, обиљежиле су генерације гледалаца.

Рођен је 13. фебруара 1933. године у Стоцу, у старој херцеговачкој породици, као седмо дијете Маре и Ђорђа Шотре. У својој аутобиографији *Држећи се за ваздух*, објављеној 2018. године, редитељ је са особитом њежношћу описао родне Дубраве — предео између Стоца, Чапљине и Мостара — гдје „смокве и нар расту поред дувана, а снијег, ако се и појави, одмах нестане”.

Његов животни пут, међутим, носи и дубоку трагедију: у Другом свјетском рату у јаму код Стоца бачено је тридесет осам чланова породице Шотра, међу њима и бака Савица, њена кћерка и трудна унука Милена с дјететом у наручју. „Живе људе бацали су у јаму, једне на друге. То је ужас који се, све до данас, дешавао само Србима”, записао је у својим мемоарима.

Ту породичну трагедију и колективно сјећање херцеговачких Срба, Шотра је касније овјековјечио у потресном документарном филму *Ево наше дјеце*, приказаном 19. априла 1991. године на Другом програму ТВ Београда. Филм је настао на основу снимака вађења костију из јама на подручју доње Неретве, гдје су припадници спелеолошке организације *Зелена брда* из Требиња извлачили посмртне остатке жртава усташких злочина. Са екипом се Шотра лично спуштао у јаме,

биљежећи свједочанства преживјелих и призоре који су потресли јавност.

Емисија је остала као једно од најпотреснијих свједочанстава о страдању српског народа у Херцеговини.

Шотра је дипломирао режију на Академији за позориште, филм, радио и телевизију у Београду 1954. године, у класи професора Вјекослава Афрића. На Телевизији Београд радио је од њеног оснивања 1958. до 2001. године, оставивши за собом класичке телевизијске продукције: емисију *Образ уз образ*, драме *Шешир професора Вујића*, *Рањени орао*, *Бој на Косову*, *Санџа Марија дела Салути*...

Његови филмови *Браћа по мајери*, *Лајање на звезде*, *Зона Замфирова* и *Ивкова слава* убрајају се међу најгледаније домаће филмове свих времена.

Добитник је бројних признања, међу којима и Златне антене за допринос телевизијској продукцији (2019).

Дјело Здравка Шотре остаје трајни дио културног памћења српског народа — свједочанство о доброти, духовитости и љепоти човјека који је знао да живот није само игра, него и мјера људскости.

У ВЈЕЧНОСТ ОТИШАО, ЗА ВЈЕЧНОСТ СТВАРАО: Сјећање на вајара Миливоја Бокића (1934–2025)

У Требињу је, у 92. години живота, преминуо један од најзначајнијих херцеговачких вајара — Миливоје Бокић, умјетник који је својим дјелом обликовао не само камен, већ и историју и дух завичаја.

Рођен 1934. године у селу Домаћево на Љубомиру код Требиња, Бокић је вајарством почео да се бави 1959. године. Од 1962. до 1991. живио је у Мостару, гдје је радио у Позоришту лутака, стварајући лутке, сценографију и костимографију, а потом као самостални умјетник са атељеом у Старом граду, недалеко од Старог моста. Био је члан УЛУБиХ-а, а своја дјела излагао је на више од 140 самосталних и групних изложби у Југославији и иностранству.

Његов умјетнички пут прекинуо је рат.

Године 1991, у вихору сукоба, Бокић је прошао пакао шест логора хрватско-муслиманске коалиције — од мостарског Дретеља до сплитске Лоре. Из тог страдања изашао је физички исцрпљен, али духовно непокорен. Вратио се у Требиње, гдје је наставио да ствара — тихо, посвећено и достојанствено.

Бокић је аутор Споменика бранилаца Требиња (1991–1996) и Равногорског парка у Билећи, а 2015. године је свечано отворена *Умјетничка галерија Бокић*, која чува његово животно дјело. Његове скулптуре налазе се у бројним галеријама и приватним колекцијама широм Европе.

Бокићев рукопис остаје препознатљив по „загрљају” дрвета и камена, по обликовању већ готових форми које налази у природи свог

завичаја, дајући им нови живот и симболичку дубину. Његове скулптуре дишу снагом херцеговачког крша, тврдог и племенитог као и човјек који их је створио. Недавно, у емисији *Квадрантура круга*, аутор Бранко Станковић подсетио је јавност на овог изузетног умјетника — вајара који је преживио шест логора и до последњих дана живота наставио да ствара. Тај снимак, који данас добија посебну тежину, остаје као свједочанство о човјеку који је, упркос свему, остао непоколебљив у љубави према животу, умјетности и свом народу.

Миливоје Бокић је вајао за вјечност. Његови камени загрљаји наставиће да говоре гдје год се налазе — о снази стваралаштва, достојанству патње и љепоти која не умире. Нека му је вјечна слава и хвала.

ПРЕМИНУО ГЕНЕРАЛ НЕБОЈША ПАВКОВИЋ (1946–2025)

Одлазак генерала који је командовао у најтежим данима модерне историје

Генерал у пензији Небојша Павковић, некадашњи начелник Генералштаба Војске Југославије и командант Треће армије током НАТО агресије 1999. године, преминуо је 20. октобра на Војно-медицинској академији у Београду, у 80. години живота.

Павковић је у Србију, 22 дана раније, пребачен из затвора у Финској, након што му је због тешког и неизлечивог обољења нагло погоршано здравствено стање. Боловао је од карцинома бешике и налазио се у терминалној фази болести, због чега је Међународни резидуални механизам у Хагу одобрио његово пријевремено пуштање на слободу, на захтјев државног врха Србије.

Небојша Павковић остаће упамћен као један од кључних војних команданата у најтежем периоду новије српске историје — током НАТО агресије на Савезну Републику

Југославију 1999. године. Као командант Треће армије, био је директно одговоран за одбрану простора Косова и Метохије у условима вишеструке војне надмоћи Алијансе.

Упркос каснијим политичким и судским пресудама, у српској јавности Павковић је доживљаван као официр који је војску водио у одбрани земље од спољне агресије.

Рођен је 10. априла 1946. године у Сењском Руднику. Војну академију Копнене војске завршио је 1970. године, а током каријере окончао је и Командно-штабну академију и Школу оператике, све са одличним успјехом.

Службовао је у бројним јединицама ЈНА, од Пјешадијске школе резервних офи-

цира у Билећи, преко командирских и штабних дужности у елитним јединицама, до високих положаја у систему одбране. Од 1994. године био је распоређен у Приштински корпус, гдје је обављао функције начелника штаба и команданта.

Командант Треће армије постао је у децембру 1998. године. Чин генерал-мајора добио је 1996, генерал-потпуковника 1998, а генерал-пуковника 1999. године.

Председник СР Југославије Слободан Милошевић одликовао га је Орденом слободе у јуну 1999. године.

За начелника Генералштаба Војске Југославије постављен је у фебруару 2000. го-

дине, а на тој дужности остао је и након политичких промјена 5. октобра. Смијењен је 24. јуна 2002. године указом председника Војислава Коштунице, што је касније доводио у везу са одбијањем да војску употреби у унутрашњополитичким обрачунама.

Хашки трибунал осудио је Павковића 2009. године на 22 године затвора због злочина против човјечности и кршења закона и обичаја ратовања на Косову и Метохији. Он се Трибуналу предао 2005. године. Казну је служио у Финској, гдје му је здравље озбиљно нарушено.

У истом предмету били су осуђени и Никола Шаиновић, Сретен Лукић и Владимир Лазаревић, али је Павковић једини коме казна није умањена.

Из више бракова имао је шесторо дјеце и унуче. Породица је била уз њега до последњих дана.

МИОДРАГ ЛАПЧЕВИЋ – МИЋО (1975–2025)

Дуг завичају враћен дјелом

У Блатуши на Кордуну, уз дубоку тугу и поштовање, испраћен је Миодраг Лапчевић – Мићо, човјек чија су доброта, рад и љубав према породици и завичају оставили дубок траг међу свима који су га познавали.

Миодраг Лапчевић преминуо је 31. октобра 2025. године, у 50. години живота. Иза себе је оставио супругу Снежану, сина Зорана, оца Павла, сестру Гордану, као и бројну родбину, пријатеље и завичај који га је памтио као човјека великог срца, топлог осмијеха и неисцрпне снаге.

Рођен је 19. маја 1975. године у селу Блатуша, општина Вргинмост, као друго дијете мајке Недјељке и оца Павла. Имао је четири године старију сестру Гордану, која је од најранијих дана бринула о њему. Школовање је завршио у Топуском, а већ у младости показао је марљивост, радне навике и одговорност.

Нажалост, 1995. године, заједно са породицом и бројним земљацима, био је присиљен да напусти родни праг и одсели се у Србију. Ипак, веза са завичајем никада није прекинута.

Супругу Снежану оженио је 1998. године, а син Зоран био је његов највећи понос и радост. Посебно је био везан и за своје сестриће Горана и Бранислава, показујући се као пажљив и брижан ујак.

Љубав према Кордуну и Блатуши била је толико снажна да се 2002. године одлучио на повратак. Са великим еланом наставио је рад на пилани и покренуо више послова, доказујући да је спреман да ствара и опстаје и у најтежим условима. Његове вриједне руке и оданост земљи и човјеку доносиле су резултате који су били препознати далеко изван родног краја.

У времену када је било тешко очуваати српску културу и традицију, показао се као истински чувар наслеђа Срба Кордуна. Активно је учествовао у бројним манифестацијама у организацији СКД *Просвјеша* – Вргинмост, често био иницијатор и носилац многих активности.

Посебну пажњу посвећивао је очувању Манифестације *Ђедова косида*, у оквиру које је редовно предводио дефиле кочија и фолклорни дио програма. Био је свјестан симболике коња у кордунашкој традицији,

гдје је коњ представљао понос домаћина, снагу, част и истрајност народа.

Своје коње је упрежао за бројне манифестације, поносно се возио у уређеним запрегама, обучен у народну ношњу, са шеширом на глави, представљајући слику правог кордунашког сеоског бећара.

У оквиру *Просвјеша* активно је учествовао у обиљежавању славе села Блатуше – Светог Николе, као и у организацији Светосавских академија. Заједно са земљацима настојао је да се сачувају изворна ношња, пјесма и народни обичаји, водећи се мишљу да је боље да нестане село него његови обичаји.

Поред коња, узгајао је и говеда, а сви који су га познавали знали су колико је волио животиње, кордунашка брда и ливаде, Петрову гору, као и све плодове које та земља даје.

Његова доброта, топлина и ведрина биле су препознатљиве у сваком сусрету. Његова кућа била је мјесто добродошлице, разговора и искреног смијеха. Увијек је био спреман да саслуша и помогне, ослонац многим — ријечју, дјелом и срцем.

Како је писао Иво Андрић, да је „човјек дужан своме завичају“, може се рећи да је Миодраг Лапчевић тај дуг вишеструко вратио. Оно што је започео остало је као обавеза онима који су га познавали и вољели — да наставе путем који је он утемељио.

ДРАГАНА БОКУН

НИКОЛА МИЛИЋ (1951–2025)

Збогом чувару кордунашке ојкаче

У родној Блатуши (општина Вргинмост, Кордун), породица, пријатељи и комшије окупали су се и опростили од Николе Милића – брата, супруга, оца и дједа, човјека чије је срце куцало у ритму изворне кордунашке пјесме и дубоке љубави према завичају.

Никола Милић рођен је 1951. године у Блатуши, као треће дијете Стојана и Данице Милић. Дјетињство је дијелио са сестрама Милком и Љубицом и млађим братом Симом. Након завршене основне школе у родном крају и Средње металске школе у Загребу, прво запослење нашао је у Загребачком водоводу, а потом је 1972. године прешао у полицију у Карловцу, гдје је радио све до ратне 1991. године.

Супругу Милицу упознао је 1976. године, са којом је засновао породицу и добио сина Мирослава. Живјели су мирно и складно, окружени пријатељима и породичном топлином, све док рат није прекинуо њихов животни ток. Као и многи Крајишници, 1995. године био је присиљен да напусти своје огњиште и уточиште је пронашао у Београду.

Ни у прогонству Никола није клонуо духом. Радио је све што је могао, не бирајући послове, како би обезбједио породицу. Заједно са својима изградио је кућу у Батајници, али је, кад год је могао, одлазио у Блатушу, не допуштајући да се родна кућа и двориште запусте. Кордун никада није напустио у срцу.

У завичају је био међу првима у свакој сеоској акцији — од уређења гробља до помоћи комшијама у свакодневним пословима. У селу није било домаћинства којем није притекао у помоћ. Био је човјек мира, ведрине и слоге, комшија који се није знао посвађати. Његово двориште било је уредно и отворено, баш као и његово срце.

Посебно мјесто у Николином животу имала је пјесма. Са пријатељима и саборцима у изворној пјесми — Станком Чи-

чом Ђаном, Павлом Дугошијом, Јованом Ђанковићем, Владом Габрићем, Драганом Орешчанином, Милом Мраовићем и другима — био је један од најпрепознатљивијих пјевача кордунашке ојкаче. Уз њих су оживљавале пјесме попут *Ој Јелена, Дај ми, Боже, добра коња врана, Љепа наша торо Пеширова, Поранила Јајода на воду* и многе друге.

Као члан МПГ *Двојнице*, достојно је представљао кордунашку ојкачу на бројним манифестацијама. Био је и истакнути члан Српског културног друштва *Просвјеша* – пододбор Вргинмост, гдје је с великом љубављу и посвећеношћу, у тешким временима, чувао културни идентитет Срба Кордуна.

У сарадњи са Удружењем Кордунаша, потомака и пријатеља Кордуна, група *Двојнице* снимала је ДВД и ЦД кордунашке ојкаче, чиме су Никола Милић и његови саборци оставили трајни запис изворног пјевања за будуће генерације.

Његова последња жеља била је да почива у завичају, подно Петрове горе, гдје је и рођен. Породица му је ту жељу с љубављу испунила и сахранила га у земљи којој је цијелог живота припадао. Мјештани су говорили да је у свом селу и широм Кордуна оставио дубок траг — као човјек који је више волио људе, земљу и пјесму него себе.

Гдје год би се појавио, доносио је добру вољу и осјећај припадности. Био је чувар обичаја и успомена, човјек који је својим радом, пјесмом и ведрином спајао људе. Оставио је иза себе примјер честитог домаћина, пријатеља и родољуба који никада није заборавио ко је и одакле је.

Од Николе Милића опростили су се супруга Милица, син Мирослав и снаја Јасмина са дјецом Данилом и Филипом, брат Симо, сестре Милка и Љубица, као и бројна родбина, пријатељи и цијела Блатуша.

Говором се од Николе опростио Стојан Милић.

ДРАГАНА БОКУН

ТРЕЋИ ЗБОР КРАЈИШНИКА У КОВИЛОВУ ОКУПИО ВИШЕ ОД СТО УДРУЖЕЊА

У Спортском центру Ковилово 4. октобра 2025. године одржан је традиционални Збор Крајишника, који је окупио близу сто завичајних и бораčkih удружења из Србије, Републике Српске и региона. Циљ овог сабрања била је промоција традиције, културе и завичајних вриједности крајишког народа.

Чланови удружења су од раних јутарњих часова украшавали своје штандове, настојећи да прикажу богатство крајева из којих потичу. Посјетиоци су имали прилику да пробају традиционалне специјалитете, домаће сокове, ракије и вина, као и да се послуже домаћим колачима и цемовима.

ПРИСУСТВО НАЈВИШИХ ЗВЕНИЧНИКА

Збор су посјетили предсједница Народне скупштине Републике Србије Ана Брнабић, министарка привреде Адријана Месаровић, министарка за рад, запошљавање, борачка и социјална питања Милица Ђурђевић Стаменковски, савјетник предсједника Републике Србије Александра Вучића за регионална питања Милош Вучевић, предсједница Покрајинске владе Србије Маја Гојковић, као и директор Фонда за избјегла и расељена лица и сарадњу са Србима у региону Александар Ђедовац.

Присутнима се обратио Милош Вучевић, који је поздравио све учеснике и захвалио представницима удружења који су дошли из бројних мјеста Србије и Републике Српске.

– Захваљујем свим борцима који су бранили српски народ у периоду од 1990. до 2000. године. Хвала организаторима који су успјели да окупе 94 удружења из Далмације, Лике, Кордуна, Баније, западне и источне Славоније, Срема, Семберије, Јање, Змијања, Херцеговине, Романије, Подриња, Црне Горе, као и са распетог Косова и Метохије – истакао је Вучевић.

Он је на свом Инстаграм налогу поручио да је снага српског народа у јединству и очувању културе и традиције.

– Крајишници никада не заборављају своје коријене и родну груду. Богату историју, културу и традицију преносе

» Милош Вучевић са министарком Адријаном Месаровић на штанду Јањана, код домаћина Зорана Црепуље

на нове генерације и у вјери и љубави чувају свој идентитет. Србија је пригрлила сву нашу браћу и сестре протјеране са својих вјековних огњишта и никада више нећемо дозволити етничко чишћење нашег народа. Тешко је замислити напредак Србије без учешћа Крајишника. Заувјек ћемо чувати нашу вјеру, ћирилично писмо и наше коријене, борити се за правду и у миру побјеђивати. Честитам организаторима трећег Збора Крајишника у Ковилу и желим да нас још дуго овако окупљају и повезују. Нека живи српска традиција и никада покорена, увијек слободна Србија – поручио је Вучевић.

Током дана одржан је богат културно-умјетнички програм у којем су наступили: Елена и Јана Црномарковић, Милица Вуковић Станишић, Христијана и Исидора Нинић из Власенице, женска пјевачка група *Наш осмех*, изворна пјевачка група *Пећи у срицу*, Славко Танасић, Вујо Станивук (рецитација), мушка и женска пјевачка група и играчки ансамбл Етно друштва *Српски соколови Козаре Урије Приједор*, КУД *Плави делија* из Великог Сент Петра, КУД *Бирло* и *Методије* из Бусија, Савез Срба из Румуније, ЦТКУ

Косија Абрашевић Бачка Паланка, Центар традиционалне културе и умјетности *Косија Абрашевић*, дјечја и женска пјевачка група и омладински ансамбл *КЦ Цар Душан Силни* из Фекетића, мушка и женска пјевачка група *Завичај Банија*, КУД *Вук Караџић Чонопља*, *Завичајно удружење грађана Ђиро Личка Калдрма – Дрвар Земун*, пјесникиња *Љиљана Ђујић*, женска пјевачка група *Банија* из Пригревице, КУД *Мокра Јора* из Зубиног Потока, *Завичајно удружење Срба Озрена* и *Посавине*, КУД *Јован Којић Врбовац*, пјевачка група *Косовке*, Фолклорни ансамбл *Чувари традиције баранских Срба* из Белог Манастира, као и далматинска пјевачка група *Од Трмеђе до мора* из Старе Пазове.

ВИШЕБОЈ И СПОРТСКО НАДМЕТАЊЕ

У оквиру манифестације организован је и Вишебој – надметање у традиционалним дисциплинама: пикадо, претезање штапа и обарање руке. Вишебој је званично отворио Ђуро Шкаљац, који је прочитао парове за такмичење.

Учествовали су: Удружење бораца Кордуна, Завичајни клуб Кордунаша, *Ђиро Личка Калдрма – Дрвар*, Удружење Личана, *Црвене берешке*, *Славонија у срицу*, *ФК Кљајићево*, *Градишћели мира* Крушевац, *Чейшници* Сремска Митровица, Удружење Митровица и Удружење *Крајина* из Новог Сада.

У дисциплини обарање руке прва три мјеста освојили су *Црвене берешке*, *Ђиро Личка Калдрма – Дрвар* и *Чейшници* Сремска Митровица. Учествовале су и екипе *Динамо Панчево*, Крајишници из Новог Сада, *Кљајићево*, Удружење бораца Кордуна, Завичајни клуб Кордунаша, Удружење Личана и *Славонија у срицу*.

У пикаду златну медаљу освојило је *Кљајићево*, друго мјесто припало је Удружењу бораца Кордуна, а треће Дрвару. У претезању штапа најбољи су били *Ђиро Личка Калдрма – Дрвар* Багајница, *Градишћели мира* Крушевац и *Славонија у срицу* из Земунa.

Након културно-умјетничког програма, госте су забављали Нела Видаковић, Миле Делија, Недељко и Драгиша, Драган Шипка, Ацо и Немања (Александар Пајчин и Немања Стојиљковић), као и Браћа Прошић.

» Нема раја без родног краја – зајевало се из срца

» Гдје су Крајишници, ту је и традиционално обарање руке

» Драган Драгаш и Ђуро Шкаљац